

SZERENCSES KÁROLY
A KÉK CÉDLTÁS HADMŰVELET

(Választások Magyarországon - 1947)

IKVA.
Budapest, 1992

Korszer történelem, érettségiz knek és felvételiz knek

Lektorálta: Izsák Lajos

f Szerencsés Károly

ISBN 963 7757 082

ISSN 0865 8277

IKVA, Budapest

A kiadásért felel: Szigeti László

M szaki vezet : Nagy Ilona

Készült a Zrínyi Nyomdában (92.1225/66-16)

Felel s vezet : Grasselly István vezérigazgató

Teijedelem: 5,5 (A/5) ív

Amikor 1989-ben nyomdába került az IKVA Könyvkiadó „Korszer történelem érettségizőknek és felvételizőknek” című sorozatának nyolc kötete, az a szándék vezérelte az egyes művek szerzőit és a kiadót, hogy gyors segítséget nyújtsanak a középiskolai történelemtanítás számára. Ezért csak a legfontosabbnak ítélt témák kerültek feldolgozásra, és azok is úgy, hogy nem szakadtak el a szerzők sem a forgalomban lévő tankönyvek szaktemminológiájától, sem pedig - az anyag terjedelmi megoszlását illetően - a kialakult tantervi arányoktól. A pedagógus társadalom pozitív visszajelzései egyértelműen igazolták a sorozat létjogosultságát. A megjelent nyolc kötet a tankönyvekkel kiegészülve sok hasznos információt adott a diákságnak. Ez is volt egyébként alapvető célkitűzésünk, hiszen mint az egyes könyvek előszavában hangsúlyoztuk, ezek a rövid írások csak a tankönyvekkel együttesen tölthetnek be feladatukat.

A jelenlegi hazai gyakorlatban ritka nagy siker nyomán nemrég már harmadik kiadásban jelentek meg könyveink a könyvesboltok polcain. Az első ízben még csak nyolc műből álló sorozat azóta tizennégy kötetesre bővült. És még ez a szám sem végleges, hiszen néhány további alkotással azt kívánjuk elérni, hogy sorozatunk a magyar és egyetemes történet lehet legminden lényeges részletével foglalkozzon.

A néhány évvel ezelőtti indulás óta a könyvsorozat nemcsak a megjelent kötetek számát tekintve változott. Mivel az olyan óhajtott új történelemtankönyvek nem készültek el, s a nemzeti alaptanterv kidolgozása is késik, a kiadó úgy döntött, hogy az alapsorozat kiadványai után megírt újabb művek már ne tankönyv-kiegészítő jelleggel készüljenek. Ehelyett olyan alkotások megírására adott megbízást, amelyek önálló egészként fogják át egy adott korszak történelmét. Ezek a könyvek teljesen elszakadtak a még mindig használatos, ám egyre inkább avuló tankönyvektől, amelyeken már alig segíthetnek valamit az utólagos átdolgozások.

Addig, amíg a modern anyagú és szemléletű tankönyvek hiányoz-

nak a hazai történelemtanításból, legalább azon művek számát kell gyarapítani, amelyek értékes történelmi olvasmányként hasznosulhatnak a diákság számára. Így az érettségire és a felső oktatási intézményekbe való felvételre történő elhelyezkedéshez sokkal hatékonyabbá válhatnak, hiszen a tanuló és az őt felkészítő tanár olyan könyvekkel indulhat ki, amelyeknek szerzői az adott korszak vagy történelmi probléma elkötelezett szakértőinek számítanak.

Ezen szándékok jegyében születtek meg az ÍKVA Könyvkiadó gondozásában a „Korszerű történelem érettségizőknek és felvételizőknek” c. sorozat legújabb kötetei. A szándék, hisszük, vitathatatlanul helyes. Hogy a megvalósítás miképp sikerült, azt döntse el az olvasó – a diák, a tanár és az az érdeklődő, akit a történelem szeretete vonzott könyveinkhez. Mi tudatában vagyunk annak, hogy manapság nehéz mindenki számára egyaránt tetsző történelmet írni, és tudjuk, hogy nem is kell. Az egyes történelmi kérdéseket sokféleképpen lehet és szükséges megközelíteni. Ki-kik maguk válasszák ki a nekik megfelelő könyvet, és értsenek hozzával egyet. Mi a megközelítés egy adott, hitünk szerint jól bejárható útját kínáljuk. Kívánjuk, jusson el kitűzött céljához minden olvasónk ezen az úton.

Dr. Kertész István
egyetemi docens,
a történettudomány kandidátusa,
a sorozat szerkesztője

A NEMZETGY LÉS FELSZÁMOLÁSA

1945 novemberében Magyarország választópolgárai négy évre választottak - a korszak rendkívüliségét nevében is sugalló Nemzetgy lést. A Kelet-Közép-Európában példátlanul tiszta körülmények között, s a háború befejezése után igen hamar megtartott választásokon a „polgári életformát” vallók kényszer gy jt pártja, a Független Kisgazdapárt 57%-os nagy többséget szerzett, míg a három magát baloldalinak valló párt (Magyar Kommunista Párt: 16,9%; Szociáldemokrata Párt: 17,4%; Nemzeti Parasztpárt: 6,8%) együttesen a szavazatok valamivel több mint 40%-át mondhatta magáénak. A választásokon kialakult er viszonyok azonban nem tükröz dhetek a politikai, közigazgatási stb. rendszerben, mert annak legfontosabb operatív testületében, funkcióiban a munkáspártok - mindegyikük a kommunista párt - választási eredményüket jóval meghaladó súllyal képviseltették magukat. Ezt alapvet en a nemzetközi körülmények magyarázták, f ként a Szovjetunió Vörös Hadseregének jelenléte, vakuniut a szovjet érdekeket képvisel szervek - a Szövetséges Ellen rz Bizottság (SZER), annak Gazdasági Hivatala, a Jóvátételi Hivatal m ködése. E szervek - mindegyikük a SZEB meghatározó szerepét a háborús vereség, a magyar állami szuverenitás elvesztése mellett az is er sítette, hogy a nyugati hatalmak kényszer beletör déssel, eszközök híján lemondtak Kelet-Közép-Európáról.

Ugyanakkor a választási eredményekhez képest kialakult aránytalanságokat az ország 1945/1946-os rendkívüli nehéz helyzete is motiválta, vagyis az, hogy a kisgazdapárt a baloldali pártok nélkül nem akarta és nem tudta vállalni a kormányzás felel sségét. *Tildy Zoltán*, a FKgP vezére ezt párthívei el tt így magyarázta: „Sorsdönt magyar kérdések vannak, amiket csak az egész nemzet oldhat meg. A kisgazdapártra esett 2 700 000 szavazat, a többi pártra közel 2 000 000. Ez a kétmillió is éppúgy része a nemzetnek, mint mi. S e nagy dönt kérdéseknél meg kell találnunk az egyetértés útját.”¹

A kisgazdapárt vezető i számára - élükön *Nagy Ferenc*cel - az

engedmények politikája t nt az egyedül járható útnak, mindaddig, míg az ország visszanyeri szuverenitását, s a megszálló csapatok elhagyják Magyarországot. Ennek a politikának az volt a célja, hogy' a legfontosabbat a parlamenti többséget - meg rizhessék arra a pillanatra, amikor Magyarország megszabadul minden küls befolyási ól. Az engedmények mértéke a párton belül állandó viták forrása lett, utólag err l Nagy Ferenc így nyilatkozott: „Amíg közülünk sokan azt hittek, hogy a nemzetközi viszonyok lecsillapodása után a különböz ünnepélyesen aláírt megállapodások értelmében a megszállók el fogják hagyni Magyarországot, és a nemzet a maga életét élheti, addig Tildy csendesesen, de gyakran megismételte jóslatát: ez a magyar nemzedék nem fog megszabadulni a szovjet befolyástól. A kérdés, hogy kinek volt igaza, el dít írta 1961-ben Nagy Ferenc.

Ma már szintén és töredelmesen bevallhatjuk, hogy sem az ország újbóli leigázására irányuló szovjet törekvés nem csökkent volna, sem a Nyugat támogatása nem fokozódott volna, ha Tildy - borúlátását és aggodalmait feladva - maga is velünk együtt lázadott volna.”²

A sztálini törekvések el tt - f ként 1946 szét l - végül is meg kellett hajolni;! az éppen csak épül félben lév magyar demokráciának. E folyamatnak éppúgy áldozattá lettek a makacsul és ha jlíthatatlanul ellenállók (pl. *Mindszenti' József, Sulyok Dezs , Síachta Margit, Korács Béla* stb.), a nagyobb engedményekre hajlandók (Nagy Ferenc, Barankovics István stb.), mint a hajlékony „réálpolitikusok” (Tildy Zoltán. Szakasits Árpád stb.). Nem a koalíciós koimányzás mondott cs döt, hanem a Magyarországon kialakult koalíciós arányok, illetve aránytalanságok járultak hozzá a világ kettészak húsának mezsgyéjén a magyar demokrácia megsemmisüléséhez. Az MKP 1946/1947 folyaméin a sztálini politika támogatásával megvalósíthatta egyeduralmi törekvései álján legfontosabb céljait. Ezek közül az egyik dönt lépés volt az *el rehozott* 1947-es választás. Nyilvánvaló ellentmondás feszült ugyanis az MKP kétségtelen dominanciája és a Parlamentben elfoglalt pozíciói között. A választások el rehozatala ezt az ellentmondást volt hivatva kiküszöbölni. Ahogy Révai József (MKP) ezt a választások el estéjén visszafogottan megfogalmazta: „volt benne bizonyos rendetlenség, hogy a szavazóknak csupán 17%-a állt mellénk, míg súlyunk, szavunk, befolyásunk az ország ügyeinek intézésére sokszor e szám duplájának felelt meg”.³

Az ellentmondás („rendetlenség”) megszüntetése 1947 augusztusá-

ban Kelet-Közép-Európában csak egyetlen irányban történhetett: az MKP és szövetségesei helyzetének legitimizálása felé. Ezt ekkor már egyértelműen meghatározták a nemzetközi kapcsolatokban beállt változások, vagyis a Szovjetuniónak az a váltása, melynek során feladta az antifasiszta nagyhatalmi szövetség hosszú távú fenntartásának célját, és a Sztálin által Mibvan Gyibxzticik kifejtett elképzelések mielőbbi megvalósítását tűzte napirendre „Ez a háború elűt a múlt háborúktól mondotta volna Sztálin most az elfoglalt területekre ki-ki rákényszeríti a maga társadalmi rendszerét. Mindenki a maga rendszerének szerez érvényt, amennyiben hadserege képes erre.”⁴

Ha a kisgazdapárt legfőbb törekvése a Kárlamenti többség megőrzése volt, akkor az MKP ennek a többségnek a lefaragásán, a kisgazdapárt szétbomlasztásán munkálkodott 1946-1947 folyamán. A Pfeiffer Zoltán által „számitaktikának” elnevezett törekvés jegyében távolították el pl. a kisgazdapártból Sulyok Dezső és 20 képviselő társát. A párt igazán jelentős számbeli meggyengítésére azonban Nagy Ferenc és Kovács Béla nem volt hajlandó, hiába mondta Rákosi: „a ti pártotok olyan, mint az a beteg ember, aki telezabálta magát és se megemészteni, se kihányani nem tudja, cs most csikorog a hasa. Mert ha ezt az 52%-ot meg akarod tartani, akkor benneteket megeszi a fene. Rúgjatok ki legalább negyven embert és a pártnak is, az országnak is haszna lesz belőle.”⁵ 1946 márciusától a „számitaktika” szolgálatába állították a Baloldali Blokkot, és természetesen nem volt váratlan, hogy a FKgP vezetői ennek megbontására tettek kísérletet. Révai József (MKP) így számolt be erről: „A pártközi tárgyalásokon Nagy Ferenc is, Kovács Béla is értesűnkre adta, hogy bizonyos feltételek mellett hajlandók kizárni a jobboldalt, de ennek fejében készek egyesülni kívannak a Parasztpárttal és egy egységes nagy agrárpártot akarnak létrehozni.”⁶ Az MKP dühödten reagált: „Ez a terv még akkor is reakciós, ha valóban beválnának a szavukat. Reakciós elször azért, mert a fúzió a Baloldali Blokk megbomlását jelentené,... másodszor azért..., hogy a szegény-paraszság a kulákság vezetése alá kerül

A kisgazdapárt centrumának szilárd ellenállása, manőverei 1946 szén arra késztették az MKP vezetőit, hogy megsemmisítsék koalíciós partnerük vezető erejét. Révai november 28-án így beszélt erről: „...az elvtársak láthatják, hogy lassan elkezdjük mozgatni a tömegeket. Bizonyos külpolitikai feltételek bekövetkezése esetén meg fogjuk

gyorsítani. Egy ilyen harc nélkül a kisgazdapártot elemeire bontani nem lehet. Márpedig a kisgazdapárt elemeire bontása nélkül a magyar demokrácia nem tud a szomszéd államok példájára a népi demokrácia útján el rehaladni.”^{1*}

A kisgazdapárt elemeire bontása és a választások el rehozatala szoros összefüggésben voltak egymással, illetve a Révai által említett „bizonyos külpolitikai fel tételekkel”. A választások el rehozatalának felvetése, illetve azok id pontja is érdemi kérdéssé vált. Ebben a szuverenitás hiányának volt szerepe. A két munkáspárt azzal a céllal vetette fel az el rehozott választások kérdését, hogy e sorsdönt eseményre még a teljes magyar szuverenitás helyreállítása el tt kerüljön sor. Párizsban már folytak a béketárgyalások, amikor az MKP vezet i megkapták a jóváhagyást Moszkvából a dönt támadás megindítására. A cél a következ volt:

1. Likvidálni a FKgP parlament] többségét.

2. Új választások révén a Parlamentben is megszerezni a dönt befolyást.

3. Az utolsó akadály elhárultával megteremteni Magyarországon az egyeduralmat.

Az els két lépésre kellett, hogy sor kerüljön - a forгатókönyv szerint a szuverenitás helyreállítása el tt. Eddig a pillanatig m ködhetett ugyanis Magyarországon a Szövetségse Ellen rz Bizottság, s eddig a dátumig tartózkodhattak az országban szovjet csapatok. Azt a kortársak - beleértve az MKP vezet it is - nem tudhatták, hogy a Vörös Hadsereg alakulatait egyáltalán nem szándékoznak kivonni Magyarországról, és ezt a kisállamok tehetetlenségét megalázó módon kihasználva jogilag is alátámasztják. A párizsi békeszerz ésbe egy' olyan cikkely is bekerült, amely egy hannadik állammal (Ausztriával) kötend szerz és megkötéséig megengedte a szovjet csapatoknak, hogy - az utánpótlási vonalak biztosítása címén - Magyarországon tartózkodjanak. (Ezen az alapon egészen 1955-ig.)

A dönt áttörésnek tehat - az MKP vezet inek forгатókönyve szerint - a párizsi béke életbe lépése (aláírása, ratifikálása, letétbe helyezése) el tt kellett megtörténnie. 1947. február 10-e - a békeszerz és aláírása után beindult a gépezet, s szimbolikus is lehetne, hogy a folyamat lezárására, az el rehozott választásokra éppen a békeszerz és szovjet ratifikálásának napján került sor. (Az USA cs Nagy-Britannia már korábban ratifikálta az egyezményt.) Ez alatt a néhány

hónap alatt megtörtént a kisközpárt szinte teljes szétszórása, népszerű vezetőinek - Kovács Bélának, Nagy Ferencnek, Varga Bélának - politikai megsemmisítése. Most már a fő cél az volt, hogy a Parlamentből eltávolítsák - *Gerő Ernő* (MKP) szavaival „azokat a képviselőket, akik a magyar nemzet érdekei ellen lépnek fel, akik fellepnek a magyarsággal baráti viszonyban lévő hatalmak ellen, szóval a nép ellenségei”.⁹ Gerő Ernő, aki 1919 és 1944 között mindössze 33 hónapot töltött Magyarországon (ebből 1 hetet szabadlábban) meg is nevezte a „nép ellenségeit”: Kovács Bélát, Nagy Ferencet, Varga Bélát - a demokráciáért, a parasztság felemelkedéséért, érvényesüléséért, a függetlenségért a harmincas évektől küzdő parasztpolitikusokat.

Jól felépített kampány eredményeképpen - melybe bevonták a kommunista irányítású politikai rendszert, ügyészséget, a pártbizottságokat, rádiót stb., és „megmozgatták a tömegeket” is, elbocsátották a FKGP titkárait, Kovács Bélát, majd a miniszterelnököt, Nagy Ferencet is eltávolították a politika színpadáról. Elbocsátották a szovjet hadsereg hurcojait és a Szovjetunióba (10 év rabság várt rá), utóbbi emigrálni kényszerült. A Magyar Testvéri Közösség „közársaságellenes összekövés” ürügyén indított „tisztogató hadműveletnek” gyakorlatilag áldozatul esett a kisközpárt egész centruma. Ezzel végképp csúszdát mondott a „Nagy Ferenc-iz” politika, melynek lényegét a miniszterelnök így foglalta össze: „Meg kell menteni a magyar politikát, amíg az ország vissza nem nyeri függetlenségét, mindenáron. A hatalmas verseny vége felé közeledik, és bármilyen erős is az áram, nem szabad kifulladásra, amíg a célban nem leszünk.”¹⁰

1947 júniusára az MKP „szálamillatikusának” eredményeképpen a kisközpárt elvesztette abszolút többségét a parlamentben:

FKGP	187	44,5%
MKP	70	16,6%
SZDP	69	16,4%
MSZP	21	5,2%
NPP	21	5,2%
DNP	2	0,3%
PDP	1	0,2%
Pártonkívüli	49	11,6%

(A kooptált mandátumok közül egyet nem töltöttek be.)¹¹ A kisgazdapárt meggyengülése, a szavazótáborának elbizonytalanodása kedvező körülményeket teremtett a MKP számára a 14. írándó új választások előtt. Küszöbön állt az egyik cél: a polgári-keresztény erőkre megbontása és ezzel párhuzamosan a kisgazdapárton belül egy, a Baloldali Blokk számára „megfelelő” vezetés nyeregbe ültetése. Ez utóbbira azért is szükség volt, mert a választások kiírásához meg kellett szerezni a kisgazdapárt hozzájárulását is. A szétszilált pártban megosztottság mutatkozott: a „Nagy Ferenc-í” politikát továbbvivő szárny véleményét „Révész László” fogalmazta meg: „Mondja ki a nagyválasztmány, hogy az országos képviselői, vagy nemzetgyűlési választások megtartását nem tartja időszerezőnek. Ellenben mind az országos, mind a községi választások azonnal megtarthatók, mielőtt a Párizsban aláírt... békeokmány hatályba lép és ezzel a Szövetséges Ellenőrző Bizottság munkakódésének megszűnésével a nemzet visszanyeri szuverenitását.”¹²

A kisgazdapárt vezetését kezébe ragadó „baloldali csoport” *Dobi István*nal az élén elfogadta a választások gondolatát, mivel épp saját, a párton belüli pozícióinak megszilárdulását remélte. A kérdésben dönteni hivatott nagyválasztmány összehívását elszabotálták. Ugyancsak a választások elrehozatala mellett foglalt állást Tildy Zoltán (FKgP) köztársasági elnök. Az elnök jogosult volt a Nemzetgyűlés feloszlására, ha eziránt a kormány elterjesztést tesz, vagy ha ezt a Nemzetgyűlés képviselőinek kétötöd részé felterjesztésben kéri. (E kétötöd 168 képviselőt jelentett. A Baloldali Blokk 160 mandátummal rendelkezett.) Ezzel nyilvánvalóvá vált, hogy meg a magyar szuverenitás helyreállása előtt, alig 20 hónappal az 1945. novemberi választások után újra az urnák elé szólítják a választópolgárokat.

A VÁLASZTÓJOG

A választójogot Magyarországon az 1945. VIII. te. szabályozta. Ez minden korábbinál szélesebb választójogosultságot biztosított a magyar lakosság számára. Deklarálta az általános, egyenlő, titkos és közvetlen választójogot, illetve választási; az egyéni kerületi rendszer helyébe kizárólag a listás (lajstromos) szavazást helyezte, oly módon, hogy 12 ezer ember küldött egy képviselőt a Parlamentbe. A korhatárt

20 évben szabták meg; a férfiak és a nők választójogát azonos elvek alapján állapították meg. Sértette viszont az általánosság elvét, hogy bizonyos betiltott szervezetek, pártok vezetőit kizárták a választójogból, mégha ez alig néhány hónappal a világháború befejezése után érhető lépés is volt. Ugyanakkor a törvény megfosztotta szavazati jogától a hazai németiség jelentős hányadát, vágyás addig példátlanul: nemzetiségi cenzust vezetett be. (Erre a kitelepítéssel Összefüggesben a Szövetséges Ellenőrző Bizottság utasítására került sor.)

Az MKP vezetőiben 1945 novemberétől egyre inkább gyökeret vert az a gondolat, hogy a párt választási kudarcának egyik oka maga a demokratikus „túlságosan demokratikus” - választójogi törvény volt. „Túl szélesre lettek tárva a demokrácia kapui” mondták, és így azokon a reakció is bejutott a Parlamentbe. 1947 szeptemberében a *Szabad Nép* már egyenesen arról cikkezett, hogy 1945-ben a fasiszták, gyűlöttek a választáson. Ezért a választások elrehozatalának megpecsételéséül párhuzamosan napirendre kerül a demokratikus választójog, választási rendszer átalakítása is. Az 1945. V. törvény módosítása szervesen illeszkedett az MKP 1946-1947-es stratégiájába. A lehetőséget erre az adta meg, hogy a törvény csupán egyetlen alkalomra szólt. Ezt kihasználva az MKP már 1947 tavaszán - *Rajk László* belügyminiszter (MKP) vezetésével munkabizottságot hozott létre az új választójogi rendelkezések kidolgozására. 1947 júliusára a tervezet el is készült, és a koalíciós pártok egyeztetésére került elő. A július 8-án, 10-én és 12-én kialakított koalíciós megegyezés - kiegészülve Tildy Zoltán köztársasági elnök támogató hozzájárulásával - az adott politikai és parlamenti viszonyok alapján egyet jelentett a törvényjavaslat elfogadásával.

A javaslattevők úgy gondolták, hogy

1. nincs szükség új törvényre, csupán a régi módosítására, és csak ott, ahol az 1945 óta bekövetkezett tények ezt szükségessé teszik. E megközelítést az erre indokoltá, hogy az egyöntetű nemzetközi és hazai elismerést kiváltó 1945-ös választójogi törvény teljes elvetése a közvéleményben erős ellenállást váltott volna ki.

2. A „Nemzetgyűlés” helyett az új törvényhozó testületnek az „Országgyűlés” elnevezést kell viselnie. A Nemzeti Parasztpárt nevében *Erdei Ferenc* kifogásolta az „új” elnevezést, tartva az egy- vagy kétkamarás országgyűlés felállításának elhúzódó vitájától. A kérdésnek az ideiglenesség állapotának lezárása szempontjából volt jelentős

sége, amit Ger Ern (MKP) így világított meg; „Az országgyűlés szép magyar szó. van bizonyos patinája. Abból a szempontból, hogy a törvényben kifejezésre jutna, hogy most már az ideiglenes korszak lezárásáról van szó, helyes volna, ha az országgyűlés elnevezést használnánk.” Az értekezlet ezt az érvelést fogadta el.

3. Indítványozták a mandátumhoz szükséges szavazatok számának felemelését 12 ezerről 14 ezerre. Ez a javaslat a képviselők számának csökkentésével célozta, s találkozott minden párt egyetértésével.

4. A következő javaslat az ún. országos listával volt kapcsolatos. Az. 1945. Vili. te. szerint ugyanis a pártok 50 főt országosan összeadott szavazataik arányában delegálhattak a Parlamentbe. A javaslattevők ezt a számot 60-ra kívánták emelni. Az NPP és a FKGP a 80-as számot találta volna szívesebben. Mivel a 2 országos lista a szervezett leggyengébb pártoknak kedvez, a két munkáspárt ehhez nem járult hozzá, így maradt a hatvanfős lista.

5. Ezután Károk a premiális rendszer bevezetésével állt elő. A premizálás azt jelentette, hogy amennyiben a választási szövetségre lépett pártok elérik a szavazatok 60%-át, úgy az országos listán megválasztható képviselői helyek 80%-ára, ha 75%-át, úgy 100%-ára tarthatnak igényt. Így amennyiben a koalíciós pártok választási szövetsége eléri a szavazatok 60%-át - amire minden esélye megvolt

úgy a 60 mandátumból 48-at eleve maguk közt - a megszerzett szavazatok arányában oszthattak fel, és csak a fennmaradó 12 mandátumon osztozhat arányosan az összes párt. Az eredményből kifolyólag a 12 mandátum többsége is a koalíciós pártoké lesz.

A Nemzeti Parasztpárt nevében Erdei Ferenc alelnök az országos lista és a premizálás kapcsán még 1947. július 3-án levelet intézett az MKP vezetőihez, melyben egyenesen azt indítványozta, hogy a képviselők felét juttassák be a koalíciós pártok ilyen - a szavazatok egyenlő részét - módon a Parlamentbe. „Szükséges - írta Erdei - hogy a koalíciós pártok listakapcsolással blokkba tömörüljenek, és ez a választási szövetség az összes blokkba tömörült pártok szavazatainak összeszámításával részesüljön az országos lista mandátumaiból. Ilyen formában is megvalósítható az, hogy az országos listán a nyilvánvalóan többségi koalíció biztos képviselői kedvezményben részesüljön. Ezt addig lehetne tárgyalni, hogy a képviselők fele kerüljön be az országos listán és a képviselőknek az a fele száma mind a választási blokkba tömörült pártokra essék, abban az

arányban, amennyi szavazatot külön-külön kaptak.”¹³ Ilyen mérv torzítást azonban az MKP vezet i nem tartottak célszer nek, s így elvetették.

A választási szövetségbe tömörülés lehet sége elvileg adva volt az ellenzéki pártok számára is, bár ezt a konkrét politikai viszonyok igencsak megnehezítették, hisz az ellenzéki pártok létrejötte, a kisgazdapártból történt kiválás, elkülönülés következménye volt. Ezen túl a javaslat - majd az új jogszabály - durva megkülönböztetést is tartalmazott: a prémiumos rendszer ugyanis csak akkor lépett életbe, ha az 1945-ben a választásokon indult pártok szövetségér l van szó. Ahogy Rajk László (MKP) mondta: „...a premizálás csak olyan szövetségre vonatkozik, amely választási szövetség a Függetlenségi Front pártjai között jön létre, illet leg az 1945-ben engedélyezett pártok választási szövetségeire. Ha nem 1945-ben engedélyezett pártok indulnak és választási szövetségre lépnek, náluk ne legyen premizálási rendszer.”¹⁴ E logikából már egyenesen következett, hogy azok a pártok, amelyeket engedélyeztek 1945-ben, s most szövetségre lépnek valamely új ellenzéki er vel, elvesztik „kiváltságait” (pl. ezeknek is be kellett volna mutatni ajánlásokat stb.). így biztosították, hogy a Magyar Radikális Párt, a Polgári Demokrata Párt és a Demokrata Néppárt ne léphessen szövetségre más pártokkal saját érdekeinek sérelme nélkül. E ténynek is jelent s szerepe volt abban, hogy az ellenzéki polgári er k nem alakítottak ki választási szövetséget.

A FKgP képvisel inek gyenge ellenállását megtörve a pártközi értekezlet elfogadta a szavazatok egyenl tlenségének és a pártok közti különbségtételnek ezt az antidemokratikus elvét. E rendelkezés révén az MKP bizonyos mértékig korrumpálta koalíciós partnereit. (A prémium életbe lépése révén - a választások után - az országos listán megszerezhet 60 mandátumból a koalíció 56-ot biztosított magának. Azok a pártok, melyek 80 ezer szavazatnál kevesebbet kaptak, illetve egy választókerületben sem jutottak mandátumhoz, eleve ki voltak zárva az országos listán megszerezhet mandátumokból.)

6. A választójogi korhatár kérdésében nem volt határozott javaslat. A szociáldemokrata- és a parasztpárt a korhatár emelését szorgalmazta (20 évr l 22-re, illetve 24-re), végül is azonban maradt az 1945-ös szabályozás.

7. Új elemeket tartalmaztak a kizárásokra vonatkozó javaslatok. Rajkék abból a már említett hipotézisből indultak ki, hogy az 1945-ös eredmények a túlságosan széles választójog eredményei voltak. Ezért az MKP részéről most két szempont dominált:

a) Az MKP potenciális ellenfeleinek szavazóit - koalíción kívül és koalíción belül - minél nagyobb számban megfosztani a választójogtól.

b) Az ellenzék vezéregyéniségeinek egy részét kikapcsolni - a passzív választójog megvonása útján - a politikai életből.

A direkt és bűjtatott kizárások köre igen széles volt. Gyakorlatilag megfosztották a választójogtól a magyar-csehszlovák lakosságcsere-egyezmény keretében Magyarországra települt tízezrek nagyobbik részét, mivel a javaslat - majd a jogszabály megtartotta a Magyarországon lakás cenzusát. A határidő 1947. május 1-jében szabták meg. A kisgazdapárt aggályaira, lévén az áttelepített felvidéki magyarság ideológiailag és politikailag leginkább ehhez a párthoz vonzódott, Rajk belügyminiszter így válaszolt: „Valóban azért szerepel ez a határidő, hogy a szlovákiai áttelepítettek kizáródjanak a szavazásból. Ennek oka az, hogy annak ellenére, hogy mi erre feszítéseket tettünk, hogy megkapjuk az áttelepítendő listáját, nem kaptuk meg. Kénytelenek vagyunk általános keresztmetszetben minősíteni ezeket a magyarokat, s nyilvánvaló, hogy ezek között van egy csomó olyan, akiket azért telepítettek ki, mert ott különböző fasiszta pártokban és szervezetekben vettek részt.”¹⁵

Rajk álláspontjára *Farkas Ferenc* (NPP) reagált a leghatározottabban, rámutatva, hogy a kitelepítéseknél sokkal inkább a vagyoni szempontok játszottak szerepet a csehek részéről. Rajk nem engedett: „... ahogy én ismerem a dolgokat, ők majdnem mindenki tagja volt egy fasiszta pártnak”. Végül is elfogadták a május 1-jei határidőt, s így a felvidéki magyarság zöme nem kapott választójogot. Annál is inkább visszatetséges volt ez, mert az egy-két hét múlva önkéntesen kitelepülő szlovákok választójoga csorbítatlan maradt.

Az 1945. V. évi 5. § 9. alatt felsorolt szervezetek¹⁶ vezetői továbbra is kizárták a választójogból, némileg szélesítve az érintettek körét azzal, hogy kizáró oknak minősült immár a választmányi tagság és az országgyűlési képviselés is. A kizárások akkor is érvényben maradtak, ha az illetőt az Igazoló Bizottság igazolta. A kisgazdapárt követelésére mindössze annyi módosítás történt az eredeti javaslaton,

hogy a -Magyar Élet Pártja esetében az Országos Nemzeti Bizottság a választmányi tagság - mint kizáró ok - alól felmentést adhatott.

Megvonták a választójogot újabb 27 egyesület, szervezet vezet it l, kivéve, ha az illet 1941. június 22-e el tt lemondott és antifasiszta magatartást tanúsított. [Az egyesületek felsorolását lásd 1947. XXII. le. 6. § - a.J

Megvonták a szavazás jogát azoktól is, akik Nyugatra (Németországba) menekültek és 1945. október 31-ig nem tértek vissza Magyarországra. A kisgazdapárt a háború utolsó heteiben külföldre vezényelt leventék érdekében emelt szót. mondván, hogy azok is - mint a katonák - zárt alakulatban hagyták el az országot és így nem érheti ket ezért hátrány. Az MKP *Kádár János* szavaival „könnyedén” ütötte el az ellenvetést: „Olyan nagy szerencsétlenség-e a magyar demokrácia szempontjából, ha néhány ezer ilyen parasztlevente nem fog szavazni ezen a választáson?” A FKgP újra engedett...

Csaknem kétszázezer embert elintett a magyarországi németek kizárása még az 1945. Vili. te. alapján.¹⁷ Új momentum is felmerült. Rajk László így fogalmazott: „A belügyminisztérium bels utasítása csak egy sorrendiséget állapít meg abban a tekintetben, hogy milyen sorrendben kell Magyarországról a svábokat kitelepíteni. Ez a sorrendiség pedig úgy szólt, hogy els sorban a német nemzetiség eket kell kitelepíteni,¹⁸ a német anyanyelvűeket egyel re nem kell bántani. Bejelentem azonban, hogy nemsokára megindul a svábok kitelepítése, és az a rendelkezésem, amely a sorrendiséget így állapította meg, hatályát fogja veszíteni s a német anyanyelv eket is kivisszük, annál is inkább, mert a német anyanyelv ek a svábság legvagyonosabb részét alkotják, és a gazdag svábok kezében, akik a liáboni alatt óvatosak voltak és csak béreseiket és zselléreiket léptették be a Volksbundba, de maguk nem léptek be, s kezükön tízezer katasztrális hold van, amire nekünk szükségünk van a magyar nemzetiség földm vesek és a Szlovákiából átjött magyarok betelepítéséhez... Teljesen indokolt tehát, hogy aki ennek a rendelkezésnek a hatálya alá esik, attól megvonjuk a szavazati jogot.”¹⁹

A választójogi törvényjavaslat megszorító intézkedéseinek másik része arra irányult, hogy az ellenzék leger sebb csoportját kiszorítsák a politikai életb l. A koalíció egészével szemben is a siker reményével fellép Magyar Szabadság Párt (MSZP) vált az MKP els számú céltáblájává, s személy szerint annak vezet je, *Sulyok Dezs* .

A szabadságpártot 1946-os megalakulása óta külön figyelemmel kísérte az MKP, helyi titkárai, instruktorai rendszeresen küldték a központnak a jelentéseket a párt tevékenységéről, eredményeiről. A szabadságpárt azért volt különösen veszélyes az MKP és szövetségesei számára, mert úgy tűnt, hogy a polgári szárny egységes képviselőjeként léphet fel a választásokon, és ez éppen ellentétes volt az MKP szándékaival. E „veszélyre” furcsa módon még Nagy Ferenc (FKgP) figyelmeztetett 1947. március 11-én: „Tudjátok a szegedi ipartestületi választások eredményét. Ha a koalíció együtt védekezett volna, ez nem történt volna meg. Tudomásul kell venni, hogy Szegeden történt egy választás, ahol együtt véde sem kaptunk annyi szavazatot, mint a szabadságpárt.”²¹¹

A szabadságpárt elleni összehangolt, durva akció tulajdonképpen lezárása volt az új választójogi javaslat - a „Lex Sulyok” - ahogy a kortársak nevezték. Az új javaslat ugyanis azt tartalmazta, hogy nem választható képviselő az sem, aki a világháború előtti kormánypártoknak a Nemzeti Egység Pártjának, illetve a Magyar Élet Pártjának országgal lési tagja vagy képviselőjelöltje volt. Sulyok pedig az 1935-ös választásokon a Nemzeti Egység Pártjának nem hivatalos jelöltjeként, de a párt listáján jutott a Parlamentbe. Bár Sulyok hamarosan átlépett a kisgazdapártba, és egyik élharcosa volt a jobbratolódás ellen küzdő kis csoportnak a Parlamentben, az MKP vezetői ezt a lényt használták ki politikai ellehetetlenítésére.

A pártközi értekezleten az MKP és az SZDP ezúttal is jól összehangoltan működött. A szociáldemokraták ugyanis azt is javasolták, hogy ne csak a képviselői vagy jelöltségi legyen kizáró ok, de a tagság is. Ez már igen sok kisgazdát is érintett volna, ezért a FKgP határozottan tiltakozott a tagság, mint kizáró ok bevétele ellen. Kevésbé határozottan, de elvetette az eredeti javaslatot is. Erre a szociáldemokraták javasolták, hogy a vármegyei törvényhatósági bizottsági tagság (amennyiben az említett pártok listáján született) is legyen kizáró ok. Ez többek között érintette volna a Parlament akkori elnökei (*Szabó Árpád* - FKgP), és a kisgazdapárt tárgyalóküldöttségének tagját, *Antall Józsefi* is. Ezt csak annak fejében vonták vissza, hogy a kisgazdák beleegyeztek a NEP-, illetve MÉP-képviselői vagy jelöltségi kizáró okként való felvételébe. A kisgazda küldöttek még úgy is érezhették, hogy jelentős engedményt csikartak ki. A kérdést Rákosi Mátyás (MKP) teljesen nyíltan vetette fel: „Nekem

van egy közvetít javaslatom. Megmondom: ebben a paragrafusban három emberr l van szó. Az egyik Sulyok, a másik Drózdý²¹ és azon kívül van még egy képvisel , aki 1935-ben a Nemzeti Egység Pártjának volt a tagja... Amikor ezt az ügyet el vettük, nem Antall József és nem is Szabó Árpád voltak a szemünk el tt... Megmondom szintén nem is tudtunk sem az egyikr l, sem a másiktól... Mondok valamit. A megye kisebb fórum volt. Egye meg a fene, abban az id ben nem volt olyan magas erkölcsi mérték... Azt mondom, mindenkinek meg kell értenie, hogy mi ebben a tekintetben tudatosan tettünk 1945-ben két kivételt. Ez a kérdés ugyanis már akkor felmerült. Egyik volt Sulyok, a másik Drózdý... Most aztán kiderült, hogy kutyából nem lesz szalonna.”²²

Veres Péter (NPP) volt az egyedüli, aki erkölcsi megfontolásokból, határozatlanul ugyan jelezte az egész ügy pusztán hatalmi jellegét: „Itt merül fel az a probléma - mondta -, hogy az ellenzék nagy port fog felverni, ha Sulyok nem lesz választható. Szabad-e ebb l kibúvót hagyni, vagy sem? Sulyoknak a Nemzetgy lés Politikai Bizottsága 300 holdat mentesített (antifasiszta magatartása miatt - SZ. K..). Nincs itt ellentmondás a köztársaság törvénye és a jelen javaslat között?”²³

A szabadságpárt küttatását a politikai életb l azonban Rákosi mindenképpen keresztül akarta vinni. Erre ösztönözte az az elterjedt nézet, miszerint a „szakért k és közvéleménykutatók a párt 60-65%-os gy zelmére számítottak. A püspöki kar tagjai is hajlottak arra, hogy a választásokon a Szabadság Pártot támogatják.”²⁴

A javaslatot - miután az SZDP visszalépett túllicítáló indítványától, elfogadták, s e rendelkezés is bekerült az új választójogi paragrafusok közé. A politikai riválissal szembeni - „személyre szabott” - törvényhozás egyik jellegzetes példája volt ez, fontos lépés az új magyar demokrácia síjához vezet úton. Ez esetben még az sem mondható, hogy ez az út jó szándékkal lett volna kiköveztve. Ezt bizonyítja a belügyminiszter újabb javaslata, az

8. ajánlási rendszer újbóli bevezetésér l. A javaslat azt tartalmazta, hogy azoknak a pártoknak, melyek 1945-ben nem kaptak indulási engedélyt az Országos Nemzeti Bizottságtól (Magyar Szabadság Párt; Keresztény N i Tábor; Magyar Függetlenségi Párt; Független Magyar Demokrata Párt), minden választókerületben ötvenszer annyi választó írásbeli ajánlását kellett felmutatni - az indulás feltételeként -, mint amennyi a körzetben a jelölhet személyek száma. (De

legfeljebb háromezret.) Az ajánlásokat közjegyz által hitelesíteni kellett, ezután bírálta el azok valódiságát a Választási Bizottság. Amennyiben valamely ajánlást nem fogadtak el, az illető párt számára a pótlás lehet ségére 24 órát biztosított a javaslat.

Az ajánlási rendszer felelevenítése (1945-ben ilyen nem volt) a szabadságpárt ellen irányult, de megnehezítette az alakulófélben lévő új ellenzéki pártok fellépését is. Az ajánlások megkövetelését - hiszen az igényelt mennyiség nem volt teljesíthetetlenül magas - az 1947-es konkrét politikai szituáció „magyarázza”. Ez a rendszer - amellett, hogy sértette a választások titkosságát, és az egyes pártokat anyagilag is eltérő helyzetbe hozta, jogilag nem, de gyakorlatilag lehet séget biztosított a választások eredményének utólagos megváltoztatására. Az ellenzék helyzetének nehezítése céljából az MKP vezet i az 1920-as évek módszereihez nyúltak vissza. Rákosi Mátyás (MKP) így beszélt erről: „Az 1920-as választásokon indulni akartunk. Vági István volt a jelöltünk... Ötezer aláírást kellett produkálnunk emlékezetem szerint. Volt tizenkétezer. Mindig közjegyz i hitelesítéssel dolgoztunk. A következő történt: ötezer kellett és mi beadtunk hatezret. Meg sem nézték, de azonnal közölték velünk, hogy 842 aláírás hamis, tessék pótolni. Azonnal, beadtunk háromezer aláírást, mert készen volt... Közölték, hogy 84 hamis. Azonnal pótoljuk. Erre benyomtuk az összes többi ezreket, amire közölték, hogy 12 hamis volt és emiatt az ajánlás nem fogadható el. Így harcoltak tehát ellenünk, pedig az nem volt olyan háború, mint a mostani, amikor az ország ilyen helyzetben van. Hát miért törik az urak (a kisgazda tárgyalóküldöttség Sz. K.) akkor magukat annyira, hogy a Sulyokpártnak minden eshet sége meglegyen, hogy feltétlenül minden kerületben jelöltet állítson?”²⁵

A kisgazdapárt ellenvetést annyiban fogalmazott meg, hogy ez a javaslat az általános választójogi elveket sérti, s a külföld felé is demonstrálja az alapelvek megsértését. A delegáció ezért nem is fogadta el az ajánlások újbóli bevezetését, így ezt a kérdést is a „pártvezérek” székén tanácskozása elé utalták, ahol Tildy és Dobi hozzájárult ehhez is.

9. A választókerületi listák kérdésében is ellentét volt a kisgazdapárt és a Baloldali Blokk pártjai között abban, hogy mely szerv legyen jogosult elbírálni a listát. A belügyminisztérium javaslata szerint a Választási Bizottság elnöke lett volna erre illetékes, s amennyiben egy

listán a törvény által kizárt szentély szerepelt volna (ha csak egyetlen egy is), az egész listát elvetették volna. A kispapok azt javasolták, hogy a Választási Bíróság legyen az elbíró, tekintve azonban, hogy ez a listák benyújtásának idején még nem működött, ezt elvetették, így merült fel, hogy ne az elnök egyedül, hanem az egész bizottság döntsön. A kispapoknak ezért voltak ezzel kapcsolatban aggályaik, mert ezekben a bizottságokban - az 1945. VIII. te. alapján - a Függetlenségi Front pártjainak egy-egy delegáltja vett részt, s eleve biztos volt, hogy az MKP túlsúlyban lesz, szövetségeseivel pedig akadálytalanul megvalósíthatja céljait. (Az MKP saját mandátuma mellett a legtöbb helyen a szakszervezeti helyet is megszerezte, s nem volt ritka, hogy a parasztpárt, sőt a Polgári Demokrata Párt színeiben is kommunisták ültek a bizottságokban.)

Végül is kompromisszumos megoldás született: a döntés a Választási Bizottság kezébe került, de teljes listát nem lehetett elutasítani, hanem csak a konkrét személyt törölni, azzal, hogy a pótlásra az illető pártnak lehet sége meglegyen.

10. A jogi alapelvek és a konkrét körülmények együttesen kérdőjelezték meg a felszólamlási jog korlátozását. A javaslat ugyanis számos esetben megtiltotta a felszólamlást, kivéve, ha a kizáró ok hiányát az illető okirattal igazolni tudta. S bár az egyesületi tagság kimaradt e kategóriából, a gyakorlatban mégis az valósult meg, hogy ha valakit pl. „antidemokratikus hozzáállás” miatt kihagytak a választói névjegyzékből, neki kellett az ellenkezést „okirattal” bizonyítani, ami a legtöbb esetben kivihetetlen volt. Ez a rendelkezés is hozzájárult több százezer választópolgár kihagyásához a választói névjegyzékekben.

11. A „kék cédulával” - vagyis névjegyzéki vonattal történő szavazás lehet ségének megadása nem váltott ki komoly ellenállást sem a kispapárt, sem más pártok részéről. Bár *Antall József* (FKgP) utalt rá, hogy eredetileg törölni akarták ezt a rendelkezést, de miután *Ger Ern* (MKP) megnyugtatta őket, hogy az pusztán a vasutasokra, szolgálati úton lévőkre vonatkozik, elfogadták ezt a lehetőséget, csakhogy csak a kontroll kérdését vetették fel. A rendelkezés szerint azok, akik választójogosultságukat a körzetük Választási Bizottsága által kiállított névjegyzékkel igazolni tudják, körzetükön kívül, bárhol szavazhatnak.

A kispapárt azzal az óhajjal lépett fel, hogy az így kiadott

névjegyzékkivonatot ne csak a körzet Választási Bizottságának elnöke, hanem a „négy demokratikus párt” kiküldöttjeinek mindegyike írja alá. Majd miután az MKP ezt azzal utasította el, hogy így a többi párt rovására durva megkülönböztetés áll el, a kisgazdák úgy foglaltak állást, hogy akkor az összes párt bizalmija lássa el kézjeggyel a névjegyzék kivonatát.

Ger Ern (MKP) érvei ezek után meggyőző hatottak: „Nem lehet, hogy egy dokumentumon egész sereg aláírás legyen. A bizottság nevébe az elnök ír alá és hajtja végre a bizottság határozatait,” Rajk László (MKP) is csatlakozott, s értetlenségének adott hangot, mondván, hogy ahol 10-12 párt indul, ott mind írja alá? A kisgazdák számára azonban továbbra is elfogadhatatlan volt, hogy az elnök - aki egyben rzi az irattárat is, vagyis pl. a kitöltetlen névjegyzékkivonatokat - egymaga döntsön ebben a kérdésben. Rajk a bizalomra apellált: „Szabad megmondanom, hogy (a visszaélés - Sz. K.) miért nem fordulhat el? Azért, mert az 1945-ös procedúra szerint is szigorú elszámolási kötelezettség áll fenn. Ha valaki jelentkezett, hogy ő nem a lakóhelyén szavaz, akkor nevét hivatalosan törölték a névjegyzékből otthon a lakóhelyén és kiadták neki szigorúan lajstromozva, lajstromszámmal ellátva az igazolólapot, hogy neve a névjegyzékből törölve van és ennek ellenében tartózkodási helyén szavaz. Erről egy kimutatást kellett csinálni. Lehetetlenség a visszaélés, mert ha a névjegyzéket megnézik, és ha látják, hogy tíz van törölve, akkor a bizottság asztaláról tíz igazolólapnak kell hiányoznia. Nem hiányozhat húsz, mert ha több hiányzik, akkor már nyilvánvaló, hogy a bizottság nem tud elszámolni.”²⁶ Az értekezlet elfogadta ezt a magyarázatot, és annak az egyöntetű véleményének adott hangot, hogy a névjegyzék-kivonatokkal leadott szavazatok száma csak ezrelékekben lesz mérhető.

Rajk László érvelése önmagában logikus volt, s a jogszabály tartalmazott is bizonyos garanciákat a visszaélések megelőzésére. Abban az esetben azonban, ha a választási szerkezeten kívül, tükör azon belül - állami szinten is - működnek olyan erők, melyek képesek élni és visszaélni ezzel a lehetőséggel - márpedig 1947-ben ez így volt ez önmagában is óriási veszélyeket hordoz. Mint az események bizonyították, azt a lehetőséget ki is használták, s az ezrelékes nagyságrendet sokszorosan meghaladó hamis szavazatot adtak le ekképpen.

12. Új elem volt a javaslatban, hogy az arányosság feltétlen tiszteletben tartása jegyében a kerületi töredék szavazatokat is összeadták, s így amennyiben egy-egy párt esetében az ilyen szavazatok száma elérte - országosan - a 14 ezret, újabb mandátumhoz juthatott. Ugyancsak új elem volt, hogy a Választás; Bizottságokba „laikus” Tagok kerültek.

A Választási Bíróság szervezetét megtartották, vagyis a bíróságra azok a pártok küldhették egy-egy tagot, amelyek a választásokon az 5%-os határt túllépték.

A választójogi törvény módosításának pártközi vitájában alapvetően megvalósult az MKP - és a vita során vele egyre szorosabban együttműködő szövetségeseinek - elképzelése. (Az MKP és az SZDP már 1947. július 7-én egyeztetette álláspontját az alapvető kérdésekben. Ez az NPP-vel nem történt meg.) A kisgazdapárt delegációja csak néhány kisebb jelentős engedményt tudott kicsikarni - pl. a választókeretek 600 fős létszámát; az egész lista elvetésének megakadályozását; a Nemzeti Egység Pártja választmányi tagság - mint kizáró ok - alóli minisztertanácsi felmentés lehetőségét. Alapvetően érvényesült a választójogosultak körének szűkítése, és elfogadták az MKP olyan javaslatait is, melyek a premizálásra, az ajánlási rendszer felelevenítésére stb. vonatkoztak.

A kisgazdapárt „alkotmányvéd” szárnya ellenezte a választójogi törvény ez irányú megváltoztatását - Szigetváron, Miskolcon és Budapesten is tartottak az új választások kiírását elítélő léseket. Végül is azonban ez a csoport is beletörött a fejleményekbe, főként azután, hogy a FKGP Politikai Bizottsága tudatta: aki nem tartja magát a megkötött egyezményhez, az nem számíthat mandátumra a közelgő választásokon..

A Nemzeti és közigazgatási, valamint alkotmányjogi, és igazságügyi bizottságának együttes ülésén - július 17-18-án az ellenzéki képviselők: Pfeiffer Zoltán, Reieher Endre, Zsedényi Béla - támadták a törvényjavaslat módosító indítványait. A szavazás - szintjén váratlanul szövetségesre találtak a szociáldemokrata Szélig Imrén és Faragó Lászlóban, akik főleg a német nemzetiség lakosság szavazati jogának korlátozását és a „laikus” Választási Bizottságokra vonatkozó javaslatot kifogásolták. A törvényjavaslaton azonban pontosításokon kívül érdemi változtatást nem sikerült

elérniük. Ez mindenekelőtt annak volt köszönhető, hogy a kisgazdapárti honatyák a párt képviselő csoportjának július 16-i ülésén elfogadták a módosításokat.²⁷

PARLAMENTI VITA

Ilyen eredmények után került sor a javaslat parlamenti vitájára 1947. július 22-én és 23-án. Egyik célját az MKP már az új rendelkezések elfogadása előtt elérte: A vita megkezdése előtt Nagy Vince felolvasta a szabadságpárt nyilatkozatát: „A betervezett és napirenden lévő választójogi javaslat bizottsági tárgyalása során minden törekvésünk ellenére nem lehetett elérni, hogy a Nemzetgyűlés által alkotott demokratikus törvényeken, de a magyar törvényhozás által ratifikált békeszerződésben is lefektetett jogegyenlőséget és politikai szabadságot mélyen sértő rendelkezések ebből a javaslatból kiküszöböltesse.” A deklaráció kifogásolta a szabadságpárt sajtójának cenzúráját, a párt tagjait, vezetőit és atrocitásokat például a bántalmazását, a mentelmi jog megsértését, majd így folytatódott: „Mindezek következtében a Magyar Szabadság Párt számára nem marad más út, mint annak elhatározása, hogy pártunk a választójogi törvény vitájában nem vesz részt, éppúgy nem vesz részt az ennek a törvénynek az alapján elrendelt választásokon sem

A legerősebb ellenzéki párt bojkottja már eleve rossz fényt vetett a választásokra, „balkáni” megoldást sejtetett. Sulyok Dezső már július 21-én megjelent *Szabó Árpád* házelnöknél és bejelentette, hogy pártja önként fölbojkottol.²⁹ Megkezdődtek a találgatások: milyen új párt vagy csoportosulás léphet a szabadságpárt örökébe. Leginkább a *Pfeiffer Zoltán* által vezetett csoport párttá alakulása (Független Kossuth Párt néven), illetve a Demokrata Néppárt újbóli aktivizálódása (Nagy Vince és társai által megerősítve) látszott valószínűnek. A szabadságpárt módosítások gyakorlatilag megszűntek. A hatóságok nyomására elől a párlvezetőség is inkább kitért. Az MKP eszközei változatosak voltak: „A Sulyok-párt teljesen ellaposodott - szólt az egyik MKP-jelentés áprilisban két községben alakult meg, azóta mindkét községben felbomlott, mert vezetőiket áthelyezéssel és letartóztatással elhallgattattuk.” A gyárakban, üzemekben is megindult a hajsz a párt tagjai ellen: „A szakszervezet határozatot

hozott, hogy eltávolítja a gyárákból azokat, akikről megtudják, hogy a Sulyok-párt tagjai.”³⁰

Nagy Vince bejelentése után a szabadságpárt képviselői elhagyták a Parlament üléstermét, és megkezdődött a tárgyalás. A törvényjavaslatot a pártközi megállapodás alapján a kisgazdapárt, a kommunista, szociáldemokrata és a parasztpárt nyújtotta be. Előadója *Bencze Imre* (FKgP) volt, a koalíciós pártok szóvivői: *Bácsalmási István* (FKgP), *Orbán László* (MKP), *Faragó László* (SZDP), *Kondor Imre* (NPP) voltak.

Bencze Imre hosszasan taglalta az Ideiglenes Nemzetgyűlés és a Nemzetgyűlés szerepét, és úgy állította be az utóbbit, mint aminek lényegében két feladata kellett hogy legyen. Az egyik az államforma rendezése, a másik a végleges törvényhozó testület létrehozásának előkészítése. A kommunista párt nézeteit visszhangzott, mikor kijelentette: „Az 1945. VIII. te. sem a választói jogosultság, sem a választhatóság feltételeinek szabályozása terén nem tanúsította az óvatosságnak azt a fokát, amely a fasiszta törekvések érvényesülését kell képpen kizárta volna.”³¹

Az ellenzék az erkölcsei viszonyokat figyelembe véve többnyire elvi és erkölcsi alapon támadta az új rendelkezéseket, és kihasználta a vitát, hogy az egész magyar demokrácia felett gyűlekező veszélyt kreáljon, felhívja a közvélemény figyelmét. Szónokai értékelték az 1945 óta eltelt idő szakot, ostorozták az MKP-t, a kormánykoalíciót azokért az intézkedésekért, melyek sértették a demokratikus alaptörvényeket. Megpróbálták megvonni az elmúlt néhány hónap és a Nemzetgyűlés tevékenységének mérlegét, és az új választójogi rendelkezésekben a demokrácia megsértésének újabb - végzetessé válható - lépését látták. A felszólalások választási kortesbeszédnek is beillettek, ez azonban vonatkozott a koalíció tagjaira is.

A kisebbségi vélemény előadója *Reicher Endre* pártunk kívüli képviselő volt. Reicher elemezte az előző választások lefolyását, és hangsúlyozta, hogy az ott született eredmény óriási csalódás volt a munkáspártok számára. „A választások tisztasága mondta - sok tekintetben abban a koalíciós készségben nyeri magyarázatát, amely akkor még megvolt a pártokban, és amely fokról fokra romlott. Romlott azért, mert a munkáspártok, amelyek a választási urnák előtt nem tudták elérni azt az eredményt, amelyet elérni kívántak, később, a választási eredményektől függetlenül próbálták megszerezni a maguk hatalmát

túlsúlyát.”³² Ezek után részletesen elemezte azokat az eseményeket, melyek 1945-től 1947 nyaráig lezajlottak s a kisgazdapárt, a polgári erők szétforgácsolódásához vezettek. Reicher a választások értelmét abban látta, hogy a koalíciós pártok megmérteessenek azok által a választók által és ugyanolyan demokratikus feltételek mellett, mint 1945-ben. A javaslatot ennek biztosítására alkalmatlannak találta, mint olyat, amely beleütközik az 1946. évi I. tc.-be és beleütközik Magyarország nemzetközi kötelezettségeibe is. Ez utóbbinál a február 10-én aláírt párizsi békeszerződés II. fejezetének 2. cikkét idézte, amelyben Magyarország kötelezettséget vállalt, hogy nem fog olyan törvényeket alkotni és nem fog törvényeket úgy alkalmazni, hogy azok különbséget legyenek polgár és polgár között, hanem Magyarország máidén állampolgára részére a teljes egyéni és polgári jogokat biztosítja. Az alapelvek megsértése közül főként az egyenlőség elvének csorbítását kifogásolta: „És most megkérdem, mennyiben titkos és mennyiben egyenlő az a választójog, ahol a polgárok egy részének írásban, hitelesített aláírással kell deklarálniuk, hogy melyik párthoz tartoznak, és hogy ez nem veszélytelen dolog, azt az ország (reál) mutat a képviselőre) Polinay barátom tudja bizonyítani önöknek.”³³ (*Polinay Ferencet* súlyosan bántalmazták, s az ülésteremben bekötött fejével jelent meg.)

Reicher gúnyosan jegyezte meg: a törvényjavaslat szerint vannak pedigres és nem pedigres pártok. Az előbbieknél (az Országos Nemzeti Bizottság által már 1945-ben engedélyezett pártok) csak bejelentési kötelezettségük van a választások előtt, ellenben az új - ellenzéki - pártoknak valóságos akadályfutást kellett végezniük. Öt akadályról volt szó. Először ott a kormány, hisz a Szövetséges Ellenőrző Bizottság csak akkor ad engedélyt az új pártnak, ha azt a kormány javasolja. Másodszor ott van maga a SZEB - ez megvizsgálja, hogy politikai szempontból a párt indulhat-e a választáson vagy sem. Ha ezen a rostán átjutott az új párt, következik az országos Nemzeti Bizottság, amelynek joga van eldönteni, hogy mely pártok indulhatnak a választásokon (érvényben maradt az 1945. Vili, te. ez irányú rendelkezése). Ha mindezen túljutott, lépett be újabb akadályként az ajánlási rendszer - annak anyagi vonzatúival, s ha még az ajánlásokat is sikerült megszerezni, még mindig ott volt a Választási Bizottság, amely tetszés szerint bírálhatta el: indulhat-e a konkrét jelölt, vagy sem.

Igen hevesen bírálta Reicher az ajánlási rendszert: „Nagyon csodálom, hogy a magyar demokrácia, amely minden tekintetben szakítani akar a múlttal és amely semmiféle közösséget vállalni evvel a múlttal nem hajlandó, akkor, amikor a hatalom megszerzésér l van szó fegyverért visszanyúl althoz a múlthoz, amelyet l mindenképpen el kíván szakadni” - mondta. A választások titkosságának sérelme mellett bírálta az ajánlási rendszer anyagi vonzalaait is. Egy párt számára csak Budapesten a hitelesítési díjak elérték volna az ötvenezer forintot. Nem utolsósorban e tiltakozás eredményeképpen a belügyminiszter rendelete díjmentes hitelesítést irt el az ajánlások esetében.

Kifogásolta az ellenzék az internáltak választójogának megvonását, mondván, hogy ezzel a belügyminiszter kezébe került, hogy ki indulhat a választásokon a „célzatos internálások” révén. Ugyancsak éles bírálat érte a B-lista rendelet (5000/1946. ME sz.) alapján elbocsátottak jogfosztását, mivel a rendelet kimondta, hogy „A jelen rendelet alapján történt elbocsátásnak az elbocsátott alkalmazottra nézve egyéb hátrányos következménye nem lehet...”³⁴

Orbán László (MKP) már egészen az „ötvenes évek” stílusában beszélt, mikor kijelentette, hogy a szabadságpárt deklarációja „kifejezetten azt a célt szolgálta, hogy egy újabb fegyvert adjon a magyar demokrácia külföldi ellenségeinek kezébe”. Beszédében mindvégig az ellenzék magatartását taglalta, természetesen elítél en. Jól ismert fordulatokkal élt: „akik a szabadságjogok megsértése miatt siránkoznak..., azok csak azt árulják el ezzel, hogy a szabadságjogok alatt a fasiszták szabadságát és a fasiszták jogait értik”. Majd így folytatta: „Meg kell mondanom, a mi nézetünk szerint a magyar demokrácia nem lehet öngyilkos demokrácia, és a- magyar demokrácia nem hajlandó a választójog fegyverét a fasiszták kezébe adni.”³⁵ Hogy ki a fasiszta, azt ebben a logikában természetesen a mindenkori politikai érdekek határozzák meg, így 1947 nyarán hirtelen a polgári ellenzék nagy része - köztük sok antifasiszta magatartása miatt üldözést szenvedett politikus - vált „fasisztává”. Az ellenzék, s hamarosan minden, a munkáspártokétól eltér ideológiája er így válik ellenséggé, az ellenség pedig természetesen nem élhet a szabadságjogokkal. A kommunista párt szónokai gyakran hivatkoztak a weimari köztársaság sorsára, a náci párt parlamenti gy zelmére s ezáltal a demokrácia pusztulására. Orbán már most - 1947 nyarán - reakciónak min sítette az ellenzéket, s kijelentette: „A magyar nép sokat tanult

az elmúlt két esztendő alatt, és ma már észreveszi a reakció farkasait akkor is, ha történetesen a demokrácia báránybérébe bújva jelentkezik.”³⁶

Futó Dezső - egyelőre még pártonkívüli képviselő - szintén az egész 1945 utáni helyzetet, a parlamentarizmus esélyeit elemezte. Rámutatott, hogy az 1945 óta meghozott 52 törvény közül 14-et sürgősséggel tárgyaltak, s hogy egy rövid időt eltekintve (1946, április 22.—július 31.) nem volt költségvetése az országnak, vagyis a Parlament is kénytelen volt átadni a gazdaság tervezésének ellenőrzését a Gazdasági Főtanácsnak. Az elfogadott törvények sorsáról negatív példák alapján kijelentette: „Ma már azonban látnunk kell, hogy egy törvény valóban csak annyit ér, s annyi köze van a demokráciához, amennyit betartanak, betartatnak, megvalósítanak belőle.”³⁷

Futó Dezső 1918-as analógiák alapján megjósolta a kisgazdapárt és a szociáldemokrata párt közeli bukását: „1918-ban a legnagyobb pártot, a szociáldemokrata pártot morzsolta fel a kommunista taktika és dialektika. Ma megismételte összpontosított kártyaszüzet a legnagyobb polgári pártot, a kisgazdapártot - s valljuk be - teljes sikerrel - mondta. - Ezek után lehet-e valaki elítélt vitás, hogy mi következik, helyesebben, hogy újra mi következik? Szeretném, szinte és tiszta szívemből kívánom a szociáldemokratáknak, hogy az ellenük valószínűleg már egész rövidesen bekövetkező kommunista roham [á/ónns *Illésné* (SZDP): Ne féltsen minket a képviselő úr!] soraikat rendezetten találja, s ne játsszanak úgy, mint az októberi forradalom után, ne játsszanak úgy, ahogy a kisgazdapárt járt 1947-ben.”³⁸

A kisgazdapártnak szóltak Futó következő szavai: „A kisgazdapártban élő képviselő társaim, barátaim lássák, hogy a radikális polgári gondolat, a hamisítatlan demokrácia éppúgy elvesz földalatti összeesküvésekben, de elvesz a túl engedékeny kompromisszumos politikában is.”³⁹

Ezek után - élve a házszabály adta lehetőséggel - hatvan képviselő írásban indítványozta a törvényjavaslat feletti vita lezárását. Az ellenzék felháborodott és gúnyos megjegyzései mellett másnap az indítványt a többség elfogadta, s így már csak két ülésen folytatódhattott a vita, a beszédidő 15 percben maximálták.

Az ellenzék soraiból *Pfeiffer Zoltán*, *Moór Gyula*, *Slachta Margit*, *Acsay László* vetette el a törvényjavaslatot. Slachta Margit (KNT) leginkább a prémiumos rendszert támadta: „Miután minden ellenfe-

let, akit l tartottak, kizárlak a választójogból és távol tartanak a küzdelemt l - fordult a koalíciós pártok felé -, ez a huszadik paragrafus még egy meger sítést ad azoknak a púitoknak, amelyek eaélkül magukban nem búnak. Ezt a szakaszt... egyeneseit erkölcs-tennek min sítem... és nemcsak erkölcs-tennek, hanem azt mondom, hogy önéivel is van a világon. Ha egy párt önérzetes és megvívott egy becsületes harcol, akkor nem adhat még magának ráadást, ajándékot... érdemes-e - tette fel a költ i kérdést - a saját önérzetükön azt a csorbát is ejteni, hogy prémiummal az igazság és a kisebbség rovására megjutalmaznak magukat azért, mert történetesen megvan rá a körülmények folytán a lehel segük.”⁴⁰

A választójogi törvényjavaslat betérjeszt i nem látták szükségesnek, hogy az egyes intézkedések részletes indoklását megadják. Pusztán Rajk belügyminiszter vette védelmébe a javaslatot, f ként annak a „laikus” bizottságokra vonatkozó pontjait. Azzal érvelt, hogy a nem központilag irányított bizottságok jobban megfelelnek a demokrácia alapelveinek, mint a hivatásos állami tisztvisel kb l álló testületek. Ez - f ként ismerve a két világláború közti választási visszaéléseket igaz is volt, csak éppen arról feledkezett el Rajk, hogy a „laikus” bizottságok éppúgy a belügyminisztérium felügyelete és irányítása alatt állnak, mint a korábbiak, s az így delegált tagok maguk is egy-egy központ - saját pártközpontjuk - utasításai alapján járnak el.

Megindokolta Rajk a kizárások mértékének növelését is. Ezek szerint 1945-ben a liberális szabályozást sokan a demokrácia gyengeségének fogták lel, s ezek az elemek „felbátorodtak., s bátorságukban odáig mentek el, hogy egyenesen a Nemzetgy lésb l, s tegyük hozzá a kormányból szervezték az. összeesküvést.” Indoklasképp Rajk a következ ket mondta: „A meggondolás az volt, hogy kizártunk a választójogból olyan elemeket, amelyek 1945 után, a magyar dolgozó nép nagylelk magatartása után... szívós és konok ellenségei maradtak a magyar népi demokratikus törekvéseknek, ez nem jelenti a demokratikus jogok megszükítését, nem jelenti azt, hogy az alkotmányunkban lefektetett szabadságjogokkal, vagy a demokrácia érdekeivel bármiben is ellentétbe kerülénk, ellenkez leg, jelenti a nép szabadságjogainak megvédését...”⁴¹

A koalíciós szavazógépezet m ködött, a javaslatot nagy többséggel elfogadta a Nemzetgy lé. A törvénytárba az új rendelkezések 1947.

XXH. tc.-számon kerültek be. Az új jogszabály alapvetően pártpolitikai célokat szolgált, számos, a demokratikus választójog alapelveit sértő paragrafust tartalmazott. Sértette az általánosság elvét a kizárások révén (ezt már az 1945. VIII. te. is tartalmazta, de az 1947. XXII. te. növelte a kizártak körét); sértette az egyenlőség elvét a prémiumos rendszer bevezetése miatt; sértette a titkosság elvét az ajánlások felelevenítése kapcsán. Ezek a rendelkezések mind a hatalmat gyakorló koalíció (azon belül főleg az MKP) érdekeit szolgálták. Az új rendelkezések egy része sújtotta az újonnan alakult ellenzéki pártokat, nem biztosított esélyegyenlőséget a választásokon. Ugyanakkor a választások lebonyolítása továbbra is a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front pártjainak - lényegében a koalíciós pártoknak - a kezében maradt. A Választási névjegyzéket összeállító bizottságok (Összeíró Bizottságok), valamint a választások technikai lebonyolítását végző Választási Bizottságok tagjai tehát, az MKP, az SZDP, az FKgP, az NPP, a PDP és a szakszervezetek delegálták. Ezekben a bizottságokban az MKP és részben szövetségeseinek törekvései szinte maradéktalanul megvalósultak. Ennek fényében váltak különösen veszélyessé az 1947. XXII. te. azon rendelkezései, melyek visszaélésre bízva adtak lehetőséget (névjegyzékkivonattal történő szavazás; a választójogból való kirekesztés; az ajánlások elbírálása; a felszólalások figyelembevétele stb.).

A visszaélés lehetőségeivel ezúttal a kommunista párt a belügyminisztériumban, a rendőrség Államvédelmi Osztályán, a pártnak a hatalmi pozíciók sokaságát elfoglaló tagjai révén cselelt is. A törvény rendelkezései néhány kivételt eltekintve nem jelentettek önmagukban jelentős eltérést az általános demokratikus alapelvektől: a szélső jobboldali szervezetek vezetőinek kizárása a választójogból alig két évvel a pusztító világháború után elfogadható volt; a prémiumos rendszer alapvetően nem változtatta meg az elért arányokat; az ajánlások megkívánt mértéke sem állította megoldhatatlan feladat elé a pártokat; a kék cédulákkal történhet visszaélések ellen is megvoltak a törvényben a garanciák - a konkrét hatalmi szituációban és az egyes pártok ambícióinak ismeretében azonban ezek a rendelkezések óriási károkat okoztak a magyar demokráciának.

A VÁLASZTÁSOK

Pártok és pártprogramok

Tilth' Zoltán (FKgP) köztársasági elnök 1947. július 25-én oszlatta fel a Nemzetgy lést, ezzel lezárult egy korszak az új magyar demokrácia történetében. Megszűnt létezni az a testület, amely - ha ennek az elvárásnak maradéktalanul nem is felelt meg - biztosíthatta volna a demokratikus, parlamentáris rendszer kiépítését, megszilárdulását Magyarországon. A Nemzetgy lést számos nagy jelentőségű törvényt alkotott, ami azonban ezzel egyenértékű - a törvények betartásának, a végrehajtó hatalom ellenőrzésének funkcióját csak részben látta, láthatta el. Ennek egyik legfontosabb oka volt, hogy a Nemzetgy lést mandátumának egész időszakában Magyarország híján volt a teljes szuverenitásnak. Ezt a helyzetet nem csak a Magyar Kommunista Párt használta ki kíméletlenül, de kihatott a polgári erkölcs magatartására, taktikájára is.

A Nemzetgy lést felosztatásával, az új választójogi rendelkezések elfogadásával, a választások kiírásával - 1947. augusztus 31-ére, vagyis a békeszerződés életbe lépését megelőző időpontra - a polgári erkölcs halogató, elnyitelen kompromisszumokat vállaló politikája mondott csúszást, és ez hozzájárult a kisgazdapárt további bomlásához is.

A döntés után alig több mint egy hónap állt rendelkezésére az ellenzéknek, hogy a régi és új választójogi szabályzás feltételeinek eleget tegyen, indulhasson a választásokon. Ennyi idő alatt kellett programot, vezetőséget, szervezetet, anyagi bázist, sajtót teremteni a pártoknak; megszerezni az Országos Nemzeti Bizottság, a Szövetséges Ellenőrző Bizottság engedélyeit stb. A választások időpontja így magát az eredményt is befolyásolta, hisz az ellenzéknek gyakorlatilag nem sikerült az egész országra kiterjeszteni hatókörét. Az új ellenzéki pártok - a FMDP kivételével - nem is tudtak indulni valamennyi körzetben.

A koalíciós pártok már nyilvánosságra hozták választási programjukat, beindították választási gépezetüket, mikor az ONB még el sem bírálta, hogy mely pártok kaphatják meg az indulás jogát. A rostán a koalíciós pártokkal együtt tizenegy párt jutott át, elutasította az

ONB a Nemzeti Szövetkezeti Párt, a Nemzeti Munkáspárt, a Szegények Pártja indulási kérelmét. A Katolikus Néppárt 1947. augusztus 1-jén visszalépett, így tíz párt küzdött meg a szavazók voksaiért 1947. augusztus 31-én.⁴²

A szociáldemokrata párt már 1947. július 15-ára kidolgozta programját. Ez a párt XXXV. kongresszusán elfogadott alapelveken épült fel. Az SZDP-t a forradalmi szociáldemokrácia letéteményeseként determinálták, s hirdették az osztályharc folytatódását. A program állást foglalt a hároméves terv, a tervgazdálkodás, valamint a szövetkezeti mozgalom erősítése mellett.

Az SZDP vezetői sége alkalmatlannak és munkaképtelennek nyilvánította a Nemzetgyűlést a mélyreható feladatok ellátására, másrészt helyeselte, hogy a kormány - az új választások által - mintegy népszavazásra bocsátja terveit. A parlamenti ellenzékét burkoltan az cspít munka megnehezítésével, az ellenforradalom el készítésével vádolta meg. Gazdasági téren a hároméves terv állt a program középpontjában; a bányák, a villamosáram-szolgáltatás, a távvezetékek államosításával, tervszerű munkaerő-gazdálkodással; a mezőgazdaság gépesítésével, fejlesztésével, a szövetkezeti tevékenység elremozdításával; a bankok állami ellenőrzésével.

A szociáldemokraták a hároméves terv végére az ipari termelés megkétszerezését ígérték; a nemzeti jövedelem pedig elképzeléseik szerint 13%-kal lesz magasabb, mint az utolsó békeévben volt. 1938-hoz képest az életszínvonal 20%-kal fog emelkedni, s azt is ígérték, hogy az ipari munkásság ellenőrizheti a terv megvalósítását, beleértve a szociális igényeik kielégítését és bérük vásárlóértékének növelését is.

Politikai téren nyugalmat, a két munkáspárt együttműködésének további fejlesztését hirdették, szorgalmazták a demokratikus pártok összefogását. Jó, gyors és egyszeri kormányzást, a közigazgatás reformját, igazságos és kemény bíraskodást, radikális szociálpolitikát, a közoktatási rendszer demokratikus reformját sürgették. A program harcot hirdetett a korrupció ellen és a vallásszabadság megvédéséért.

Külpolitikai téren a szociáldemokraták szorgalmazták a Szovjetunióhoz fűzött barátság elmélyítését; a szomszédos új kelet-európai demokráciákkal a jó kapcsolatok kiépítését; ígérték a nyugat-európai munkáspártokkal a szoros kapcsolatok fenntartását.

Az SZDP a demokratikus szocializmus megteremtésének programjával kívánta megnyerni, megtartani a tömegeket, s ugyanakkor

polgárháborúval, anarchiával, bérabszolgassággal riogatta az embereket, amennyiben más utat választanának.

A kommunista párt ezzel szemben a jólétet, rendet, függetlenséget hangsúlyozta 1947. augusztus 3-án közzétett választási felhívásában. „Ne bánts a magyart!” - idézte Zrínyi Miklóst a felhívás, s hangzatos szavakkal független hazát, félelemmentes életet, gyarapodást, jólétet ígért. Hamisítatlan választási kampánystílusban magyar békét, magyar munkát, magyar felemelkedést hirdetett. Emlékeztetett a kommunisták érdemeire a földosztás, a gazdasági bajok megoldása, a stabilizáció, a hadifoglyok hazahozatala terén („...hogya felszántsuk anyák, feleségek és gyermekek könnyeit”). A kommunisták társadalmi igazságot, az árdrágítók, a korrupció letörését ígérték, valamint a bérek és fizetések 35%-os emelését! „Bclügyeinket magunk intézzük, senki más” - szólt a külpolitikai program. A kiáltvány síkra szállt a magántulajdon, és a vállalkozás szabadsága, a paraszti tulajdon, a magángazdaság megerősítése mellett. Szocializmusról egy szó sem esett...

A Nemzeti Parasztpárt már 1947. május 11-én közzétett egy terjedelmes programtervezetet, amelyben magyar parasztdemokráciát hirdetett. A parasztság megbecsülését, felemelkedését, - többségben lévén - hatalmát szorgalmazta. Ehhez egységes parasztöntudatot és egységes fellépést igényelt, szövetségesül a munkásságot és az értelmiséget kívánta megnyerni. Nevének megnevezése nélkül, de a kisközpártot nem parasztpártnak, hanem az uralkodó osztályok megtévesztéskiszolgálójának titulálta, s az egész parasztság egyedüli érdekképviselőjének nyilvánította a parasztpártot.

Eljoguktól, kiváltságoktól mentes népi Magyarországot hirdetett nemcsak törvény és jog szerint, de a volt uralkodó osztályok társadalmi tekintélyének lerombolásával is. Miközben a program új embertípusról moralizált, és a köztársaságot hirdetett, azért síkra szállt a parlamentáris demokrácia mellett is. Ugyanakkor a „nép ellenségeit” ki kívánta küszöbölni a közéletből. Veres Péterek szorgalmazták a vármegyerendszer eltörlését, a közigazgatásban a jogászok képzettség egyeduralmának megtörlését, a „nagy bőségek” kíméletlen megbüntetését, a „kis bőségek” feloldozását, a honvédségben az „úrirtiszt szellem” letörlését stb. A Nemzeti Parasztpárt gazdasági téren a paraszti munka egyenrangúsítását sürgette, az agrárroll megszüntetését, a nagybirtok hatalmának megtörlését, a bányák és kulcsiparok

államosítását, a kartellek és trösztök felosztatását, a bankok állami ellenrzését, a biztosítás államosítását stb. Fellépett a közvetít kereskedelem korlátozása és a szövetkezeti mozgalom - akár állami támogatással is - er sítése mellett. Paraszti érdekképviseletet akart, s népi szociálpolitikát: az egészségvédelem, a társadalombiztosítás kiterjesztését a parasztságra.

A program szerint a Nemzeti Parasztpárt a magántulajdon talaján állt. „Nem kevesek magántulajdonát és nem kevesek korlátlan szabadságát akarjuk, hanem mindenki magántulajdonát és mindenki szabadságát olyan mértékben, ahogy azt a közösség megadhatja és megengedheti. A kizsákmányoló vagyonszerzést lehetetlenné kell tenni!” szövege. A földvásárlást pl. csak a parasztság számára tartotta fenn, házat és kertet igényelt minden parasztnak, s lehet leg minél több ipari és szellemi dolgozónak is („Kerl-Magyarország”).

Az NPP sürgette az anyagi er források koncentrálását a mez gazdaság fejlesztésére, s az iparfejlesztést is azokban az ágazatokban tartotta kívánatosnak, melyek a mez gazdaságra épülnek. A parasztpárt vezet i öntudatos, hazaszeret , hitvalló, népi m veltséggel felvértezett, szaktudást szerzett magyarságot képzeltek el, s mindehhez az ország politikai, gazdasági és szellemi függetlenségét.

A kisgazdapártnak hivatalos programja ezúttal sem jelent meg, mégis annak tekintették az 1947 elején kis füzetkében megjelent 14 pontba foglalt elképzeléseket. Ha a szociáldemokraták programjából a fél évszázados munkásmozgalmi elkötelezettség, a nemzeti parasztpárt programjából írói moralizálás, a kommunista kiáltványból a gátlástalan proli politikusi hozzáállás sugárzott, akkor a kisgazdák programját a jogászai rendszerezés, a száraz elemzés jellemezte.

Ez a program hitet tett a demokrácia, a köztársaság és annak 1946-ban rögzített intézményei, alaptörvényei mellett, az emberi és polgári alapjogok biztosítása mellett, s szükségesnek tartották megfogalmazói leszögezni, hogy az 1945 folyamán kialakított, az emberi szabadságjogokat gátló korlátozásokat fokozatosan le kell építeni. A párt a Szovjetunió mellett az Amerikai Egyesült Államok, Nagy-Britannia és Franciaország jóindulatának, barátságának elnyerését is fontosnak tartotta leszögezni. Sürgette, hogy a határok valóban mielőbb váljanak légiessé, s hogy a határokon kívül rekedt magyarok sorsát mielőbb rendezzék kétoldalú egyezmények segítségével. Hitet tett az Egyesült Nemzetek Szervezetének alapokmánya, eszmeisége, s egyben

a magyar ENSZrtagság mellett. S bár a kisgazdapárt nem mondott le a „demokratikus kormányzásnak a koalíciós rendszert l független gyakorlásáról, a többségi elv érvényesítésér l”, az ország helyzetére való tekintettel továbbra is kitartott a koalíció fenntartása mellett. Mindamellett elítélte a pártfanatizmust, az egyéni hatalmi törekvések el térbe kerülését, az ellentétek szítását.

A kisgazdapárt vezet i szorgalmazták a rendeleti úton való kormányzás megszüntetését, s a szabad önkormányzati választások miel bbi megtartását, ki kívánták zárni a közigazgatásból a pártpolitikát, s állást foglaltak a nyugat-európai normák szerinti népszavazás intézménye melleit.

Szerepelt a programban a magántulajdon sérthetetlensége, az államosításoknak az MNFF programja mértékéig cs nem tovább terjed - végrehajtása, a hároméves terv elfogadása, s itt is felbukkant a szövetkezeti mozgalom támogatása. A párt jellegéb l adódóan ez a program részletesen foglalkozott a mez gazdaság helyzetével, lehet ségeivel a teiményszerkeztúra átalakításától kezdve az úthálózat fejlesztéséig. Az iparosítást a hazai adottságoknak megfelel keretek között, a decentralizáció jegyében képzelték el, s üdvözltek az Üzemi Bizottságok tevékenységét is.

Teljesen ingyenes oktatás, a kutatómunka feltételeinek állami megteremtése is szerepelt a programban. Pénzügyi téren az államháztartás egyensúlyának meg rzése élvezett prioritást, de hangsúlyt kapott az igazságos közteherviselés, a progresszív adóztatás, a létminimum adómentessége, a takarékoság is. A párt síkra szállt a vallásszabadság maradéktalan érvényesítéséért, s elismer leg emlékezett meg az egyházak évezredes pozitív szerepér l. A FKgP programja senkinek sem ígért könny életet, küzdelmes, nehéz esztend ket jósolt, s kérte a választók támogatását.

A párt továbbra is vállalta a polgárság - pontosabban a polgári életforma - képviseletét, ezen belül kiemelt szerepet biztosítva a tulajdonos parasztságnak, Nemzeti és keresztény alapon, a magántulajdon rz jeként aposztrofálta magát. Ez a program és alap elég volt az abszolút többség megszerzéséhez 1945-ben, hisz a polgári eszme lényegében egyedüli pártjaként léphettek fel akkor a kisgazdák. 1947 nyarára a megváltozott körülmények miatt - és a fellép új polgári-keresztény alapon álló pártok társaságában - a választóknak módjukban állt mérlegelni, s a kisgazdapártnak megvolt az a hátrá-

nya, hogy a koalíciós küzdelmek során gyengének és erélytelennek mutatkozott.

A Polgári Demokrata Párt 48 pontban foglalta össze programját, amely 1947. március 28-án jelent meg. E rövid t mondatokból álló program szorgalmazta a rendeleti kormányzás megszüntetését, a Parlament szerepének erősítését, a közéletben a pártszempontok mindenhatóságának megszüntetését, a demokratikus szabadságjogok biztosítását, az internálás megszüntetését, a bürokrácia csökkentését. Tartalmazta a B-listázások felülvizsgálatának igényét, s határt kívánt szabni az államosításoknak, biztosítva a magántulajdon védelmét és a tisztességes haszonszerzés lehetőségét. Olcsóbb oktatást, átfogó diákjóléti intézményeket sürgetett, s a birtokosoknak ingyen termel eszközöket.

1947. július 6-án - miután eldöntötték, hogy a párt elnöke, *Szent-Iványi Sándor* nem tér vissza Magyarországra amerikai útjáról, új, hétpontos választási program jelent meg a *Világban*. Ez a kisemberek, a polgári szabadságjogok védelmét hirdette, védelmébe vette a kereskedelmet, a kisipart, új adórendszert, a korrupció letörését szorgalmazta. A PDP lojális fegyvertársként aposztrofálta magát, mely a MNFF eszméiért küzd elsősorban a hároméves terv sikeréért, de ugyanakkor ellenzéke is a kormánykoalíciónak.

A Magyar Radikális Párt kiáltványa 1947. augusztus 16-án jelent meg a párt lapjában, a *Haladásban*. Elemezve az elmúlt két esztendő megállapította, hogy az ország válságról válságra bukácsolt, nem következett be a demokrácia megszilárdulása, a közérdeket párthatalmi szempontoknak rendelik alá, virágzik a korrupció, protekcionizmus. Nyíltan kimondta, hogy a kormánykoalíciónak az 1945-ös választásokon elért 99,5%-os eredménye nemzeti szerencsétlenséggé vált. A radikális párt a kormányt ellenző és bátran bíráló ellenzék szerepét szánta magának s üdvözölte *Peyer Károly*-t, a szociáldemokrata vezető csatlakozását a párthoz. A szociáldemokrata pártból eltávozott *Peyer* csatlakozását a radikálisokhoz azonban maga is átmeneti, kényszer lépésnek tekintette. Új párt alapítása esetén ugyanis - ami szerepelt *Peyer* tervei között - is szembetalálta volna magát az ellenzéki pártok indulását gátló akadályokkal. Így nem mint párt, hanem mint „csoporthoz” tartozt volna az MRP-vel, hiszen a pártszövetség jött volna létre, az MRP is elveszíti kiváltságait (pl. ajánlásokat kellett volna gyűjtenie stb.). Célja felől viszont *Peyer* nem hagyott kétséget: „...a választások után meg fogjuk találni a módját,

hogy olyan pártot alapítsunk, ami a nép érdekeit képviseli... Én szociáldemokrata maradtam, nem hagyom el az elveimet.”⁴³ Az SZDP vezet i úgy érezték, hogy Peyer indulása mögött (s a FMDP indulása mögött is) az MKP vezet inek az a szándéka húzódik meg, hogy megosszák a szociáldemokrata szavazó tábor t, s hogy ezért az MRP jelent s összegeket kapott az MKP-t l *Kende Zsigmondon*, az MRP választási vezet jén, Rákosi rokonán keresztül.

A radikális párt demokratikus politikát és gazdasági szocializmust hirdetett, oly módon, hogy a parlament ne legyen a pártközi konferenciák alkuit megpecsétel szavazógép.

Új elem volt 1947-ben, hogy ellentétben 1945-tel, er s ellenzék is indult a választásokon. Alapvet különbség volt ez, hisz azt jelentette, hogy a polgári-keresztény elveket vallók többsége nem a Magyar Nemzeti Függetlenségi Fronton belül, hanem azzal szemben próbálta érvényesíteni akaratát. Jellegzetessége volt az 1947-es választásoknak, hogy az eszmei és politikai frontok összekuszálódtak, az ideológiai cs politikai határok nem voltak szinkronban egymással. Az MKP-nak ugyanis sikerült e csoport jelent s hányadát - a kisgazdapártot - benntartani a koalícióban. Ugyanakkor az MKP-nek az a törekvése is sikerrel járt, hogy az 1945-ben egységes és gy ztes polgári tábor elemeire bomoljon szét, s egymást is gyengítse. „Akkorát ütöttünk a reakció fejére, hogy hat felé szakadt...” - mondta err l *Kovács István* (MKP) a választások el estéjén.

A kisgazdapárt új vezet sége - vélt politikai, taktikai el nyökért - feláldozta az eszmei frontot, s ennek hatására a választások után sem jöhetett létre a polgári er k összefogása.

A választási arcvonalak kuszását fokozta egyes politikai személyiségek vándorlása az ellenzéki pártok felé. Jól megfigyelhet ezzel kapcsolatban az MKP-nak az a törekvése, hogy a „szövetséges” pártok élér l eltávolítsa az „ellenállókat”, akik nem voltak hajlandók behódolni. A kisgazdapárt élér l szám zték egész történelmi centrumát (*Kovács Béla, Nagy Ferenc, Varga Béla* stb.); az SZDP-ből távozásra kényszerítették Peyer Károlyt és híveit, a parasztpártból pedig Kovács Imrét. Másrészt arra törekedett az MKP, hogy a kisgazdapártból eltávolítsa a „második vonalat” is - a szereposztásban ezeknek a politikusoknak jutott az új ellenzéki pártok létrehozása, az egységbontás. Ez azonban csak részben sikerült, hisz a kisgazdapártban bentmaradtak a Dobi István-féle

vezetéssel szembenálló régi kisgazdák is, s súlyuk, mint azt a választások után tartott nagyválasztmányon történtek bizonyítják, továbbra is nagy volt.

Az MKP vezet i nem is mulasztották el a nagy jövés-menést elmarasztalva leszögezni, hogy pártjuk az egyetlen párt, amely l vezet k nem léptek át más pártba. A többi pártokban bomlás, szakadás, bels harcok dúlnak.

Az „egységbontó” pártok közül els ként a Független Magyar Demokrata Párt jelentkezett, *Balogh István*nal, a kisgazdapárt rövid ideig volt f titkárával az élen. Ide csatlakozott *Kovács Imre* is, az NPP volt f titkára, majd alelnöke. A FMDP az 1945-ös kisgazda-program örököseként bontott zászlót a „demokratikus polgárság” szószólójaként. E kategóriába besorolták a klasszikus polgári rétegek zömét, a parasztság nagy részét, az értelmiségi, alkalmazotti rétegeket is. A párt ragaszkodott a magántulajdon elvéhez, de úgy, hogy az nem sértheti a nemzeti közjót. Elfogadta a hároméves tevet és sakra szállt a vallásszabadság cs f leg a Vatikánnal való diplomáciai kapcsolatok rendezéséért. Össz nemzeti párt kívánt lenni, ez f leg Kovács Imre nyilatkozataiból derült ki: „Nem tudom elfogadni azt az állítást, hogy most a polgári és a kollektív életforma mérk zik. Nem. A polgári életforma mint olyan már nincs osztályhoz, vagy világnézethez kötve. A marxista munkás éppen úgy kényelem után vágyik... mint a polgár, vagy az értelmiségi.”⁴⁴ - írta. Ugyan másutt a demokrácia osztály (valójában párt-) kisajátítása ellen érvel: „...akik nem tudják vállalni a marxizmust, mint jómagam sem, azok lehetnek demokraták hitük és meggy z désük szerint. A demokráciát nem lehet egy osztály számára kisajátítani, a demokráciában elfér minden osztály, elfér benne a parasztság, a munkásság, a polgárság és az értelmiség.”⁴⁵

A Független Magyar Demokrata Párt is lojális ellenzéknek hirdette magát, de gyűjt párti ambíciói a Magyar Függetlenségi Párt és a Demokrata Néppárt színrelépésével eleve kudarcra voltak ítélve.

A Magyar Függetlenségi Párt a Pfeiffer Zoltán köré tömörült volt kisgazdapárti és szabadságpárti képvisel kb l szervez dött. A szabadságpárt korábbi szervezeteinek felhasználásával rövid id alatt jelent s szervezeti rendszert hozott létre. Három hét alatt 23 budapesti és 991 vidéki pártszervezel alakult. Megindult a n i, ifjúsági és szakmai szervezkedés is.⁴⁶

Programjának középpontjába az MFP a nyílt ellenzékiiséget állította. „Mi képviseljük a polgári ellenzék gondolatát, amely igazi elszánt ellenzék kíván lenni, szemben a hatalom roppant nyomásával és a m ellenzéki pártokkal.” - szólt a program. A párt - mint propagandája szerint a kisgazdapárt 1930-as békési programjának egyedüli letéteményese - paraszti szavazatokra is számított, s tiszta demokráciát ígért. Nemzeti és polgári alapon álló, az evangéliumon és az egyéni szabadságjogokon alapuló politikát hirdetett, elutasítva a marxi materializmust és a társadalomnak osztályokra tagolását. Az osztályok szembeállításával ellentétben az önálló és független egzisztenciák gyarodását tartotta kívánatosnak, szembeszegült az államosításokkal, az „álszövetkezetekkel”, az adóterhek növelésével. Vallotta a magyar népnek a nagy európai kullúrközösséggel fennálló elszakíthatatlan közösségét, s t felvetette a dunai államok konföderációjának kossuthi eszméjét is. Ígérte a proletárdiktatúra letörését.

Ez utóbbit magának a proletariátus fogalmának megszüntetésével, vagyis az ország minden lakosának a polgár lehet ségeit kívánta biztosítani. A program gyakran hivatkozott Kossuth Lajosra, mikor az emberi szabadságjogok maradéktalan biztosítását követelte. Sürgette az önkormányzati választások mielőbbi megtartását, a népszavazás (referendum) intézményének bevezetését, a választójogi törvény igazságos módosítását. Követelte a rendeleti kormányzás megszüntetését. Támogatta a liároméves tervet, de csak addig, amíg benne a jólét emelkedésének és az önálló egzisztenciák szaporodásának lehetőséget látja. Pfeiffer Zoltánék leszögezték, hogy a magyar demokrácia sem a Nyugat, sem a Szovjetunió egyértelmű bizalmát nem élvezi, s hogy mindkettőnek a bizalmára szükség van. különben a magyarság újabb katasztrófa elé néz.

„Er s akarat legyen minden akadály!” - szólt a párt jelmondata. Az MFP élére „heteslőgal” állt: *Pfeiffer Zoltán*, korábban a kisgazdapárt színeiben viselt államtitkári pozíciót, de a Baloldali Blokk és a Szövetséges Ellenőrző Bizottság együttes nyomására eltávolították, s utóbb a pártból is távozni kényszerült; *Dálnoki Miklós Béla*, az 1. magyar hadsereg volt parancsnoka, az Ideiglenes Nemzeti Kormány elnöke; *Zsedéni Béla*, az Ideiglenes Nemzetgyűlés elnöke; *Hegymegi Kiss Pál*, *Moór Gyula*, *Vásáry István*, *Futó Dezső*.

A nagy tekintélyű régi kisgazdák csatlakozását Hegymegi Kiss Pál később így indokolta: „Mi régi kisgazdák és prononszírozott kálvinis-

ta emberek, akik az ellenzéki oldalon álltunk, sem a Tíalogh-párttal, sem a Barankovics-párttal nem mehettünk. Az utolsó órákban Pfeiffer Zoltán pártunk kiívili képvisel e szközölte ki a kossuthi eszmék programja alapján a Függetlenségi Párt indulását. Akár akartuk, akár nem, ezen a listán volt egyedül lehetséges mennünk.”⁴⁷

A FKgP és a szabadságpárt örökébe lépni kívánó párt lapja, az *Ellenzék* csak egy nappal a választások el tt jelenhetett meg, s ez tartalmazta a párt programját is. Egyes vidékeken az MFP valóban a kigazdapárt örökébe lépett, kigazdaszervezetek egységesen léptek át Pfeiffer Zoltán pártjába.

Ugyancsak kormányképes ellenzéki programmal indult a választásokon a Demokrata Néppárt. „Nem hatalmi ellenzék vagyunk, els sorban nem kormány buktatásra, hanem programunk megvalósítására L rékszünk” hangoztatta a párt vezet je, Barankovics István. A DNP programját Barankovics 1947. augusztus 10-én ismertette Gy rött. Célja a keresztény állameszmének a 20. századi követelményekkel való ötvözése, ennek megismertetése, képvisellete cs érvényesítése a magyar politikában. A program szerint az Isten az embert szabad és egyenl jogú, halhatatlan lelk lénynek teremtette, aki a kezébe adott hatalomról nem csak a népnek, de a Teremtének is felel s számadással tartozik. Tagadta a DNP az állami mindenhatóság tanát, amely az embert az állam tulajdonaként kezeli. Barankovics Gy rött így ismertette pártja rövid programját: „...politikai eszményképünk a szabadság és egyenl ség elv demokrácia, amely a népi önkormányzatokban valósul meg, s a parlamentáris demokratikus államformában csúcsosodik ki. A demokrácia a nép olyan valóságos önkormányzata legyen, amelyben a törvényhozó testület s a végrehajtó és bírói hatalom feltétlenül tiszteli a természetjogot és az. isteni törvényeket. A demokrácián nem azt érijük, hogy a régi osztályuralmat egy másik osztályuralom, a régi születési és vagyoni arisztokrácia vagyoni el jogát a párluralom vagy osztályuralom el jogai váltsák fel.”⁴⁸

A DNP világnézeti pár tként definiálta magát 1944-es megalakulásától, ezt azonban 1947-ben még fokozottabban kiemelték a párt vezet i. „Az 1945 és 1947 között eltelt id szakban is mint a marxista ideológiájú, agresszív pártokkal szemben elhibázott kigazda-politikaként említi azt, hogy a FKgP vezet i nem fordítottak kell figyelmet a világnézeti megalapozottságra. A kigazda vezetési elmarasztalva

így fogalmazott *Barankovics István*: „A legkevésbé méltányolták a világnézeti politika szükségességét azok a csoportok, amelyek a lényeges politikai feladatot nem valamely nagyvonalú és hosszú lejáratú, egy új társadalmi, gazdasági és politikai rendet el revetít program kidolgozásában és megvalósítására irányuló törekvésben látták, hanem egyedül abban az akcióprogramban, amelynek magvát az a szándék alkotta, hogy a marxizmus el retörését megakadályozzák vagy esetleg lassítsák... Ez utóbbiak - folytatta Barankovics - egy nagyvonalú és hosszú távú világnézeti program helyett egy rövid távú, gyors sikerre számító, mer ben negatív programra esküdtek, amelyet nem valamiért, hanem valami ellen való szándék és akarat jellemez...”⁴⁹

A DNP programja a klasszikus szabadságjogok mellett az embert természeténél fogva megillet természetjogként említi az anyanyelv használatához, a munka gyümölcsehez való jogot, a nemzetiség szabad nyelvhasználatához, a hazához való jogot. A társadalmi együttélés alapját képez természetjogról Barankovics így nyitkozott: „Ezek a természetjogok az embert nem állampolgári, hanem emberi mivoltánál illetik meg. Minden természetjogot az ember nem az államtól, hanem a Teremt jét l kapott, e jogokat tehát az állam tisztelni és biztosítani tartozik.”⁵⁰

A program jelent s teret szentelt a külpoÉikai kérdéseknek, felismerve, hogy a magyarság léte nagyobbik részben külpolitikai kérdés. Elvetette azt a gondolatot, hogy a magyarság „lúd szerepet” játszhat Kelet és Nyugat között: „Nem vagyunk olyan nagyok, hogy Kelet és Nyugat között lúd lehetnénk, Ha ezt a szerepet keresn k meggondolatlanul, azt a veszélyt idéznék a fejünkre, hogy nem híd lennénk, ami Összeköt, hanem ütköz ponttá válnánk, amit kerülnünk kell.” Minden nagyhatalommal és szomszédos állammal jó kapcsolatokra kell törekedni, de nem megfélekezve a határokon túl rekedt magyarság jogairól sem.

A DNP valóságos önkormányzatot, a végreliajtó hatalom korlátozását, a személyi szabadságok törvénybe iktatását, alkotmánybíróság felállítását, a vallásszabadság biztosítását, szakszervezetekkel egyenl jogú paraszti érdekképviseletet, az evangélium szellemében tökéletesített szocializmust hirdetett.

Szintén önálló pártként indult a választásokon *Slachta Margit* Keresztény N i Tábor, amely 1945-ben el bb a kisgazda, majd a

Polgári Demokrata Párthoz csatlakozott. A Mindszenty József hercegprímáshoz közel álló párt a n k számarányának növeléséért küzdött mind a parlamentben, mind az önkormányzatokban. A KNT a tízparancsolatnak és a Szent István-i tradícióknak kívánt érvényt szerezni a politikai életben is: a n i társadalom politikai aktivitásának növeléséért szállt síkra; szociális igazságosságot hirdetett. A három-éves tervet elutasította: „Mi tehát valóban látjuk épülni az Úristen nélküli falansztert mondta Slachta ahol az államhatalom egy tervgazdálkodás és ahogy mondják - az általános jólét érdekében már csak izmok, gyomrokat, agyakat lát... Az az ember, akit durwinisztikus. tehát állati öntudatra nevelnek, vajon olyan-e, hogy megtudja ezt a tervet a legjobb er kkel valósítani?”⁵¹ A Keresztény N i Táborhoz csatlakozott az Országos Nemzeti Bizottságtól indulási jogot nyert Katolikus Néppárt vezet je. *Varga Er be*, s néhány inás ismert politikus is.

Létkérdés volt az új ellenzéki pártok számára a hív k szavazatainak biztosítása. Ebb l a szempontból fontos volt a katolikus klérus és személy szerint *Mindszenty József* esztergomi érsek állásfoglalása. 1947. július 25-én a katolikus püspöki kar az alábbi nyilatkozatot adta ki: „Behatóan mérlegelve a közelg választásokkal kapcsolatban a jelen politikai helyzetet és a megnyilatkozás lehet ségeit, a Magyar Ihsüpi Kar megállapítja, hogy bármiféle pártnak kifejezett támogatásától tartózkodni kényszerül. Híveinek azonban lelkére köti, hogy választójogukat, amennyiben azt a módosított törvény meghagyta, lelkiismereti fele sségük átérvésével gyakorolják..”⁵²

Bár nem utolsó sorban személyi ellentétek, hatalmi rivalizálás, illetve politikai eltérések miatt Mindszenty és az új pártok vezet i között nem alakult ki összhang, a katolikus egyház támogatása mégis a DNP-nck hozta a legtöbb szavazatot. Ez a támogatás gyakran összefonódott a koalícióellenes hangulattal, s így f ként a kisgazdapártot gyengítette: „De pártunkra nézve - írták kisgazda vezet k Somogy megyéb l - a legsúlyosabb, és eléggé el nem ítelhet veszteséget a Barankovics-párt érdekében az alsó papság által kifejtett agitáció érte el. Nevezetesen igen sok helyen valósággyal fanatizáltak a népet arra, hogy a kisgazdapárt választási szövetségben lévén a koalícióban, így összepaktált a kommunistákkal s ha a nép nem akarja vallását elhagyni, akkor ezt csakis úgy érheti el, ha a hatos kockára szavaz...”⁵³

Annak ellenére alakul! így a helyzet, hogy a Mindszenty és Barankovics közti megállapodás, melynek értelmében gyakorlatilag az érsek vette volna kezébe a párt irányítását - nem jött létre, s bizalmas körlevelében is arra utasította a papságot, hogy a következő sorrendben támogassák a polgári pártokat: 1. Keresztény Női Tábor, 2. Magyar Függetlenségi Párt, esetleg a Polgári Demokrata Párt, 3. Demokrata Néppárt, 4. Független Kisgazdapárt. Tekintve, hogy a KNT csak nagyon kevés kerületben indult, a függetlenségi pártba pedig jelentős számban léptek be protestánsok, a kisgazdák pedig a népszerűtlen koalíció koloncát cipelték - szinte természetesen legadódott a Demokrata Néppárt, mint támogatásra méltó erő.

A programok megjelenése, a pártok felkészülése után hamarosan közzétették az országos és kerületi listákat. Először azonban kisorsolták az egyes pártok sorszámain. A koalíció itt is biztosította magának az első négy helyet, azon belül az MKP-nek jutott a legjobb sorszám, az egyes.

A sorrend a következő volt: 1. Magyar Kommunista Párt; 2. Független Kisgazda-, Földmunkás- és Polgári Párt; 3. Szociáldemokrata Párt; 4. Nemzeti Parasztpárt; 5. Keresztény Női Tábor; 6. Demokrata Néppárt; 7. Magyar Függetlenségi Párt; 8. Magyar Radikális Párt; 9. Független Magyar Demokrata Párt; 10. Polgári Demokrata Párt.

A pártokat fémjelző országos listák élére általában a pártvezetőket, népszerű politikusokat kerültek, de volt kivétel is, így a Nemzeti Parasztpárt listájának élén hiába keresnénk Veres Pétert, s ugyanígy hiányzik a Magyar Függetlenségi Párt listájának éléről Pfeiffert Zoltán, a Független Magyar Demokrata Párt listájáról Balogh István.⁵⁴

A kommunista párt listáját maga Rákosi Mátyás miniszterelnök-helyettes vezette, mögötte Rajk László belügyminiszter, Gerő Ernő közlekedésügyi miniszter következett, majd a választási kampányban a megvesztegetés fegyverével is élő újbirtokosok és földhözjuttatottak Országos Szövetségének (UFOSZ) főtitkára, Dögéi Imre következett. A két általában kommunista irányítású szervezetek - szakszervezetek, ifjúsági mozgalmak, hivatalok - vezetői, kommunista alispánok, írók, tanárok követték, de itt szerepelt például a későbbi „aranycsapat” vezetője, *Sebex Gusztáv* is.

A kisgazdapárt listájának élén Dobi István államminiszter állt, őt *Implom Ferenc* főtitkár, *Szabó Árpád*, a Nemzetgyűlés volt elnöke,

Szentiványi Lajos, a Nemzeti Bank afelnöke, *Filó Sámuel*, az Országos Földbirtokrendez Tanács alelnöke követte. A listán számos kisgazda, gazdálkodó, munkás szerepelt. E névsort összevetve az 1945-ös listával, ahol Tildy Zoltán, Nagy Ferenc, Kovács Béla, Varga Béla stb. nevei fémjelezték a pártot, eleve látható volt, hogy a párt a választásokon nehézségekbe fog ütközni.

A szociáldemokrata párt *Szakosíts Árpádot*, miniszterelnökhelyettest, *B hm Vilmos* követet, *Kéthly Annát*, a Nemzetgy lés volt alelnökét, *Ries István* igazságügy-minisztert, *Rónai Sándor* kereskedelem- és szövetkezelügyi minisztert, *Bán Antal* iparügyi minisztert állította az élre. De itt volt a listán *Marosán György* „süt munkás”, *Kisházi Ödön*, a Szakszervezeti Tanács elnöke s a szociáldemokrata „baloldal” egy része is: *Justus Pál*, *Schiffer Pál* stb.

A Nemzeti Parasztpárt *B. Farkas Ferencet*, az OSZH elnökét, *Szabó Pál*, *Illyés Gyula* írókat, *Tóth Endre* jogászt és *Borsos Sándort*, a Népi Ifjúsági Szövetség titkárát jelölte az els helyeken. Az NPP listáját egyébként a párt tisztvisel i, megyei titkárai uralták.

A Keresztény N i Tábor élén *Slachta Margit* szociális munkás, *Gróh József* ügyvéd, *Veress Anna* középiskolai tanár. *Kéri Nándor* prépost, *Balázs M. Benedikta* írón állt.

A Demokrata Néppárt listáját *dr. Bálint Sándor* egyetemi tanár, *dr. Barankovics István* hírlapíró, *dr. Eckhardt Sándor* egyetemi tanár, *dr. Mihelics Vid* jogakadémifli tanár, *dr. Eszterhás György* minisztériumi titkár és *dr. Varga László* ügyvéd vezette.

A függetlenségi párt „hetesfogatából” csak ketten szerepeltek a párt országos listáján: *Zsedényi Béla*, a Magyar Nemzeti F tanács, illetve az Ideiglenes Nemzetgy lés elnöke és *Dálnoki Miklós Béla*, volt miniszterelnök. A harmadik helyen *Rácz Gábor* megyei f ügyész állt, őt követte *Érdy Sándor* igazgató, *Hegymegi Kiss Pálné* háztartásbeli, *Gertner József* MÁV-f tanácsos és *Vándor Ferenc* f ügyészhelyettes.

A Magyar Radikális Párt listáját *dr. Csécsy Imre* író és *Peyer Károly* nyugalmazott miniszter vezette. Mögöttük foglalt helyet *dr. Kende Zsigmond* orvos, *dr. Györki Imre* ügyvéd, *dr. Halász Aladár* ügyvéd és *Pozsgay Gyula* nyomdász, nyugalmazott államtitkár.

A Független Magyar Demokrata (Balogh-) Párt *Parragi György* újságíró, *Kovács Imre* író, *dr. P. Abrahám Dezs* ügyvédet delegálta az els helyekre, ket f leg ügyvédek, tisztvisel k követték.

A Polgári Demokrata Párt *Rupert Rezső, Bródy Ernő, Kabakovics József*, a Horthy-korszak polgári demokratikus országgyűlési ellenzékiének tagjait tette az első helyekre, majd *Gál Imre* laptulajdonos, *Görző Nándor* kereskedő, *dr. Készy Mátyas* ügyvéd és *Orley Zoltán* nyugalmazott altábornagy következett.

Nem sokkal később közzétettek a 16 választókerületi listát is, s ezzel kezdetét vehette - most már hivatalosan is - a választási kampány.

A VÁLASZTÁSI KAMPÁNY

1947 nyara heves választási kampány jegyében telt Magyarországon. Jogi, anyagi, hatalmi szempontból az egyes pártok között igen nagy eltérések mutatkoztak. A jogi diszkriminációt az új választójogi rendelkezések jelentették, főként az új ellenzéki pártok kárára. Ugyancsak nem voltak egy súlycsoportban a pártok anyagi lehetőségeik szempontjából. A koalíciós pártok mögött ott voltak az ún. „pártvállalatok” - kereskedelmi cégek, nyomdák, mozik stb., valamint a többé-kevésbé szervezeten kívül sokszázazres tagság, amely a tagdíjak révén erősítette a pártok pozícióit. Ezen a téren jelentősen elnyben voltak az ún. szervezeti pártok, a munkáspártok.

Az MKP szervezetei, tagsága körében gyűjtést is rendeztek a választási alap növelésére. Csak ebből a forrásból 6 781 645 Ft gyűlt össze.⁵⁵ Jelentősen bevételezt a parlamenti frakció jövedelme, ugyanis az MKP-ben az az elv érvényesült, hogy ha valakinek több helyről is járt fizetés, jövedelem, úgy választhatott, hogy melyiket tartja meg, a másikat pedig leadta a pártkasszába. A frakció jövedelme megközelítette a havi 40 ezer forintot. A párt Sulyok Dezső adatai szerint egy évben 45 millió forintot költött politikára. Ehhez képest eltörpült a kisgazdapárt hatmillió, a parasztpárt hárommillió és a szociáldemokrata párt 18 nülős költségvetése. Nem is beszélve a szabadságpárt évi 120 ezres keretéről.⁵⁶

A MKP anyagi lehetőségei révén főképpen a választási hadjárat személyi feltételeinek megteremtésében élvezett nagy előnyt: képes volt az egész országban fizetett alkalmazottakkal kiépíteni a pozícióit (pl. az Összeíró, a Választási Bizottságokban). 86-féle plakátot terjesztett több mint 4 millió példányban, és közel 10 millió röplapot,

brosúrát adott ki. Július-augusztusban az MKP 4718 nagygy lést tartott szerte az országban.

A szociáldemokraták igyekeztek lépést tartani a kommunista párttal, - így pl. 40 000 kg papírt igényeltek az. Ár- és Anyaghivataltól rőpcédulák, plakátok nyomtatására.

A koalíció legkisebb pártja, a Nemzeti Parasztpárt minden megyébe autót, minden járásba kerékpárt, futárszolgálatra tíz motorost rendszeresített. A pártprogramot százezer, Veres Péter életrajzát félmillió, a pártelnök képével ellátott levelez lapot négy millió példányban terjesztették. Ötvenezer képes és százezer szöveges plakátot nyomtatnak, s egymillió - a parasztpártot népszerűsít - levelez lap terjesztését is megkezdtek. A párt propagandaosztálya tíz-, s t százezres példányszámban küldte ki az NPP szervezeteinek broszúrait: „Tájékoztató az. összeíró biztosok részére”; „Kinek nincs választójoga?”; „Miért oszlatták fel a Nemzetgy lést?”; „Mi lesz a sorsa gyermekeinknek?” stb. címmel. Röpiratok, plakátok készültek „Mi vár a magyar parasztra?”; „Egy mázsa búza=egy pár csizma!”; „Paraszatok, ha összefogunk...”; „Ne hagyd magad magyar!” feliratokkal.

Utasítás ment, hogy footballmeccsen, kocsmában, táncmulatságokon állandóan propagandát kell folytatni, s a furfangos eszközök alkalmazását is megengedték: A parasztpárt aktivistái így számoltak be központjuknak: „egy Salkház Ferenc nevezet egyént akarjuk kezelés alá venni - módos ember, kb. tízezer forint havi jövedelme és autó felett diszponál, a szoc. dem-t i két ember puhította ff-listával és egyéb szankció fenyegetéssel, de az államvédelmi osztályon van egy kit n emberünk, illetve tagtársunk, aki által meg bírjuk vágni egy kis pénzösszeggel és a személyautót is bírunk kicsikarni.”⁵⁷

A parasztpárt tervei szerint július-augusztusban másfél millió forintot költött a kampányra, ezenkívül minden megyében elkészítették a választási költségvetést. Hajdú megyében pl. 24 135 Ft, Nógrád-Hontban 33 700 Ft, Pest megyében 73 550 Ft. Sopronban 17 149 Ft, Szabolcs-Szatmárban (havonta) 2619 Ft, Szatmár-Beregben 18 954 Ft, Veszprémben 11 940 Ft, (havonta) Zalaiban 29 788 Ft szerepelt a kiadások oldalán.⁵⁸

A kisgazdapárt lehet ségei inkább a parasztpártéhoz áltak közelebb. A FKgP a választásokra 1947-ben 1 756 500 forintot költött. Ebb l a vármegyei, járási és városi szervezetek kaplak 600 eáxet,

szervezési kiadásokra 142 ezer, sajtóra és propagandára 336 ezer, nagygyűléstartásokra 62 ezer, nyomdára 50 ezer, filmeseknek 51 ezer, kiszállási költségekre 59 ezer, gépkocsik javítására, üzemanyagra 124 ezer, bérautókra 110 ezer, az, ifjúsági és nőszervezésre 17 500, az aranykalászos gazdák értekezletére 20 ezer, irodaszerekre, nyomtatványokra 35 ezer, expediálásokra, reprezentációra 25 ezer, személyi költségmegtérítésre 125 ezer forint jutott.

A kisgazdapárt 700 ezer darab szöveges-képes plakátot nyomtatott. „Vagyunk cs maradunk, mert a nép akarja, hogy legyünk!"; „A magyar paraszt ne szolgálja, hanem gazdája legyen a földnek!"; „A közigazgatás legyen a népe!" rímmel. Több röplapon üzentek a magyar asszonyoknak, s csaknem félmillió különféle szöveg nyalóka röplapot terjesztettek.⁵⁹ A FKgP szintén aktív volt a gy lések tartásában. Július 6-án pl. 52 helyen, 13-án 32 helyen tartottak az országban kisgazda nagygy lést több-kevesebb sikerrel.

A kommunista párt 1947. július 26-án levélben szólította fel a koalíciós partnereit a választási szövetség létrehozására.

„Aki a demokratikus pártok választási szövetségét visszautasítja felidézi a népi er k testvérharcát, megbontja a nemzeti egységet, amely népünk felemelkedésének dönt feltétele” - szölte a koalíciós szövetségsekhez eljuttatott levél.⁶⁰ A kemény, fenyeget hang mindenekel tt a kisgazdapárt vonakodó részének szölte, mert bármennyire is érdeke volt a Baloldali Blokknak a kisgazdapárt gyengítése, a pártra továbbra is szükség volt annak érdekében, hogy a paraszti szavazatok egy részét benntarthassák a koalícióban. A választási szövetség 1947. július 29-én létre is jött, s ezt azonnal be is jelentették az Országos Nemzeti Bizottságnál. A „Magyar Nemzeti Függetlenségi Front Választási Szövetsége” nem érintette az egyes pártok önállóságát és külön jelöl listáját, valamint azt az elvet sem, hogy a szövetségben részt vev pártok mandátumaikat a listáikra leadott szavazatok arányában nyerik el. A prémiumos rendszer életbelépésének els feltétele tehát megvölt...

A választási szövetség nem akadályozta meg az egyes pártokat abban, hogy a választási küzdelem fegyvereit egymás ellen is használják. A koalíción belül jól megfigyelhet volt a Nemzeti Parasztpárt és a Független Kisgazdapárt rivalizálása a paraszti szavazatokért. A kisgazdapárt vádjaira, miszerint az NPP nem más, mint a kommunisták fiókpartja, s pusztá léte megbontja a parasztegységet,

Veres Péterek a másik pártnak urakkal és polgárokkal paktálását állították szembe.

Szembekerült a kisgazdapárt a szociáldemokratákkal is. Ennek hátterében az húzódott, hogy a szociáldemokraták reményeik szerint a választások nagy győzteseik igényt tartottak a kisgazdapárttól vélhetőleg elforduló paraszti és polgári szavazatokra.

Ugyancsak meggyőzték a bajor kisgazdapártot az MKP-vei. Ez utóbbi ugyanis azt a célt is kitűzte maga elé, hogy a legnagyobb parasztpárt is legyen, és ez nyilvánvalóan csak a kisgazdapárt állásainak megrendítése árán volt kivitelezhető.

Bár a három „baloldali” párt egységesen lépett fel a kisgazdákkal szemben, egymás között is sürrlődások keletkeztek. A legélesebb ellentét a szociáldemokrata és a kommunista párt között alakult ki. Ez mind a munkásvoksokért, mind az ún. „kallódó szavazatokért” folytatott versenyben megnyilvánult. A két párt rivalizálása inkább a „terepen” nyilvánult meg, bár ebbe finom eszközökkel a pártok legfelső vezetése is bekapcsolódott. Ügyes taktikai húzás volt Rákosi Mátyás (MKP) részéről, hogy augusztus elsején újra felvetette a két munkáspárt egyesülésének gondolatát. Rákosinak ez a lépése - a megbékélés helyett - a szociáldemokrata párt potenciális (polgári, kispolgári, paraszti) szavazóinak elriasztását szolgálta, amit az SZDP vezetői azonnal fel is ismert. Szakasits Árpád elutasította a pártegyesülés gondolatát, mondván, hogy „Széles az út, elférünk rajta mindketten”.⁶¹ Az egyesülés felvetése miatt, hiszen pártközi egyeztető tanácskozásokon a két párt megállapodott abban, hogy ezt a témát a választási küzdelemben nem érinti, elhidegült a viszony a két párt vezetői között. Még Szakasits Árpád is összekülönbözött Rákosival, amit csak fokozott, hogy a kommunista „suttogó propaganda” elhíresztelte, hogy Marosán György már át is lépett az MKP-be. Az SZDP választási esélyeit kétségtelenül rontották ezek az akciók. A munkáspártok külön rivalizálásában a Nemzeti Parasztpárt inkább a kommunistákat támogatta. Megnyilvánult ez olyan különleges esetekben is, mint pl. a németek választójoghoz juttatása vagy kizárása. A szociáldemokrata párt ugyanis ellenezte a németek kollektív kizárását a választójogból, innen is voksokat remélve. Az NPP helyi szervezete így számolt be a kérdésről: „...a két munkáspárt között eléggé kiéleződött a helyzet, amiatt mert sváb tagjait kifelejtették a szavazati jogból - mármint az MKP NPP közös javaslatára, mert tudtuk, hogy

a svábok nem szavaznak ránk, viszont a Szoc. dem.-et nem volt érdek k er síteni”.⁶²

A szociáldemokrata parasztpárti ellentétet megintcsak mindkét pártnak az az igénye magyarázta, hogy a kisgazdapárttól elforduló szavazókat megnyerje. E polémia, melynek keretében a szociáldemokraták gyakran felemlegették a parasztpárt vezetőinek a harmincas-negyvenes években publikált írásait, mondván, hogy azok szélső szépen nacionalisták, s t fasiszták, gyakorlatilag elvezetett a két párt teljes elhidegüléséhez.

Voltak súrlódások a parasztpárt és a kommunista párt között is, fként a szegényparasztság voksaiért folytatott küzdelemben. Az NPP az MKP „agyonszeret” taktikáját kifogásolta, ami éppenséggel alátámasztotta azt a vádat, hogy az NPP csupán az MKP „fiók-pártja”.

Jellemző a Veszprém megyéből befutott jelentés is: „...a nép nem akar szavazni, mert azt mondja, hiába szavaz a nemzeti parasztpártra, úgylis a ruszki parancsol”.⁶³

A legerszakosabban - állami eszközökkel, segélyalapokat, társadalmi szervezetek apparátusát stb. felhasználva - a Magyar Kommunista Párt lépett fel. Szövetségesei így számoltak be erről: „Az MKP tökéletesen ér szakkal próbál zöldágra vergődni vidéken, de kétségtelen, hogy számukra ez nagyon rossz politika. Az MKP-nek minden három falura egy szervezet van, aki 400 forintot kap havonta... A választói névjegyzék összeállításánál rengeteg olyan ember jutott szavazati joghoz, aki fasiszta, vagy más b nös volt, de belépett az MKP-be.”⁶⁴

Ebből a szempontból a parasztpárt is mást írt a röplapjaira („A reakciós szavazat akkor is a reakciót ér síti, ha a demokratikus pártokra esik.”), mint a bizalmas utasításaiba: „utasítottuk az összes Választási Bizottsági tagunkat, hogy minden parasztpártinak, akkor is ha b nös, a szavazati jogot meg kell adni. Erre vonatkozólag az Államvédelmi Osztállyal el z leg megállapodtunk, úgy hogy tudtukkal indítottuk el még idején a választási akciót. Ilyen szempontból az MKP mellett a legjobban állunk.”⁶⁵

Az MKP ér szakossága azonban nem mindenhol hozta meg a várt eredményt: „Az MKP vidéken teljesen lejáratta tekintélyét - vélték a parasztpárti megfigyelők - az ér szakoskodásokkal. Újabban az UFOSZ útján összeíróívet köröztetnek, amelyben minden UFOSZ-tag az égvilágon mindent igényelhet. A lap fején ez áll: az összeírást

vezeti Dögéi Imre f titkár.”⁶⁶ Más honnan azt jelentették az NPP központjába, hogy a „kommunista párt igyekszik mindenféle eszközzel nyomást gyakorolni az emberekre, különösen a volt nyilasokra, akiket internálással fenyeget, ha nem lépnek be hozzájuk. Minket ölel szerelmükkel akarnak meggyilkolni...”⁶⁷

A koalíciós pártok rivalizálása megnyilvánult a Választási Összeíró Bizottságok, illetve ezek automatikus átalakulása után a Választási Bizottságok megalakításánál is. Az egyes pártok itt arra törekedtek, hogy az összeíró bizottságokban minél több elnöki tisztséget szerezzenek meg. E bizottságokat a helyi Nemzeti Bizottságok jelölték ki, itt is meghatározóvá vált, hogy Budapest kivételével az országban nem tartottak helyhatósági választásokat, gyakorlatilag fennmaradtak az 1945-ös, az ideiglenesség állapotában kialakult viszonyok. Ezek a Baloldali Blokknak, s fként az MKP-nek kedveztek. Az elnöki posztok mellett fontos volt a bizottságok tagjainak megválasztása is, itt is érvényesült az a tendencia, hogy az MKP messze megelőzte az összes többi pártot. Ez úgy vált lehetségessé, hogy saját mandátuma mellett - f leg vidéken - magának biztosította a szakszervezeti mandátumot is, valamint helyi szervezetek híján az NPP és a PDP mandátumait is. Békéscsabáról így jelentett az MKP instruktora: „A PDP gyenge. Teljesen irányításunk alatt áll, Összeíró Bizottsági tagjaikat is mi adtuk.” Szekszárdi: „...hat PDP-kiildött MKP-tag.” stb. Nógrád megye több községében a parasztpárt megyei titkársága nélkül megalakították - kommunisták - a Nemzeti Parasztpárt helyi szervezeteit és a PDP-t is, azzal a kikötéssel, hogy csak az általuk delegált tagok vehetnek részt az Összeíró Bizottságokban.⁶⁸

A Baloldali Blokk pártjai általában összehangoltan arra törekedtek, hogy a kisgazdapárt minél kevesebb taggal és elnöki pozícióval rendelkezzen a bizottságokban.

Az MKP túlsúlyát ezen a téren magyarázta a párt anyagi helyzete is. Tolnában pl. „Az összeíróbiztosok túlnyomó többsége MKP-tag - szólt a jelentés miután a többi pártok nem tudtak megfelelő munkára a bizottságok rendelkezésére bocsátani. Megszervezték, hogy minden kiküldött összeírólapot el szór az MKP-ben vizsgálják át és küldik tovább a szükséges megjegyzéssel.”⁶⁹

Az MKP törekvései országosan is érvényesültek. Borsod megyében pl. a Választási Összeíró Bizottságok elnökei közül 8-ból 6 volt kommunista; Abaújban 5-ből 3; Zemplénben is ez volt az arány.

Miskolcon 64 kommunista, 26 szociáldemokrata, 9 kisközségi és 3 polgári demokrata elnököt választottak, Békés megyében az MKP 223, az SZDP 63, a kisközségi párt 48, a parasztpárt 43, a PDP 3 elnöki tisztséget szerzett. Csanádban 149 körzet közül 86-ban volt kommunista elnök: Csongrádban 174-ből 124-ben: Zalában 12 központi Választási Összeíró Bizottságból 7-ben volt kommunista, 4-ben szociáldemokrata, egyben parasztpárti elnök; Szentesen 38 körzetből 126 kommunista, 8 kisközségi párti, 3 szociáldemokrata és 1 polgári demokrata elnök tevékenykedett stb.⁷¹

A választások „laikus” lebonyolításához több mint 200 ezer pártaktivistára volt szükség. Ezek biztosításában az MKP szervezett-ségi és anyagi fölénye óriási elnyt jelentett. A 150 ezer házmegbízott és összeíróbiztos, az ötvenezer körzeti bizottsági tag, az 1350 központi bizottsági tag és a 22 ezer segéder kiállítása terén az MKP eleve biztosította befolyását a választások lebonyolításába.

A koalíció és az ellenzék viszonyát mindenekelőtt világnézeti ellentétek határozták meg. Bár a kisközségi párt ebből a szempontból továbbra is az ellenzékhez állt közelebb, a konfliktust némileg leegyszerűsítve a marxista és a keresztény ideológiák szembenállásával lehet magyarázni. Az ateista-marxista és a keresztény-spirituális világ- és emberfelfogás összeütközése továbbra is magában hordozta Magyarországon a szocialista-kollektivisták és a magántulajdonra alapozott gazdaság ellentéteit. Mindehhez kapcsolódott a marxista pártok osztályuralomra, proletárdiktatúrára törekvése (még ha ez természetesen a választási propagandában fel sem merült) és az ellentábor kiállása a parlamenti demokrácia sértetlensége mellett. A polgári pártok legvilágosabban és leghatásosabban a vallásos világnézet elterjedésével tudták felvenni a versenyt a Baloldali Blokkal szembe. (Ezzel magyarázható, hogy 1948/1949-ben éppen a vallás és az egyház elleni nagy támadással zárul a polgári demokrácia, a parlamentarizmus rövid időszakának Magyarországon.)

Érdekes módon a legtöbb konfliktus mégis a kisközségi párt és „utódpartjai” között zajlott le. Ezt az magyarázza, hogy mindegyik újonnan jelentkező kisközségi párt 1945-ös, sőt 1930-as programjának megvalósítását ígerte, magát hirdette a gondolatok valódi letéteményesének, s nem a megmaradt „kollaboráns” Dobi István-féle kisközségi pártot. A Demokrata Néppárt és a Magyar Függetlenségi Párt falun és városban gyakran hódított el a FKGP-től teljes

szervezeteket vezet ségükkel, tagságukkal egyetemben. Kisebb mértékben, de ez a folyamat a Független Magyar Demokrata Pártot is er sítette. A koalícióellenesség így mindenekelőtt a kisgazdapárton csattant.

Ellentét alakult ki a szociáldemokrata párt és a FMDP között is. Ez abból táplálkozott, hogy Balogh páterék éppen azokra a polgári és paraszti szavazatokra számítottak, melyeket a szociáldemokraták is megcéloztak a kisgazdapárt bomlása után. A *Népszava* és a *Magyar Nemzet* éles hangú, a személyeskedést l sem mentes vitát folytatott, melynek során *Balogh István* kiadta a jelszót: „El a kezekkel a polgárságtól!”

Személyi ellentétek is rontották a koalíció és az ellenzék kapcsolatát. A szociáldemokrata párt és a Magyar Radikális Párt vitája mögött nagyrészt *Peyer Károly* utk az MRP-hez történt csatlakozása állt, mivel az MRP választási hadjárata Peyer irányítása miatt - fként SZDP- és MKP-ellenes éllel folyt.

Hasonló jellege volt a parasztpárt és a FMDP közti polémianak is, mivel az NPP vezetői tartottak attól, hogy *Kovács Imre* álpártolása gyengíti pártjuk esélyeit. Bár az MKP erősen propagandát fejtett ki az ellenzékkel szemben, nem ismerte fel id ben a Demokrata Néppárt és a Magyar Függetlenségi Párt erejét. Jellemző példa erre, hogy amikor *Perr Viktor*, a kisgazdapárt volt Baranya megyei elnöke bejelentette indulási szándékát a Demokrata Néppárt színeiben, az SZDP, a FKGP és a PDP ez ellen, míg az MKP és a PDP, valamint a szakszervezeti küldött az engedélyezés mellett voksolt. Tette ezt azzal a szándékkal, hogy még jobban megossza a polgári-paraszti szavazótábor. A terv rosszul sült el, mert Baranya-Tolnában a Demokrata Néppárt lett a leger sebb párt, bár Perr Vikornak a sorsolás nem kedvezett, s így nem indulhatott.

Fejér megyében a FMDP nem nyújtotta be id ben a listát, de az MKP és a belügyminisztérium hozzájárult, hogy ezt késve megtehesse, hogy ezzel a kisgazdapárt pozícióit gyengítse.

Az ideológiai és politikai frontok viszonylagos tisztázottsága ellenére a választási hadjáratban a mindenki mindenki ellen elv érvényesült. Az országot ellepték a röpcédulák milliói, pártaktivisták ezrei járták a falvakat, demonstrációk, nem ritkán verekezésbe fajuló nagygy lések jelezték, hogy hamisítatlan választási kortesidőszak zajlik Magyarországon. Gyakran politikai fórumokká váltak a

szószékek, szórakozóhelyek is. Sokatmondó, ahogy a Nemzeti Pártvezetői Szövetség) tagjainak a feladatokat: „A NISZ legénytagjainak más pártok leányai felé, a NISZ leánytagjainak más pártok legényei felé és párton kívüliek felé való agitálása.”⁷¹ Csongrád megyében az MKP „muzsikáló nyári esteket” rendezett, beszédekkel tarkítva a táncmulatságot, de ahogy a jelentések kiderül, kevés sikerrel, „mert amint a szónoklat jön, elszélednek az emberek”.

A kampány utolsó hetében egyre inkább a függetlenségi párt vált az MKP és a hatóságok céltáblájává. Ez részben annak volt tulajdonítható, hogy a függetlenségi pártot a szabadságpárt utódjának tekintették - nem is alaptalanul, s a városokban látszott, hogy Pfeiffer Zoltán pártja komolyan veszélyezteti a munkáspártok pozícióit is. A belügyminiszter olyan rendeletet adott ki, amely augusztus 28-tól megtiltotta választási gyűlések, pártgyűlések tartását, de nem tiltotta meg a nagygyűléseket, pártnapokat. Így a szervezetekkel és párttagokkal nem rendelkez a pártok hátrányba kerültek, nem tudtak érintkezni választóikkal. Az MFP augusztus 27-re meghirdetett Kossuth téri nagygyűlést *Miiimich Ferenc* (MKP) budapesti rendőrfőkapitány betiltotta, a párt vidéki gyűlésein az MKP jól szervezett osztagai igyekeztek „kisajátítani a tömegeket”. Hódmezővásárhelyen, Szentesen, Csongrádon, Kiskunfélegyházán, Jánoshalmán a provokációk hatására verekezés tört ki a gyűléseken.

A választások tulajdonképpen megkezdését a választói névjegyzékek összeállítása jelentette - hisz ez az aktus kilépett pusztán technikailag készített szerepköréből, és a választások eredményét jelent sen befolyásoló lényegűvé vált. Partvonalon az MKP választási kampányát *Farkas Mihály* főtitkárhelyettes irányította. az Összeíró Bizottságokban tevékenykedő kommunistáknak azt az utasítást adta, hogy a lehető legnagyobb mértékben gyengítsék az ellenzéki és szövetséges igáitokat. Hogy ez lehetségesse váljon, az MKP függetlenített szervezeteket, instruktorokat állított munkába a szavazók „feltérképezése” érdekében. Ezek községekre lebontva jelentést lettek, „hogy ki az aki biztosan ránk szavaz, ki a szimpatizáns és ki van ellenünk..., kiket fognak kifelejteni, ill. kizárni a választásokból”.⁷² Egy példa Komárom megyéből: „Hogy mennyire komolyan veszik az összeírást, utalok a járási adminisztrátor, Herceg elvtárs beosztott közeletére. A hozzá beosztott utcákat precízen értékeli, pl. szüleit így jellemzi:

apja kispap, édesanyja ellenség, klerikális reakció befolyása alatt áll.”⁷³

Farkas Mihály utasításai szerint megindult a választók tömeges kihagyása, kizárása a választói névjegyzékekből. Az MKP együttműködött e téren a szociáldemokratákkal, de Farkas titkos utasításban azt is kiadta, hogy „ahol erre szükség van, használják ki a szociáldemokraták által elkövetett hibákat befolyásuk további csökkentésére”.⁷⁴

A tapasztalt visszaélések ellen a koalíciós szövetségesek is hevesen tiltakoztak, ezért Farkas utasította embereit, hogy a koalíciós pártok szavazói közül vissza lehet venni a listára néhányat, mert „el kell émi azt, hogy se az SZDP, se a kispapapárt ne üthessen további lármát”.

A párlszempontok mindenben a törvényesség elé kerültek, a névjegyzékbe kerülést ugyanis egy párlbizalmi igazolása könnyen lehet vé tette. A kérdéssel a kormány is foglalkozott, s azt a határozatot hozta, hogy „ha valamely választó választójogosultságát nem tudja okirattal igazolni cs ezt valamelyik párlbizalmi igazolja, tartozik a szavazatsztál bizottság elnöke az illet választó neve mellé feljegyezni azt, hogy mely pártnak a bizalmija igazolta...”.⁷⁵

A kizárások fként a kispapapárt 1945-ös szavazótáborát érintették. A három „baloldali” párt aktivistái abban feltétlenül megegyeztek, hogy a kispapapárt szavazótáborát meg kell tizedelni, hogy a párt véletlenül se érhesse el olyan eredményt, mint 1945-ben. Az újonnan alakuló-induló ellenzéki pártok súlyát er sen alábecsülték, s szavazóikról sem volt pontos információjuk a Baloldali Blokk tagjainak. Így az összt z a kispapapárt ellen irányult, de az elpártolás révén az ellenzékét ugyancsak sújtotta.

Az egész országból érkeztek a FKgP központjába a felháborodott bejelentések a kihagyások miatt. A kizárás indoklása legtöbbször az volt, hogy „államvédelmi szempontból politikailag nem megbízható” a polgár. Ennek ellenkez jét ahogy azt a törvény megkívánta volna - okirattal szinte lehetetlen volt bizonyítani, ráadásul az összeírók általában olyan id pontban törölték a kispap szavazókat a névjegyzékből, mikor jogorvoslatra már nem volt lehet ség.

Ugyancsak érzékenyen érintették a kizárások a szociáldemokrata pártot. Az MKP és az SZDP vezet i kénytelenek is voltak összeülni, hogy a sérelmeket megtárgyalják, s a szociáldemokraták reményei szerint a névjegyzékeket korrigálják. A tárgyalásokról beszámolva

fföhm Vilmos (SZDP) kijelentette: „Nem vagyunk hajlandók csálni. Vannak terveink, amelyeket nem fogunk kifecsegni. Arra tervem nincsen, hogyan tudjuk megakadályozni mások csalását. Tegnap (augusztus 28-án - Sz. K.) felmerült a ten', Szakasits felvetette, hogy' megzongorázzuk a választásoktól való távolmaradást.”⁷⁶ A tárgyalások eredményeképpen Farkas Mihály hozzájárult ahhoz, hogy Budapesten és környékén 30 ezer szociáldemokrata választól visszavegyenek a névjegyzékbe. Ez azonban csak részben valósult meg.⁷⁷

A választásoktól távoltartott polgárok számát pontosan igen nehéz megállapítani, mert a kizárásoknál ugyan van adat. de a „kifejejtettek”, akik nent éltek felszólamlással, sehol nem szerepelnek. A kizártak arányát mutatja egy augusztus 14-én, illetve 20-án összegzett államvédelmi jelentés:⁷⁷

<i>Választókerület</i>	<i>Jogastt/rak</i>	<i>Kizárlak</i>
1. Baranya-Totna	299 524	49 598
2. Somogy	219 931	10 672
3. Zala	176 691	8419
4. Vas	161 632	7 068
5. Györ-Moson-Sopron	239 156	16 229
6. Veszprém	L37 514	15 025
7. Fcjér-Fsztergoni-Komárom	190 676	20051
8. Budapest	938259	179 744
9. Pest	661 197	54 392
10. Csongrád-Csanád	303 588	22 503
! 1. Békés	200 804	14 106
12. Szolnok	260859	11 961
13. Hajdú-Bihú-	291 125	9 771
14. Szabolcs-Szatmár	303 572	14135
15. Borsod	350 521	16033
16. Keves-Nógrád	329 938	17146
	5064 987	466 953

A nagy-budapesti választókerületb l a szükehb értelemben vett Budapesten 620 871 jogosult mellett 139403 kizártat regisztráltak.

Az egyes kerületekben a következ kép alakult ki :^w

	<i>Jogosultak</i>	<i>Kizártak</i>
I.	9 288	2 262
II.	37 253	7 273
III.	33166	10 747
IV.	12 459	5 982
V.	47 571	12003
VI.	58 941	13 849
VII.	76 682	16 473
VIII.	77 970	14016
IX.	51 860	14 959
X.	40 134	8 166
XI.	43 261	9576
XII.	36 555	5 697
XIII.	42198	5 579
XIV.	53 233	12 821
	<hr/> 620 871	<hr/> 139 403

A választások napján nyilvánosságra hozott végleges névjegyzéken a *Szabad Nép* szerint - 5 407 893 f neve szerepelt, s Dinnyés Lajos miniszterelnök (FKgP) elmondta, hogy „a 150 (XX) kitelepítendő sváb lakos kivételével 300 000 azoknak a száma, akik felszólamlással éltek... eddig mintegy H4 00ü-el bíráltak el kedvez en, 183 904 felszólamlást elutasítottak.”⁸⁰

A kizárások száma nem feltétlenül egyezik meg a választásokból kihagyottakéval, hiszen ezek nem is kaptak összeíró íveket, s igen sokan ez ellen nem is tiltakoztak, aminek az érdektelenségt l kezdve a félelemig számos oka lehetett. A választásra jogosultak száma másfél év múlva holott a kizárási feltételek lényegében nem változtak, viszont a politikai cél már a minél nagyobb részvétel biztosítása volt

6 053 973 f re emelkedett. A nagy növekedést csak részben magyarázza a hadifoglyok hazatérése, a Magyarországra menekültek helyzetének rendezése vagy az újabb korosztályok belépése.

A kizárások ellen az MKP kivételével valamennyi párt tiltakozott, s így tett a püspöki kar nevében Mindszenty József bíboros is: „Különösen kirívó a helyzet - fogalmazott Mindszenty mert demokratikus egyenl ség alapján kijáró jog csorbításáról van szó, és az új magyar alkotmányban lefektetett állampolgári jogok szabadságáról.”⁸¹

Ugyancsak tiltakozott - igaz csak a választások után - a református egyetemes konvent elnöksége.

Négy ellenzéki párt vezet i 1947. augusztus 30-án, miután a belügyminiszter nem orvosolta sérelmeiket, egyenesen a Köztársasági Elnökhöz fordultak memorandummal, melyben kifogásolták a nagyszámú kizárásokat, tiltakozásukat bejelentve a belügyminisztérium eljárása ellen.⁸³

A törvénytelen, illetve a pártpolitikai törvénykezés alapján történt kizárások kimerítették a választási visszaélés kritériumait, s jelent s mértékben befolyásolták a választások eredményeit is.

A szavazók „feltérképezésével”, a kihagyások és a hamis szavazatok bekalkulálásával az MKP központjában bámulatosan pontos becslést készítettek saját pártjuk esélyeit illet en. A Szervez Bizottság által kiküldött különbizottság 98-100 mandátumot és 1 146 000 szavazatot prognosztizált az MKP számára, a következ megoszlásban :⁸⁴

<i>Választókerület</i>	<i>Párttagok száma</i>	<i>Becslés</i>	<i>Mandátum</i>
1. Nagy-Budapest	205 000	240 000	16
2. Baranya-Tolna	30 432	56 000	4
3. Somogy	15 501	28 000	2
4. Zala	16215	2800(1	2
5. Vas	16282	28000	2
6. Gy r-Moson-Sopron	21 459	42000	3
7. Veszprém	15 306	28 000	2
8. Fejér-Esztergom-Komárom	35 287	56000	4
9. Pest	82 388	140000	10
10. Csongrád-Csanád	43 138	79000	6
11. Békés	36 976	68 000	5
12. Szolnok	35000	70000	5
13. Hajdú-Bihar	36892	64000	5
14. Szabolcs-Szatmár	30 089	52 000	4
15. Borsod	53 051	92000	7
16. Heves-Nógrád	50296	75000	16
17. Országos lista	723 312	1 146000	98

Az MKP megyei titkárai valamivel optimistábbak voltak. Budapesten 30%-os, Zálában 20-25%-os, Vasban 18-20%-os, Baranyában

32-34%-os, Nógrádban 40%-os eredményt jósokak. Az MKP vezet i pártjukat a második helyre várták a kisgazdapárt mögött, a választási szövetség révén pedig elsőpr koalíciós gy zelemben bíztak

A kisgazdapárt vezet i 35-40%-os eredményt vártak, de gy zelemre számított a szociáldemokrata párt is. Az NPP nagy er feszítéseket tett a siker érdekében, optimista tagjai szavazatainak megduplázását sem tartották kizártnak.

Az ellenzéki pártok nagyarányú el retörésével senki sem szá- molt. Egy augusztus eleji közvéleménykutatás a következ képet mutatta.⁸⁴

<i>fűJiifjexten</i>		<i>Vidéken</i>	
SZOP	33.5%	FKgP	29,8%
MKP	25,7%	SZDP	22,4%
FKgP	16.8%	MKP	21,3%
PMDP	4,7%	NPP	8.6%
PDP	2,9%	FMDP	3,5%
MIP	2.2%	PDP	1,8%
NPP	1.6%	MFP	0,8%
DNP	1%	(A többi párt ismeretlen	
MRP	0,4%	a kérdezettek el tt.)	
KNT	0.2%		
KNP	0.6%		

Még augusztus 15-én is a választási szövetség 77 80%-os gy zelmét jósolta ⁸⁷. MTI Közvélemény Kutató Szolgálat. E közvéleménykuta- tás eredményei számos szempontból érdekes következtetés levonására alkalmasak. El ször is arra, hogy 1947. augusztus második felében

objektív okokból adódóan az ellenzéki pártokat a választók szinte egyáltalán nem ismerték, s augusztus közepén még úgy festett a dolog, hogy a koalíciós pártok egymás közt döntenek el a választást, akárcsak 1945-ben. Másrészt az is szembeötl volt, hogy az ellenzéki er k közül a legtöbb pontot tnég mindig, a már csaknem egy hónapja megsz nt szabadságpárt kapta, melynek vezet je. *Sulyok Dezs* már az. országot is kénytelen volt elhagyni. Arra a kérdésre, hogy mely párt a legalkalmasabb arra, hogy az ország miniszterelnökét adja, a követke- z válaszok születtek:⁸⁵

*Budapesten**Vidéken*

MKP	22,9%	MKP	18,2%
SZDP	18,2%	FKgP	14,4%
FKgP	13,0%	SZDP	12,3%
FMDP	5,5%	MSZP	5,6%
MSZP	4,3%	FMDP	4,5%
MRP	3,5%	MRP	4,2%
MFP	1,6%	NPP	3,3%
NPP	1,4%	MFP	0,9%
PDP	1,1%	DNP	0,3%
Pártonkivüli	4,7%	Pártonkivüli	9,6%

Meglepő volt az MKP biztos vezetése, arai megmutatkozott a politikusi TOP-listán is. Budapesten és vidéken is Rákosi Mátyás (MKP) állt az élen 16, illetve 17%-kal. Vidéken t Sulyok Dezső követte, fej-fej mellett Szakasits Árpáddal (8,7 3,7%) és jócskán megelőzve Veres Pétert (NPP), kiskis az élbolyban nem volt! Budapesten Rákosit Szakasits (13,0%), Ger Ernő (MKP), Tildy Zoltán (FKgP) és Sulyok Dezső (MSZP) követte.

A pártok eredményeit a megkérdezettek így alakították:

	<i>Budapesten</i>	<i>Vidéken</i>	<i>Összesen</i>
FKgP	15-17%	40%	33%
SZDP	30%	15%	17-18%
MKP	25-26%	17%	19-21%
NPP	-	-	8-10%
PDP	4-5%	1-2%	2-2,5%
MRP	-	-	3-4%
Ellenzék	-	-	12-15%

A Baloldali Blokk 44 49%-ot várhatott az elrejelzés alapján. Optimális esetben tehát alig 1%-nyi szavazatra volt szükség az abszolút többség eléréséhez, de gyengébb eredmény esetén is mindössze 5-6%-nyi voks hiányzott a célhoz. A hiányzó hányad megteremtését az MKP vezetői nem bízták a véletlenre.

A VÁLASZTÁSOK NAPJA

A pártok vezetői a választási kampány lezárásaként lehetőséget kaptak, hogy rövid beszédet mondjanak a rádióban. Az ellenzék számára ez szinte az egyetlen lehetőség volt, melynek segítségével az egész ország területére hatással lehetett. Ezt a lehetőséget legjobban *Barankovics István*, a Demokrata Néppárt vezetője használta ki. Kijelentette: „Minden szavazat, amely az ellenzéki Demokrata Néppártra esik, nemcsak tüntetés a választójogi visszaélésekkel, a párturalmi törekvésekkel és a sok igazságtalansággal szemben, hanem egy-egy lépés a keresztény állameszmé felé.” Független országot, keresztény demokráciát, evangéliumi szocializmust hirdetett, s szájából liitelesen hangzott: „Istennel a hazáért és a szabadságért!”⁸⁶

Augusztus 30-án az egyes pártok lapjai még egy utolsó nagy kísérletet tettek a választók megnyerésére. Még kiragasztották éjjel az utolsó plakátokat: „Jólét, rend, függetlenség!” - hirdette az MKP; „Lendülj kereszt magosba, keresztet a hatosba!” - válaszolt a DNP; „Isten, haza, család!” sorolta prioritásait a FKGP; „Falú, város összefog - 7-es kocka győzni fog!” - felelt az MFP plakátja; „Csak azért is!” - duzzogott az SZDP; „Üzen a Keresztény Nemzeti Tábor. A keresztény Magyarország sorsa a Te kezetekben van!” - agitált az 5-ös kocka mellett a KNT; „A Te listád - 8 - Peyer Zolt!” - hirdette az MRP plakátja.

1947. augusztus 31-e vasárnapra esett. Moszkvából megérkezett a hír éppen ezen a napon hogy végre a Szovjetunió is ratifikálta a békeszerződést.

A választásra jogosultak igen magas arányban járultak az urnák elé, de a reggeli jó hangulatba már délelőtt ideges, felháborodott hangok türemkedtek be. Számos körzetben bejelentések érkeztek, hogy a névjegyzék kivonatokkal („kék cédulák”) egyének és csoportok tömegesen szavaznak, egyre több helyen vált nyilvánvalóvá, hogy a „vándorszavazók” több helyen is voksoltak hamis „kék céduláikkal” és rendszégi bejelentéselvényeik segítségével. A hazai és nemzetközi közvéleményben ez a visszaélés váltotta ki a legnagyobb visszhangot, felháborodást; legtöbbször ennek alapján kérdőjelezték meg a választási eredmények valódi értékeit. A visszaemlékezések, elemzések hatvan- ezért a hatszázezerig, s t egymillióig teszik a hamis szavazatok számát.

A választójogi törvény (1945:VIII. te., illetve 1947 :XXII. to.) biztosított lehet séget arra, hogy aki a választás napján nem tartózkodik lakóhelyén, leadhassa szavazatát máshol is. Az 1945-ös pozitív tapasztalatok vagyis a visszaélések elmaradása - nem tették gyanakvóná az embereket, a veszélyt a politikusok is csak kés n ismerték fel.

A „kék cédulák” alkalmazását az MKP vezet i vetették fel a szociáldemokratáknak, annak érdekében, hogy „egyetlen szavazat se vesshessen el”.⁸⁷ Ez a megállapodás azonban - amellyel egyetértett az SZDP vezérkara is - még nem tartalmazta a hamis névjegyzék kivonatok bevetésének tervét. Az akció lebonyolításáért az értekezlet állami vonalon *Rajk Lászlót* (MKP) és *Ries Istvánt* (SZDP), partvonalon pedig *Farkas Mihályt* (MKP) és *Marosán Györgyöt* (SZDP) tette felel ssé. A visszaélés terve azután merült fel, felvet je Farkas volt, aki „annak érdekében, hogy a párt feltétlenül a második leger sebb pártként kerüljön ki a választásokból, azt javasolta a pártvezetésnek: tömegesen élni kellene a választási törvény úgynevezett választói névjegyzék lehet ségével... Farkas a párt f titkárhelyetteseként vállalta országosan összesen talán százezer darab kék szín szavazólap megszerzését és elosztását.”¹”*

Az MKP Központi Vezet ség Titkárságának ülésén - *Fax Zoltán* szerint - Rajk belügyminiszter a javaslat ellen foglalt állást, mert a visszaélések kompromittálhatják a pártot és a belügyminisztériumot, s nagyobb politikai és erkölcsi kárral járnának, mint a megszerezhet szavazatnyereség el nyei. A párt vezet i végül is Farkasnak adtak igazait, Rajk alávetette magát a határozatnak. Megállapodtak abban is, hogy a visszaélésekbe be kell vonni az SZDP-t is, hogy „ha kiderülne a kék cédulás választás, amit úgyszólván nem lehetett elkerülni, a két párt együttesen osztozzék az emiatti poEtikai felel sségben”.⁸⁹

A két párt között létre is jött bizonyos megállapodás, az SZDP részér l az összeköt *Marosán György* volt, aki így jellemezte a választások el tti heteket: „Az utolsó öt hét alatt úgy nézett ki, hogy teljesen egyedül fogtam a szálakat, azt megcsináltam, hogy egy-két embert informáltam. Szélig elvtársnak mindig pontosan megmondtam mindent.”⁹⁰ Marosán lépését így indokolta: „Biztosan tudtam, hogy a kommunisták milyen kártyával játszanak. Tudtam, hogy nem

lesznek tekintette] senkire és semmire... Barátságosan leültem tárgyalni. 60 000 az övék, 60 000 a miénk.”⁹¹

A pártvezetés székjére azonban végül is a kék cédulák jogtalan Felhasználása ellen foglalt állást, ami miau az MKP részéről is kritikát is érte az. SZDP vezetését, „...pénteken Marosán közölte, hogy a pártvezetés ebbe nem megy bele, egy óra múlva közölte, hogy talán... majd később - közölte, hogy mégse megy” - panaszkodott az MKP. „Velünk számolt be a kommunisták véleményéről Marosán nem lehet megállapodni, mert van egy pártvezetésünk, amellyel megállapodnak, és van egy pártvezetésünk, amely a megállapodást nem tartja.”⁹²

Végül is a szociáldemokrata párt kapott lélszázezer „kék cédulát”, de a választások előtt két nappal közölték a „testvérpárttal”, hogy mégsem lógják felhasználni azokat. Sőt azt követelték, hogy az MKP is álljon el a nemtelen eszköz felhasználásától. Fare Farkas Mihályék nem voltak hajlandók, s így a saját adagjukat székházuk páncélszekrényébe záró szociáldemokraták felháborodása a kommunisták „kék cédulás hadm vétele” miatt legalább akkora volt a választások napján, mint a polgári pártoké.

A „kék cédulás hadm vétele” összehangolt tevékenységet igényelt. Szükség volt hamis névjegyzékkivonalokra - összesen mintegy félmillió ilyen igazolványt nyomtattak; a laccímet igazoló bejelent lapra, pecsétre, aktivisták ezreinek kiképzésére, szállítására. A Választási Bizottságok elnökeinek kioktatására, a rendőrség Államvédelmi Osztályának szemel hunyó együttem kódására stb.

A hamisítást megkönnyítette, hogy a „kék cédula” alapanyaga a legegyszerűbb, könnyen hozzáférhető papír volt. Sőt a nyomdatechnikai elállítás sem igényelt különösebb szakértelmet. Így ezek nyomása bárhol megoldható volt. Egyik esetben „Bodnár Andorhoz, Déry u. 10. (sokszorosító vállalat tulajdonosa) a mai napon telefonált egy Weinberger nevű nyomdász, a Terézvárosi nyomda tulajdonosa. Közölte, hogy a kommunista párt részéről sürgősen, soron kívül egy munkát kell elvégezni. Még a mai napon megjelent Bodnárnál Acker nyomdász gépmester (V. kerületi MKP tagja) és Weinberger, akik választói névjegyzékkivonat kliséjének sürgősen elkészítésével bízták meg Bodnárt. Bodnár a munkát elvállalta, és közölte, hogy a kliséit holnap reggel jöhetnek. Bodnár aziránt érdeklődik - szól az MKP-

jelentés hogy a megbízás ténylegesen a pántól jött-e, és nem idegenek akarják-e felhasználni?”⁹³

Valószínűleg *Farkas Mihály* utasítására pontos, részletes terv is készült az akció lebonyolítása érdekében. Ez a következő adatokat tartalmazta;⁹⁴

<i>Választó- kerület</i>	<i>Leadandó szavazó- száma</i>	<i>Szavazók száma</i>	<i>Felhasz- nált kör- zetek száma</i>	<i>Leadott szavazatok szék- község- helyen ben</i>	
Abaúj	1 000	52	42	-	1 000
Baranya	9 000	355	130	7 500	1500
Békés	15000	850	210	6000	9000
Bihar	1010	100	29	300	710
Borsod	12 000	720	140	5 000	7000
Csanád	2000	200	60	1000	1000
Csongrád	5 000	185	128	2000	3 000
Esztergom	5 000	180	80	1800	3 200
Fejér	6 000	220	97	4000	2 000
Győr	3 390	150	89	2790	600
Hajdú	15 100	850	173	6000	9 100
Heves	5 928	792	410	1500	4 329
Nógrád	3950	420	72	1680	2 270
Pest (észak)	10000	810	203	3 500	10000
Pest (dél)	13 400	770	200	1820	9 900
Somogy	8 690	710	156	1400	6 870
Sopron	4 334	232	109	1400	2 934
Szeged	5 000	240	100	4000	1000
Szabolcs	7 200	1 180	138	1800	5400
Szatmár	1000	70	48	500	500
Szolnok	9 840	820	136	2000	7 840
Tolna	2 300	200	70	500	1800
Vas	3760	180	84	1200	2560
Veszprém	3 390	200	44	1 050	2340
Zala	4000	200	100	1 500	2 500
Zemplén	1 500	74	131	420	1080
Nagy-Budapest	50 000	1 500	1550	50 000	-
Összesen	208 693	12 260	4755	109 260	99 433

A terv szerint a városokban 4660, a falvakban 7600 „mozgósított szavazó” adta le a hamis szavazatokat, Baranya megyénél az is szerepelt, hogy a „mozgósítottak bányakerületeik”. Minden jel arra mutat, hogy az MKP végre is hajtotta e tervet. A választások eltti héten azonban - a konspiráció szabályaiból adódóan - még nem volt teljes összhang állami és partvonalon. A szekszárdi rendrség Államvédelmi Osztályának kommunista vezetője pl. a központi tervről nem tudott, de ennek köszönhetjük, hogy jelentésében pontosan leírja a Tolna megyére vonatkozó készüléket, és az adatok hozzávetőlegesen egybeesnek a terv számaival. Az ÁVO vezetője augusztus 28-án jelentette: „A kommunista párt Tolna megyei szervezete a megyében kb. 2000 szavazatot akar illegálisan leadni a következő módon: 2000 drb. lebélyezett szekszárdi bíró bejelentő lap ellenében szereztek a pártközpontból, vagy a Belügyminisztériumból 200 más megyében keletkezett bíró bejelentő, megszereztek 2000 drb. névjegyzékkivonatol. A választás napján 200 ember autóval végigjárja a megyét és minden ember tíz különböző községben, tehát egy ember összesen tízszer, 200 ember pedig összesen 2000-szer leszavazna.”⁹⁵ Az ÁVO vezetője az akciót kockázatosnak tartotta, és sürgette, hogy Budapestre is, partvonalon állítsák le. Tette ezt főképp azért, mert tudomására jutott, „hogy az SZDP a választások tartalma alatt minden járásban 2 motorkerékpárral fog cirkálni és vigyázni a választások tisztaságára”. Inkább már bohózatba illik, hogy arról is jelentés ment, hogy „ezeket a motorkerékpárokat a kommunista párt üzemképtelenné akarja lenni, ezzel ezt a veszélyt elhárítani”.⁹⁶

A szekszárdi rendőr augusztus 28-án még nem tudta, hogy nem a szekszárdi kommunisták „pariizánakciójáról”, hanem a pártközpontból irányított összehangolt hadműveletről van szó.

Ugyancsak aláátmasztja a tervben foglaltakat a szociáldemokrata párt vezetője ülésén, 1947. szeptember 1-jén elhangzott több felszólalás. *Kelemen István* a Ganz-gyárból határozatot kért a 200 000 hamis szavazat tárgyában; és közvetett bizonyítékok arra is vannak, hogy a szociáldemokrata vezetőt a visszaélések ellen éppen az váltotta ki, hogy a vezetője fülébe jutott: az MKP kétszázezer darabot akar felhasználni, nem pedig - a megállapodás szerint fele-fele alapon az SZDP-vel 120 ezret.⁹⁷

A legfőbb bizonyíték azonban az a bejelentés zón, amely már a választások napján ellepte a pártok központjait, a belügyminiszté-

riumot és az igazságügy-minisztériumot. Hiába igyekeztek palástolni a történeteket, számos helyen lebuktak a csalók. Közülük legtöbben munkások, fiatalok voltak. Az MKP Zemplén megyei bizottsága így nyújtotta be az igényét: „Ötven jó csepeli elvtársat kérünk 31-ére Zemplénbe. Ittlétük a párt választási gyelmét biztosítja... Szombaton este 11-12 között éljenek Sátoraljaújhelyre. 100% bolsikat kérek. Kb. 20 helyen fognak szavazni. Vasárnap este visszajöhetnek. A kocsik minden dísz nélkül legyenek és csendesek.”⁹⁸

Persze az üzemekben sem fogadták egyértelmű lelkesedéssel a visszaélést, így el fordult, hogy augusztus 31-én kapkodva toborzott, s megfizetett embereket állítottak munkába. A csepeli példánál maradván: augusztus 29-én *Faragó József* bejelentette a szociáldemokrata párt vezetőségének, hogy feleségére vonta egy küldöttség a csepeli gyárban, hogy az üzemszervező 7500 embert toboroz össze, akiket vasárnap reggel leküldenek, 40-50-ével egy kocsira tesznek, megkapják az iratokat és utasítást valami csalásra.”⁹⁹

A „mozgósított szavazók” főként teherautókon (nemritkán állami, honvédségi, s t szovjet rendszámmal) keltek útra, de személyautót, kerékpárokat is használtak. Zsebükben átlagosan 10-20 „kék cédula” lapult, mind ugyanarra a névre kiállítva. A cédulán szerepelt egy a szavazásra kiszemelt helységet távol es választási községet, illetve az ottani Választási Bizottság elnökének aláírása, pecsétje. Az illeték el voltak látva hamis bejelent lapokkal (mintegy személyi igazolvány gyanánt), s így minden akadály nélkül leszavazhattak. A lebonyolításnál általában vigyáztak a látszatra. A teherautókról a falu vagy város határában leszálltak, s csoportokra oszolván keresték fel a település egyes szavazóhelyiségeit. Ha megkérdezték őket, miért éppen ott szavaznak, általában üzemi kirándulásra, vagy munkavégzésre hivatkoztak. Miután leszavaztak a megbeszélt időben és helyen - a teherautó újra felvette őket, s indultak a következő faluba. A „szavazók” legtöbbször vidámak, harsányak voltak, énekelve, magabiztosan - sokan cselekedetük helyességét mélyen meggyőzően - közelítették meg a szavazóhelyiségeket. Legtöbbjük meg volt róla győződve, hogy a csalással a párt (MKP) és ezáltal a nép ügyét szolgálja, a „reakció” ellen küzd. Az MKP ismert helyi funkcionáriusai tartózkodtak az akcióban való részvételtől, feladatuk inkább a Választási Bizottságok, illetve lebukás esetén a rendrség „megfelel” módjének biztosítása volt. Voltak azonban kivételek is. A Csornai

járásban pl. a kommunista párt titkárát rajtakapták, hogy két körzetben is leszavazott.

A visszaélések természetesen nem maradtak titokban. A végrehajtás módja annyira nyilvánvaló és leplezetlen volt, hogy már vasárnap délelőtt kipattant a botrány. A mindenünnen befutó jelentések egy része arra szorítkozott, hogy leírja és bejelentse a csalási, \$ kérje a kivizsgálást. Veszprém megyében maga a f ispán írt: „A megyében százával járnak a tehergépkocsik (orosz és magyar) s hamis kivonatokkal. hamis névre, hamis választási sorszámmal kitöltve leszavaznak. .. Egy teherautón lév 20-30 ember száz-százötven szavazatot is leadhat. A pápai rend rségét felszólították a letartóztatások foganatosítására, azt a rend rség megtagadta.”¹⁰⁰

A visszaélés egyik alappillére éppen az volt, hogy a törvényesség re - a rend rség - maga is részese volt a csalásnak, f ként azzal, hogy büntetlenséget biztosított a „mozgósított szavazóknak”. Így ezek tudták, hogy semmi veszéllyel nem jár akciójuk, hisz ha netán át is adják ket a rend rségnek, onnan szinte azonnal elengedik ket. Budaörsön pl. az SZDP és az NPP aktivistái feltartóztattak egy 12 f s csoportot, s bekísérték a kapitányságra. „Ott a parancsnok azt az utasítást adta, hogy mi menjünk el, mert a további részlet a rend rségre tartozik,” Mint kés bb kiderült, a parancsnok az autóval és az emberekkel Budapestre távozott, semmiféle eljárás nem indult.¹⁰¹

Sok helyen - így Lengyeltótiiban is - jegyz könyveket készítettek. Ebben megállapították, hogy a balatoni üdül helyeken névjegyzékkivonatokkal csoportok több helyen is leszavaztak, de a f ispán! hivatal, a Belügyminisztérium Választási Csoportja, a rend rség a bejelentés ellenére nem intézkedett; Kaposvárott a letartóztatottakat az Államvédelmi Osztály vezet je szabadon engedte. Tótkomlóson, ahol különösen kirívó volt a névjegyzékkivonatokkal elkövetett visszaélés, s az egész Orosházi járásban igen nagy volt a felháborodás: „600 ember jelentkezett névjegyzékkivonatokkal. Egy szavazó zsebében 40 50 névjegyzékkivonatot is találtunk... Tudtunk arról, hogy akiket a szavazatszed bizottság átadott a rend rségnek, a rend rség nem állította el a kapitányságra, s t egy esetben az el állító bizottsági tagnak majdnem kellemetlensége támadt.”¹⁰²

Hasonló eset történt Gödöllőn is. A Kisvárdai járásban a kisgazdapárt cs a szociáldemokrata párt együttesen tiltakozott a rend rség magatartása ellen: „A rend rség kérelmünk egy részének tett eleget,

kihallgatta az el állítottakat, személyi motozást végzett, amikor is mindegyiknél azonos névre kiállított névjegyzéket talált, az el állítottak beismerték, hogy több körzetben leszavaztak, és az államrend-rség meglegedett azzal, hogy a névjegyzéket elkobozza, és kérelmünk ellenére azonnal szabadlábra helyezték a gyanúsítottakat.”¹⁰³

Olyan eset is volt, hogy rend r közvetlenül részt veti az akcióban. Veszprémben megállapították, hogy a hetes körzetben egy rend r „szavazáskor ügyetlenség b l 2 drb. azonos névjegyzékkivonatot adott le”.^{1*4}

A rend rségnek arra volt utasítása, hogy a gyanúsítottakat - személyi adataik felvétele után - bocsássa el. A nagyszámú visszaélés miatt egyes kapitányságok - mint pl. a Gyulai - sürgönyben kértek új utasítást, illetve a régi meger sítését.

Az egész országból befutó jelentések igazolni látszottak azokat a félelmeket, hogy az MKP olyan eszközöket vet be a választásokon, amelyek az egész választás tisztaságát és érvényességét alapvet en megkérd jelezik. A letartóztatottak kihallgatására csak nagyon kevés helyen került sor. Ahol mégis, ott hamar kiderült, hogy az MKP helyi szervez it l kapták a hamis névjegyzékkivonatokat, s nekik kellett az akció lebonyolítása után beszámolni a sikerr l. Több helyen kiderült, hogy díjazást is kaptak az „aktivisták”. Egy csepeli jegyz -könyv szerint „A szavazók között voltak olyan személyek... akik 8, 20, de volt olyan eset is, hogy 120 esetben szavazott le. Az illet szavazók ezért díjazásképpen bort, valamint 100-150 forintot kaptak. Az egyik szavazót a Messmer-féle vendégl ben az SZDP elnöke a helyszínen lefogatta és elvette t le a borítékot is. A borítékon el re volt beírva a kommunista párt kockájába a kereszt.”¹⁰⁵

A felháborodás országos hulláma délre elérte a szociáldemokrata párt központját is. E párt vezet i - az el zmények ismeretében érthet en - érzékenyebben reagáltak a bejelentésekre, mint az MKP más koalíciós partnerei. A párt széles tömegeit felháborította magának a csalásnak a ténye, a beavatott vezet ket viszont az is, hogy az MKP egyedül is felhasználta ezt a módszert, s láthatóan jóval nagyobb arányban, mint arról az SZDP MKP-lárgyalásokon szó volt. Lényegében a szociáldemokraták tartottak a másik munkáspárt nagyarányú el retörését l, a munkásság képviselőjének jogáért folytatott küzdelemben a háttérbe szorulástól. Az MKP akcióját f leg ebb l a szempontból kifogásolták, s nem a választások tisztasága, a törvényes-

ség óvása vezette ket néhány kivételt l eltekintve. *Kéthíy Anna* néhány nappal kés bb ezt egészen durván így fogalmazta meg: „A kék cédulákkal kapcsolatban csak a velünk szemben való alkalmazását kifogásolja.”⁰⁶

A választás napján dél körül a szociáldemokrata párt központjából inspirálva a helyi szeive/ciek utasították választási bizottsági tagjait, hogy akadályozzák meg a névjegyzékkivonatokkal történ szavazást, „T. Bizalmi elvtárs! A mai napon kék névjegyzékkivonattal szavazni nem szabad. Az eddig leszavazottakról külön jegyz könyvet felvenni, pontos listaszámmal. Kék cédulások holnap szavaznak.” - szolt az úpesti szervezet utasítása. Más körlevelek arra utasították az SZDP tagjait, hogy ériék el a kék cédulával jelentkez személy pontos azonosítását, s csak ezután engedjék szavazni, illetve, hogy minden egyes, ily módon leadott szavazatról külön jegyz könyvet vegyenek fel.

A szociáldemokraták és a kiscgazdák több helyen összefogtak, hogy megakadályozzák a nagyszámú „vándorszavazat” leadását. Pest megyében a két párt sikerrel lépett fel, mígnem a „Belügyminiszter sürgönyileg rendeletét adott ki, hogy ezeket az embereket is le kell engedni szavazni” - számolt be err l a FKgP megyei titkára.^{1,17}

Szélig Imre (SZDP) több Pest megyei Választási Bizottságban megjelent, s kijelentette: „Megtiltom, hogy névjegyzékkivonatokkal továbbra is szavazzanak, mert ezeket le kell tartóztatni.” *Szélig* a megyében olyan szöveg levelet köröztetett, amely a belügyminiszterre hivatkozva tiltotta meg a kék cédulák további elfogadását,¹⁰⁸ *Szélig Imre* akciójáról az MKP kiskunhalasi titkára így számolt be: „Sajnos *Szélig* ilyen irányú intézkedése a »B« vonalon általános z rzavart keltett, ami nekünk súlyos és kihatásaiban nagyszabású erkölcsi kárt jelentett. A jegyz könyvben nem tartottuk ajánlatosnak megemlíteni ama kijelentését, hogy nyíltan kikiabálta az értesüléseit. Olyan kijelentést is tett, hogy autós brigantik járák az országot és hamis szavazatokat adnak le, és ezeket azonnal le kell fogatni a rend rséggel.”^{11(>0}

Miután a választások törvényessége felett rködni hivatott belügyminisztérium téltlen maradt, s t a csalások fedezésével volt elfoglalva, a szociáldemokrata párt a kezében lév igazságügyi tárca segítségével kívánta elérni a visszaélések leállítását. *Ries István* (SZDP) igazságügy-miniszter utasította az ügyészeket, hogy azonnal, a helyszínen

vizsgálják ki a bejelentéseket. *Rajk* belügyminiszter azonban rádió rendeletben utasította a rendségeket - a választójogi törvényre hivatkozva -, hogy az ügyészeket ne engedjék be a választási helyiségekbe, s ha ezt mégis megtették volna, utasítsák ki onnan őket. *Rajk* - a főkapitányokkal együttműködve - azt is megakadályozta, hogy a már lefoglalt visszaélőket kihallgassák, ellenük a büntető eljárást megindítsák. Az igazságügy-miniszter erre levelet írt *Dinnyés Lajos* (FKGP) miniszterelnöknek: „Kedves Barátom, a választások mai lefolyása arról győzt meg, hogy a törvények uralmát nem tudom biztosítani - írta *Ries* - ennél fogva légy szíves vedd tudomásul, hogy az igazságügyi tárcáról lemondok.”¹¹⁰ *Ries* lemondását a tehetetlenség érzése diktálta, hisz korábban kijelentette, hogy „ezek után a választások után a választási büntetőeljárásokra semmi körülmények között nem lesz amnesztia”.¹¹

Délutánra olyan feszültté vált a helyzet, hogy *Farkas Mihálynak* fel kellett hívni *Marosán Györgyöt* : teremtsen rendet a szociáldemokratákkal. Éne azonban csak napokkal később került sor, egyelőre a párt többi minisztere szolidaritást vállalva *Ries Istvánnal* „sztrájkba” lépett.

Kék cédulákkal azonban maga a szociáldemokrata párt is élt, főként a Dunántúlon. Nem tudni pontosan, hogy ezek az akciók a központtól teljesen független „partizánakciók” voltak-e, vagy pedig az SZDP vezetése ezeken a területeken már nem tudta vagy nem akarta leállítani a szervezkedést. Az MKP az eredeti elképzelések szerint a szociáldemokraták „kézben tartása” végett figyelemmel kísérte ezeket a helyi akciókat, s szociáldemokrata elkövetésében a rendsereg is aktívabban működött. Az ÁVO-n elkészített jegyzéskönyvek azonnal az MKP központjába kerültek, felhasználásuk az SZDP megrendszabályozásához nem is maradt el. Általánosságban elmondható, hogy az SZDP tagjai - konspirációs tapasztalat híján - igen ügyetlenül hajtották végre az akciót. Tótkomlóson 10 db jegyzéskönyv készült, amelyben rögzítették, hogy a szociáldemokraták pénzért (40 Ft) szavaztak hamisan; s erre őket a párt budapesti kerületi titkárságán készítették fel. Baján ugyanerre a kaptafára 9 jegyzéskönyvet írtak. Gyulán egy szociáldemokrata 15 szavazásra kapott megbízást (60+150 forintért), de az ötödik helyen leleplezték. Körösladányban 20-25 szociáldemokrata jelvényes szavazott, akik teherautókon érkeztek. Győr környékén az SZDP egyik parlamenti képviselőjét

leplezték le, aki társainak azt magyarázta, hogy „testvérpártunk ugyancsak így szerez magának szavazatokat”.

Miskolcon, Szegváron, Szentesen, Szegeden, Újdiósgyőrben is fogtak el szociáldemokrata visszaélőket. Voltak együttműködő területek is. Budapesten a IX. kerületben, az MKP abban a körzetben, ahol a Választási Bizottság elnökét adta, engedte, hogy 56 szociáldemokrata, akiket kihagytak a névjegyzékből a kék cédulával - leszavazhasson.¹¹² A leplezett szociáldemokraták közül többen kifejtették, hogy szilárd meggyőződésük volt, „hogy a névjegyzékkivonattal való leszavazás és másnak leszavaztatása a két párt (MKPSZDP Sz. K.) vezetőinek elzetes megegyezése folytán jött létre.”

Az MKP -SZDP együttműködést példázza az a sziráki eset, amikor az egyik szavazókerület szociáldemokrata elnöke eladott harminc szavazólapot 4<H> Ft-ért a másik sziráki szavazókerület kommunista vezetőjének.¹¹³

Ugyancsak leplezték le szociáldemokrata visszaélőket Sopronban, Csongrádon, Mátészalkán, Jászberényben, Szolnokon stb. Nem ritkán bizonyítékként az elkobzott, ugyanazon névre kiállított névjegyzékkivonatok mellé a rendszér az illető szociáldemokrata pártigazolványát is csatolhatta...

Ugyancsak nagy volt a felháborodás a kisgazdapártban. Több járásból és megyéből javasolták a választásoktól való visszalépést, amiről a párt vezetői „puhatolódzó” tárgyalásokat folytattak a szociáldemokratákkal. *Dobi István, Implorné Ferenc, Oltványi Imre* kijelentették: „Mi nem akarunk statisztálni a meghamisított választások körül, s ezért azzal a gondolattal foglalkozunk, hogy nem veszünk részt a további választásban. A nyilvánosság előtt a kommunista párt erszakosságával és a kék igazolványokkal való tömeges csalással indokoljuk meg az elhatározásunkat.”¹¹⁴

Helyi szinten számos helyen a Nemzeti Parasztpárt is csatlakozott a kisgazda-szociáldemokrata tiltakozáshoz, így pl. Békésen a három párt szeptember 2-án értekezleten megállapította, hogy a „szavazás nem a választási törvény szellemében és értelmében történt, miért is ezt a legteljesebb mértékben elítéli és ellene tiltakozik”.¹¹⁵

A névjegyzékkivonatokkal leadott szavazatok számát pontosan megállapítani nem lehet, már csak azért sem, mert az urnák és jegyzőkönyvek lezárása között és után is súlyos visszaélések történtek.

Számos jel mutat arra, hogy mind a szavazóközetben, mind a központokban az eredményeket meghamisító „korrekciót” eszközöltek. A kinyomtatott félmillió kék cédula, vagy a tervbe vett 208 ezer hamis szavazat leadása éppúgy nem perdönt bizonyíték, mint *Péter Gábor* rend r vezér rnagy (MKP) jelentése, amely egyrészt hiányos, másrészt nyilvánvalóan a szakítással kacérkodó koalíciós pártok „megnyugtására” szolgált. E kimutatás szerint „mindössze” 62 981 szavazatot adtak le ily módon:¹¹⁶

1. Baranya-Tolna	1 575	10. Csongrád	5 832
2. Somogy	3 541	11. Békés	3 418
3. Zala	1 946	12. Jász-Nagykúii-Szlnok	1 600
4. Vas	579	13. Hajdú	3 835
5. Gy r	2 423	14. Szabolcs	1 980
fi. Veszprém	2 458	15. Borsod	3 649
7. Fejér	1 929	16. Heves	4 821
8. Nagy-Budapest (hiányos)	16 429		62 981
9. Pest	6 957		

Boldizsár Iván is megpróbálkozott a kedélyek lecsillapításával, 80 ezer kék cédulás szavazatról írt, kifejtve, hogy ezek többsége legális volt, hisz pl. a Választási Bizottságok tagjai is zömmel így' szavaztak. E magyarázatot azonban szinte senki nem fogadta el.

A választás napján *Szviridov* tábornok, a Szövetséges Ellen rz Bizottság elnöke „megnyugtató” a szociáldemokratákat, legfeljebb 110 ezer kék cédulás szavazatról beszélt, „amelyb 1 50 000 legális lehetett és 60 000 illegális”.¹¹⁷

A Polgári Demokrata Párt petíciója szerint félmillió ilyen szavazatot adtak le. A visszaemlékez k közül van, aki százezer hamis kék cédula államköltségen való kinyomtatását ismerte el (*Vas Zoltán*, a Gazdasági F Lanács f titkára), s olyan is akad, aki egymilliószámot emleget. *Böhm Vilmos* „legmegbízhatóbb” - méghozzá kommunista forrásból származó információ alapján 120 ezer kék cédulás szavazatról tud, melyek közül 100—110 ezer volt hamis.¹¹⁸

A kék cédulás hamis szavazatok hozzávet leges megállapításakor meg kell vizsgálni, hogy milyen céllal vetette be azokat az MKP. Célja kett s volt. 1. A Baloldali Blokk feltétlenül szerezze meg a szavazatok abszolút többségét, ha lehet akképpen, hogy a két munkáspárt maga is átlépje együttesen a b vös 50%-os küszöböt.

Erre vonatkoztak az MKP és az SZDP augusztus végi tárgyalásai. 2. Az MKP második célja az volt, hogy lehet leg minél jobban meger sítse saját pozícióit, el zze meg a szociáldemokrata pártot, s az ország -- vokokban mérve - második pártja legyen. E két cél kombinált eléréséhez az idézett közvélemény-kutatás adatai, valamint az MKP saját becslései szerint minimálisan 1%-nyi, pesszimista számítás szerint 6%-nyi hamis szavazatra volt szüksége az MKP-nek. A már kell képpen „megrostált” szavazók tekintetében 1 % kb. 5ü 000 szavazatot jelentett, 6% pedig 300 000-et. Az MKP terve (208 000 hamis szavazat) a két számítás között azért biztosra menve - kb. 4%-nyi hamis szavazattal számolt, ami a közvélemény-kutatás szerint elég kellett hogy legyen a Baloldali Blokk abszolút többségének biztosításához is. A teiv végrehajtásába azonban számos helyen hiba csúszott. így elképzelhet , hogy valamivel 200 ezer aiatt volt a hamis szavazatok száma.

A választópolgárok pártpolitikai szempontoktól vezérelt „megrostálása” és a nagyszámú hamis szavazat leadása mellett számos más visszaélés is történt. Ezek közül csak a legjellemz bbe- ket említjük: sok helyen egyszer en ellopták a hivatalos szavazólapo- kat így pl. Nyíregyházán 1000 darabot -, aminek értelme az volt, hogy hamisan kitöltve egy óvatlan pillanatban becsempésszék az urnákba.

A legdurvább csalásra példa a Dör községben megtörtént eset. Mint arról a belügyminiszternek a parasztpárti bizottsági tag beszámolt, „A választás napján este fél nyolc óra tájban Dör község szavazóhelyiségébe berontott egy állítólag rend rökb l és rend rtisz- tekb l álló csoport, és a szavazatszed bizottság tagjait, valamint a pártbizalmiakat pisztollyal kikergették a helyiségb l, az elnököt és a jegyz t ottmarasztalták és ugyancsak pisztollyal kényszerítették ket, hogy a szavazóurnát kinyissák. Ennek megtörténte után eltávolították az urnából a szava zó borítékokat és helyettük betették a magukkal hozott szavazóborítékokat. Ezután a bizottság elnökét fegyveresen megfenyegették, hogyha elmerészeli mondani a történeteket valakinek: Szibériában ébred fel!” A történetek után a községben, ahol eredetileg kaptak 260 férfi és 340 n i szavazólapot, összeszámoltak 322 férfi és 229 n i szavazatot. „így már értem - folytatta a parasztpárti bizottsági tag hogyan kapott az 1. kocka Dörben 426 szavazatot 551 szavazatból, holott a döriek legfeljebb 20 szavazatot jósoltak ne-

kik!”¹¹⁹ Mondani sem kell, hogy a bizottság elnöke (MKP) nem észlelt semmi szabálytalanságot...

Több helyütt kifogásolták, hogy bizonyos foglalkozási csoportok, mármint rendőrség, katonaság, MATEOSZ és állami gépkocsivezetők csoportosan bocsátattak szavazásra, ami a választás eredményét befolyásolta. Elbíraltak külön szavazóközeteket is kialakítottak. Elfordult az is, mint pl. Alsószentmárton községben, hogy a cigányság (300 f) a cigánybíró vezetésével együtt vonult be szavazni, és szavazataikat egységesen, közös kitanítás mellett adták le.¹²⁰

Ugyancsak problémák voltak a már hazatért, de a táborokból még el nem bocsátott hadifoglyokkal. A kisgazdapárt pl. Debrecenben panaszkodott, hogy megbízottait a táborba, ahol 8000 hadifogoly volt, egyszerre nem engedték be.

Az eredmények utólagos korrekciójára - országos szinten is - mutat rá, hogy a választások után megjelent első eredmények szerint több párt jóval meghaladta azt a szavazatszámot, amit végül is „végeredményként” publikáltak. (A *Magyar Közlönyben* hivatalosan nem is tették közzé a végeredményt!)

A Magyar Függetlenségi Párt pl. 718 193 szavazatnál tartott - ezt a *Szabad Nép*, az MKP lapja közölte - ami 53 mandátummal járt volna, a végeredménynél azonban csak 670 547 szavazat állt az MFP neve mellett. Szeptember 1-jén, tehát még az eredmények ismeretének hiányában, *Acsay László* (MFP) feljegyzést készített: „A választási eredmények számlálásakor az elmúlt éjszaka és a ma reggel folyamán félhivatalosan olyan értesülést nyertünk, hogy pártunk és a kommunista párt vezet a szavazatok összeszámlálásánál, és hogy egyike, vagy másika lesz annak a pártnak, amely a legtöbb szavazatot kapta.

A délelőtti folyamán pedig telefonértesítést nyertünk, hogy a kisgazdapárt és a kommunista párt között tárgyalások indultak meg a tekintetben, hogy az úgynevezett kék cédulával való szavazási visszaéléseket a kisgazdapárt a maga részéről nem teszi szóvá, ha a Pfeiffer-párt szavazataiból jelentős mennyiséget a kisgazdapárt részére írnak át a belügyminisztériumban.”²¹

Egy 1947. szeptember 3-án 4 óra húsz perckor kiadott jelentés szerint a Demokrata Néppárt már 827 128 szavazónál tartott (végeredmény: 820 453), de a Nemzeti Parasztpárt is 420 875 szavazatot tudhatott magáénak, ezzel szemben a végeredmény kihirdetésekor csak 415 465 szavazat állt a párt neve mellett.¹²²

Fként a nagyszámú kék cédula miatt el fordult, hogy a szavazók részvételi aránya meghaladta a 100%-ot. így volt pl. Hajdú megyében, ahol a névjegyzékben 184 110 f szerepelt, viszont 185 132-en szavaztak. Debrecenben 72 221-en lettek összeírva, de 76 371-en szavaztak; Hajdúszoboszlón ez a szám 10 603-11 070 volt. Békés megyében ugyancsak meghaladta a részvételi arány a 100%-ot. (197 479 f t írtak össze és 198 439-en szavaztak.. Volt olyan eset is, mint Mikópcérsen. ahol a részvételi arány 120,6%-os volt...)

Ha az igen magas 1945-ös részvételi arány (92,4%) meg is ismétl - dött, ezeken a helyeken a kék cédulás szavazatok száma igen magas volt.

A „blue system” ahogy a kortársak a kék cédulás visszaélést gúnyosan elnevezték, felmérhetetlen károkat okozott a magyar demokráciának. Az egyes pártok és állami szervek részvétele a visszaélésben bizonyította, hogy mit sem érnek a demokratikus úton választott parlament által hozott törvények, beleértve az európai normáknak megfelel alapvet emberi jogokat biztosító rendelkezéseket is, ha létezhetnek olyan er k, melyek képesek ezeket a normákat büntetlenül ügyeimen kívül hagyni. Húsz hónappal a valóban szabad és a kornak megfelel en demokratikus választások után újra visszaélésekt l, csalásoktól terhes, a választók akaratát valójában semmibe vev aktussá ziillesztették a népszuverenitás megnyilvánulásának e legfontosabb aktusát. Ez a negatív tapasztalat mélyen megült a magyar nép lelkében, hatásait napjainkig érezzük.

A választások nyomán a parlamentáris demokráciára alapozott kibontakozás esélyei csökkenlek, s ez mind itthon, mind a nemzetközi közvéleményben letargikus, lemondó, ellenséges hangulat kialakulásához vezetett az ország további sorsát illet en.

A kulisszák mögötti alkudozásokban az MKP-vel szövetséges pártok vezet inek egy része végleg korrumpálódott, az MKP politikájának kritikátlan kiszolgálójává vált. A választók akár saját szavazóik - szemében már ezek a pártok is olyan fényben t ntek fel, mint amelyek pusztán az MKP akaratának kiszolgálói. E pártok felszámolásakor ennek igen nagy jelent sége lesz, lehet vé téve azt, hogy szinte „észrevétlenül”, a tagság tiltakozása nélkül szüntessék be m ködésüket.

Súlyos következményekkel járt e választás a gy ztesekre és a vesztesekre egyaránt. Utóbbiak kiszolgáltatottsága alig több mint egy

év alatt a teljes ellenzék felszámolásához vezetett. De súlyos következményekkel járt a „blue system” magára az MKP-ra nézve is. A törvénysértések ideológiai igazolásának csaknem nyílt vállalása a párttagságban együtt járt a feltétlen engedelmesség megkövetelésével, s csakhamar mindenfajta belső kritika elfojtásával.

EREDMÉNYEK

A hivatalos végeredményt a központi választási bizottságra hivatkozva a *Sabad Nép* közölte. 5 031 025 választó 4998 338 érvényes szavazatot adott le. Ez 5 293 987 névjegyzékbe vett polgárral számolva 95,03%-os részvételt jelent. (Jellemző a számok kuszáit voltára, hogy a levéltári összesítés 5 025 181 választóról tud, a szerző összesítése szerint ez valójában 5 029 740 f.)¹²³

	Szavazatok		Mandátumok	
	1947	1945	1947	1945
MKP	1 113 050 (22,3%)	802 122 (16,9%)	100 (24,3%)	70
DNP	820 453 (16,4%)	-	60 (14,6%)	
FKgP	769 763 (15,4%)	2 697 503 (57,0%)	68 (16,5%)	245
SZDP	744 641 (14,9)	823 314 (17,4%)	67 (16,3%)	69
MIP	670 547 (13,4%)	-	49 (11,9%)	-
NPP	415 465 (8,3%)	325 284 (6,8%)	36 (8,8%)	23
FMDP	260 420 (5,2%)	--	18 (4,4%)	-
MRP	841 69 (1,7%)	5 762 (0,1%)	6 (1,5%)	-
knt	69 536 (1,4%)	-	4 (1,0%)	-
PDP	50 294 (0,7%)	76 424 (1,6%)	3 (0,7%)	2

A kizárások ellenére 267 929-cet többen szavaztak érvényesen, mint 1945-ben. Ezt több tény is magyarázza: a nagyszámú „kék eedulás” fölös szavazat; a hadifogságból, illetve Nyugatról hazatértek nagy száma; a választói névjegyzékbe már felvett, 1945/47-ben Magyarországra menekültek tömegei; új korosztályok belépése; a magasabb részvételi arány stb.

Mint az a leadott szavazatok és a kiosztott mandátumok közti aránytalanságból is kiderül, a prémiumos rendszer életbe lépett, mivel a koalíció (választási szövetség) a szavazatok 60,9%-át érte el. Nem több mint 44 985 szavazattal haladta meg a négy párt eredménye a törvényben megkívánt 60%-os küszöböt. Így a mandátumok 65,9%-át szerezhették meg ezek a pártok. Az országos listán elérhet 60 mandátumból 56-ot biztosított magának a koalíció (MKP: 21, FKgP és SZDP 14-14, NPP 7). Két-két mandátum jutott a Demokrata Néppártnak és a Magyar Függetlenségi Pártnak.

A mandátumok és a szavazatok közti aránytalanság az egyenlő elvnek nyilvánvaló megsértéséhez vezetett. Egy mandátum eléréséhez a pártoknak különböző számú szavazatra volt szükségük:

MKP	130
DNP	674
FKgP	329
SZDP	114
MFP	684
NPP	549
FMDP	14467
MRP	14949
KNT	17384
PDP	16764

A premizálás segítségével az országos listáról a koalíció az összes mandátumok 13,6%-át biztosította magának. Amennyiben a szavazatok egyenlő elvnek elvét tiszteletben tartják, ez az arány csak 9,2% lett volna.

A szavazatok hivatalos összesítése után az első helyre a Magyar Kommunista Párt került. Bár az MKP elmaradt a remélt 25%-tól, de az elztes becslései nagyon pontosaknak bizonyultak. A 100 mandátum elérését - annak ellenére, hogy a párt számos megyében a vártnál gyengébben szerepelt - az tette lehet vé, hogy az országos listán a

szövetséges pártok jóval kevesebb mandátumhoz jutottak, mint azt várni lehetett. Ennek oka a FKgP és az SZDP visszaesése volt. Az MKP első helyre ugrása váratlan volt - a prémium segítségével a mandátumok számát illetően csaknem elérte a 25%-ot, és ez a fejlemény csak fokozta a választási visszaélések miatt érzett gyanút és elkeseredést. Az MKP 310 928 szavazattal mondhatott magáénak többet, mint 1945-ben. A párt legjobb eredményét Heves-Nógrád-Hont választókerületben érte el (29,3%), s első helyre került még Békésben (28,5%), Nagy-Budapesten (27,5%), Fejér-Komárom-Esztergomban (24,6%) és Hajdú-Biharban (22,9%).

Saját statisztikája szerint a párt az ország négy nagy régiójában a következőképpen szerepelt:¹²⁴

Dunántúl (Baranya, Fejér, Komárom-Esztergom, Győr-Moson-Sopron, Somogy, Tolna, Vas, Veszprém, Zala)

MKP-taglétszám	160 531	
1945-ös szavazat	1664X1	(11,8%)
1947-es szavazat	264 866	(18,3%)
Szaporodás	+ 98 385	(59,1%)
Taglétszám feletti szavazat:	104 355	

Duna-Tisza köze (Pest-Pilis-Solihód-Kiskun megye, Budapest, Észak- és Dél-Pest)

MKP-taglétszám	295 211	
1945-ös szavazat	275044	(18,6%)
1947-es szavazat	383 634	(24,1 %)
Szaporodás	+108 590	(24,1%)
Taglétszám feletti szavazat	88423	

Felső-Magyarország (Heves, Nógrád, Zemplén, Borsod, Abaúj)

MKP-taglétszám	109 835	
1945-ös szavazat	126 912	(20,4%)
1947-es szavazat	173 938	(27,6%)
Szaporodás	+47026	
Taglétszám feletti szavazat	64103	

Tiszántúl (Bkcs. Bihar. Csongrád, Hajdú, Szolnok. Szabolcs, Szatmár, Csanád)

MKP-taglétszám	Nincs adat
1945-ös szavazat	233 700 (19%)
1947-es szavazat	289 235 (22%)
Szaporodás	+ 64 103

Az adatok azt mutatják (I 111673 szavazattal számolva), hogy mindenhol arányosan növelte szavazatainak számát a párt. A párt-szervezés eredményes volt, mindenütt a taglétszámot jóval meghaladó szavazat jutott a kommunistákra. Elvértve azért voltak olyan helyek, ahol az er szakos tagtoborzás, vagy a csupán érdekb l történi belépés miatt a szavazatok száma nem érte el a taglétszámot. így volt ez Kecskeméten, Komáromban, Sátoraljaújhelyen, Szombathelyen, Újpesten stb.

Az MKP legnagyobb szavazategyarapodását Somogyban (137,8%), Zemplénben (118,3%), Szatmárban (113,8%), Zalaiban (93,1%), Tolnában (81,3%) érte el. Legkevesbé Szolnok megyében (1,4%), Csanádban (5,4%), Békésben (4,8%) gyarapodott a kommunista szavazatok száma.

Az MKP legjobb városit továbbra is Salgótarján maradt, ahol 74,9%-ot szerzett. Ezt Kisújszállás (36,8%), Szolnok (34,2%), Pest-szenterzsebet (30,9%), Szentés (28,9%) Miskolc (27,7%) követte. Legkevesbé Székesfehérvárott (9,8%), Jászberényben (10,0%), Kecskeméten (11 %), Szekszárdon (11,5%) támogatták a pártot a szavazók.

Meglepetésként hatott a szociáldemokrata párt gyenge szereplése, amely nemhogy a leger sebb, a „széls ségesek” közt elhelyezked középpárl nem lelt, de még 1945-ös pozícióihoz képest is jelent sen visszaesett. Ez nemcsak 78 673 f s szavazatvesztéséében nyilvánult meg. hanem abban is, hogy a nagy riválisa - az MKP mögött - igencsak elmaradtak eredményei. A csaknem 7,5%-os lemaradást a másik munkáspárt mögött nem is tudta igazán megemésztetni sem a párt vezet sége, sem tagsága. Ez az eredmény jelent s mértékben járult hozzá a párt szinte ellenállásmentes felszívódásához az MKP-ba.

Az SZDP a Dunántúlon. Észak-Magyarországon és a Tiszántúlon is veszített szavazataiból, egyedül a Duna-Tisza közén ért el csekély szavazategyrapodást:¹

	1945	1947	Csökkenés. növekedés
Dunántúl	210 904 (14,9%)	199 945 (13,8%)	10959
Duna-Tisza köze	320032 (21,6%)	323 387 (20,3%)	+ 3 355
Észak -M agyarország	97 979 (15,8%)	87 422 (13,8%)	-10557
Tiszántúl	194 142 (15,8%)	132490 (10,0%)	-61 652

Az SZDP hagyományos és szilárd szavazóbázisán kívül nem tudott sem a kisgazdapárttól, sem másik két szövetségesét l szavazatokat elhódítani. Vesztesége szinte szavazatra pontosan megegyezik a Magyar Radikális Párt szavazatnyereségével, ami egyértelm en *Peyer Károly* távozásával magyarázható.

Tulajdonképpen meglepetés volt a Nemzeti Parasztpárt meger sö-
dése is - szavazótábor a 90 181 f vel n tt . ami leginkább a parasztság
egy' része elbizonytalanodásának és a hatásos választási kampánynak
volt köszönhet . A pártnak 1947-ben a negyedmilliót meghaladó
tagsága volt {266 160}, és az országosan összesen több mint 2600
szervezet m ködése is el segítette a gyarapodást.¹²⁶

Az NPP leginkább Hajdú-Bíharban (18,8%), Szabolcs-Szatmár-
Bereg kerületben (17,2%), Békésben (16,3%), Jász-Nagykun-Szolno-
kon (13,5%) növelte szavazatainak számát.

A Baloldali Blokk öl választókerületben érte el az abszolút
többséget:

Fejér-Komárom-Esztergom	51,4%
Nagy-Budapest	53,5%
Békés	60,5%
Hajdú-Bihar	51,4%
Heves-Nógrád-Hont	51,2%

E három párt ezenkívül még Baranya-Tolnában (44.1%), Veszprémben (43,4%) és Jász-Nagykun-Szolnokban (44,4%) kapott több szavazatot, mint az ellenzék. Megfordítva: az ellenzék - minden hátránya, nehézsége és minden visszaélés ellenére - a kerületek felében

túlszárnyalta vagy elérte a Baloldali Blokk szavazóinak számát. Az ellenzéki szavazatok (1 955 419) megközelítették a Baloldali Blokk szavazóinak számát (2 273 156). A különbség (317 737) szertefoszlik, ha az ellenzéki szavazatokhoz hozzáadjuk a törvénytelenül (illetve a pártpolitikai célokat szolgáló törvénykezés alapján) kizárt szavazókat, a Baloldali Blokk eredményeiből pedig levonjuk a „kék eredmény” hadmivel eredményeit.

Tulajdonképpen a legkevésbé meglepő eredményt a kisgazdapárt produkálta. Bár biztos elsőnek várták, csak a harmadik helyen futott be, és a szavazatainak elvesztette több mint 70%-át, igazából ez az eredmény a párt 1947-es politikájának logikus következménye volt.

A FKGP legerősebb párt maradt Jász-Nagykun-Szolnokban (27,6%) és Pest-Pilis-Solt-Kiskunban (20,5%). A párt legjobb megyéi Szatmár (40,0%), Fejér (30,3%), Szolnok (27,6%), Tolna (27,4%) voltak, de 20% fölötti eredményt ért el Hajdú, Heves, Bihar, Dél-Pest, Békés megyékben is. Katastrofálisan gyengén szerepelt viszont Győr megyében (4,3%), Abaújban (4,6%), Sopronban (6,3%), Budapesten (7,5%), Vasban (7,8%), Borsodban (8,7%) stb.

Bár volt néhány város, amelynek lakossága kitartott a kisgazdapárt mellett – főként a középkorban kiváltságos területeken, illetve parasztpolgári lakosságú nagy mezővárosokban – mint pl. Jászberény (51,1%), Hajdúböszörmény (37,3%), Hajdúnánás (28,6%), Kecskemét (38,2%), Hódmezővásárhely (31,9%), de a városi lakosság, a polgárság elfordulása a kisgazdapárttól jelentette a párt veszteségeinek csaknem akkora részét, mint a parasztság egy részének elvesztése.

Összehasonlításul: a FKGP

	1945-ben	1947-ben
Baján	63,7%-os	2,3%-os
Győrött	36,1%-os	2,2%-os
Kaposvár	58,1 %-os	1,6%-os
Miskolcon	38,0%-os	2,8%-os
Pécsen	52,2%-os	2,9 %-os
Sopronban	66,0%-os	4,5%-os
Szegeden	62,6%-os	3,9%-os
Budapesten	50,7%-os	7,0%-os

szavazatarányt ért el.¹²⁷

A szociáldemokraták és a kisgazdák gyenge szereplése bizonyos mértékig az MKP vezet it is meglepte, f ként, mert így er s - a FKgP labilitása miatt akár a parlamenti többségre is képes polgári ellenzék került be a parlamentbe. A polgári pártok 54,5%-os szavazatarányából az ellenzék 39,1%-kal vette ki a részét, azon belül 36,4% (DNP, MFP, KNT, FMDP) keresztény ideológiával átítatott programmal ért célba.

Ezek a pártok a gyűjt párt jellegét elveszt , s a magyar történelem legnagyobb arányú választási vereségét elszenved kisgazdapárt 1945-ös szavazatainak egy részét szerezték meg. A kisgazdapárt vesztesége 1 927 740 f volt, az újonnan indult négy párt szavazatainak száma: 1 820 956. A Baloldali Blokk pártjai az 1945-ös polgári-keresztény egységfrontot megbontani nem tudták, ez pusztán a felszínen, a pártok szintjén sikerült. 1945-ben egy nagy gy jt pártra voksolt Magyarországnak ez a népessége, 1947-ben több ellenzéki pártra cs a kisgazdapártra.

A leger sebb ellenzéki párt a Demokrata Néppárt lett, amely 14 kerületben indított listát. Az ország egyes katolikus vidékein a párt megjelenése úgy hatott, mint a FKgP 1945-ös fellépése. Ezeken a helyeken a kisgazda szervezetek vezet ikkel, tagságukkal átálltak a DNP-hez, s így' gyakran azonos vagy még jobb eredményt értek cl, mint 1945-ben. A Demokrata Néppárt, mint keresztény világnézeti párt, elnyerte a katolikus alsópapság szimpátiáját, s ez akkor is dönt volt, ha a püspöki kar, s f ként *Mindszenty* bíboros bizalmát Barankovics pártja sem élvezte. A Demokrata Néppárt f leg vidéki, falusi szavazatok révén emelkedett az ország második leger sebb pártjának pozíciójába. A nagyvárosok közül Gy rött és Pécsért el kimagasló eredményt (36,4%, illetve 46,3%), összességében azonban a nagyvárosokban nem érte el a 10%-os eredményt sem. Jelent sen gyengítette a párt pozícióit, hogy Nagy-Budapesten igen gyengén szerepelt (4,9%).

Barankovics István pártja két megyében - Zalában és Vasban az abszolút többséget is megszerezte, ami egyetlen más pártnak sem sikerült sehol. Ezenkívül Gy r-Moson-Sopronban (42,4%), Somogybán (34,0%), Veszprémben (35,6%), Baranya-Tolnában (29,5%), Szabolcs-Szatmár-Beregben (22,1%) végzett az els helyen. 20% feletti eredményt ért el még Heves-Nógrád-Hont megyében (23,8%) s Borsod-G mör-Abaúj-Zemplénben is 15,8%-kal végzett. Sokat ron-

tott viszont a DNP pozícióin, hogy Fejér-Komárom-Esztergomban és Jász-Nagykun-Szolnokban nem indult el. Ennek főleg Fejér-Komárom-Esztergomban nemcsak szervezési, hanem politikai okai is voltak. Nem lehet véletlen, hogy a bíboros megyéjében, választókerületében sem *Barankovics*, sem *Pfeiffer Zoltán* nem indítja pártját, felkínálva a biztos révbe érést *Slachta Margit* Keresztény Női Táborának. Viszont így az is magyarázható, hogy ez a kerület egyike lett azoknak, ahol a Baloldali Blokk abszolút többséget szerzett...

Városokban, ott, ahol a kisgazda szervezetek nem estek szét, vagy protestáns területek révén, inkább a Magyar Függetlenségi Párthoz csatlakoztak, a DNP saját országos eredményéhez képest is gyengén szerepelt. Nagy-Budapesten kívül 10% alatt maradt Békésben (3,4%), Hajdú-Biharban (5,0%), Csongrád-Csanádban (7,0%), Pest-Pilis-Solt-Kiskunban (9,4%).

A párt vezetők higgadtan, de nagy örömmel vették tudomásul az eredményeket. Barankovics István kijelentette: „Világos tudatában vagyunk annak, hogy a sok százezres tömeg nem a Néppárt vezeti, hanem a szociális és demokratikus keresztény állameszméire szavazott... A Néppárt tegnap remény és lehetőségek voltak, ma a keresztény állameszmének legnagyobb magyar ígérete, holnapi sorsa azon fordul meg, hogy vezetők és különösen tömegei hozzá tudnak-e tenni a magas célhoz.”¹²⁸ „A jövő kapujában” címmel Barankovics István megilletődött, bensőséges hangon köszöntötte meg a választóknak a támogatást, és az egész 1947-es magyar politikai paletta legkulturáltabb, legkorrektebb elemzését adta a közelmúltnak és az eljövendőknek. Befejezésképp így írt: „Mert nincs nép, amely nagy eszmék nélkül felemelkedhetne, és nincs eszme, amely áldozat nélkül győzhetne. A választási eredmény nem betétele volt egy nagy munkának, hanem nyitány, egy sok gonddal, áldozattal és szorgalommal munkálandó jövőnek, melynek nagyra kell lennie...”¹²⁹

E visszafogott, bizakodó hang azonban kevés helyen talált visszhangra. A katolikusok „hivatalos lapja”, az *Új Ember* leszögezte, hogy a katolicizmus nem tekinti a Demokrata Néppártot „a hierarchia vezetése alatt egységbe szerveződött magyar katolicizmus egyházpolitikai vetületének, világnézeti pártjának.”¹³⁰

Jellemzőek és pontosak voltak *Mihalovics Zsigmond* szavai: „Micsoda csalódás lesz, amikor az emberek látják, hogy Barankovics nem az az elszánt ellenzéki, mint ahogy azt vélték róla... Hátha még

megtudják a papok és a falvak, hogy olyan valakire szavaztak, aki személyében és pártjában nem is jár az Eminenciás Úr útján. Milyen nagy skandalum lesz, amikor kisé, hogy az a sok ember voltaképpen szektárius vállalkozást támogatott szavazatával.”¹³¹

Ugyanakkor nem lehetett nyugodt a DNP vezet sége az MKP magatartása fel l sem. Bár Rákosiék az ösztüzet a választásokat követ hetekben a függetlenségi pártra zúdították, azért benne voltak a leveg ben Rákosi szavai, miszerint csak a DNP Jöv beli magatartása alapján lehet majd véglegesen eldönteni, vajon a demokratikus épít munka útján akar-e járni, vagy a reakcióval akar-e együttthaladni?”¹³² Nem kétséges, hogy az MKP vezet i már 1947 szén is hova sorolták Barankovics keresztény-világnézeti pártját, egyel re azonban mind a bels , mind a küls (nemzetközi) helyzet azt igényelte, hogy a DNP sértetlen maradjon.

A Magyar Függetlenségi Párt szereplése - mivel alig maradt el a kisgazdapárt és a szociáldemokrata párt eredményét l - meglepetést keltett. Bár a párt csak 11 kerületben indult, szintén „nagy pártként” került ki a választásokból. Budapesten és a városokban az MFP lett a munkáspártok vclélytársa, a polgárság, kispolgárság, de a munkás-ság egy része is így voksolt. A hat legnagyobb városban (Budapest, Debrecen, Gy r, Miskolc, Pécs, Szeged) az MKP mögött (23,4%) az MFP végzett (21,3%), melgelve a szociáldemokratákat (21,0%). A budapesti eredmények - kerületekre bontva -- az MKP és az MFP párharcát hozták. A 14 kerületben azt Pfeiffer Zoltán pártja 8:6 arányban megnyerte. Budapest környékén (Nagy-Budapest) a szociáldemokraták vittek vezet szerepet, de a függetlenségi párt itt is melgelte az MKP-t.

Els párt lett az¹³³

I. kerületben MFP	VI. kerületben MKP	XI. kerületben MFP
It. kerületben MFP	VII. kerületben MKP	XII. kerületben MFP
III. kerületben MFP	VIII. kerületben MFP	Xtn. kerületben MKP
IV. kerületben MFP	IX. kerületben MKP	XIV. kerületben MFP
V. kerületben MKP	X kerületben MKP	

A nagy-budapesti választókerülethez tartozó

Csepelen	SZDP	Rákoscsabán	SZDP
Újpesten	SZDP	Rákoskeresztúron	SZDP
Peszbenterzsébeten	SZDP	Rákosszentmihályon	MFP
Pestújhelyen	SZDP	Rákosligetben	MFP
Rákoshegyen	SZDP	Budafokon	SZDP
Sáshalmon	SZDP	Budatctnyben	MKP
Nagytétényben	MKP	Peslszentl rincen	SZDP
Békásmegyeren	SZDP	Kispesten	SZDP
Pesthidegkúton	MFP	Rákospalotán	S7.DP
Albertfalván	SZDP	Pestszentimrcen	SZDP
Mátyásföldön	MFP	Soroksáron	MKP

A Magyar Függetlenségi Párt szavazóinak több mint felét Budapesten és Pest megyében szerezte (340 045), de jelent s számú paraszti szavazatot is kapott. Kiemelked eredményt ért el Borsod-Gömör-Abaúj-Zemplénben (45,8%) és Csongrád-Csanádban (31,7%), ahol az els helyet szerezte meg. 10% fölé ezenkívül csak Jász-Nagykun-Szolnok választókerületben jutott (13,3%). Tíz megyében az MFP lett a leger sebb ellenzéki párt, s négy megyében a leger sebb párt.

A függetlenségi párt ellen már a választások másnapján megindította a harcot az MKP, fasisztának min sívte a pártot és vezet it, söl szavazóit is. *Rákosi Mátyás* a *Szabad Nép* hasábjain már szeptember 2-án kíméletlen harcot hirdetett az MFP ellen. *Pfeiffer Zoltán* szeptember 6-án intézett üzenetet a választókhoz, melyben megígérte: „A Magyar Függetlenségi Párt fegyelmezetten rendezi sorait a gy zelem után, hidegvérrel szemléljük a politikai fordulatokat, meggyünk a magunk útján, ellenzékiek maradunk.”¹³⁴

Balogh István pártjának - a Független Magyar Demokrata Pártnak helyzeti el nye, széles kör propagandatevékenysége ellenére meg kellett elégednie a „közpéppárt” státusszal, valójában inkább a „töredékpártokhoz” állt közel. A „demokratikus polgárság” megnyerésére tett kísérlet kudarcba fulladt, szavazatainak többségei falvakban kapta, bár budapesti eredménye (49 844) figyelemre méltó volt. A párt Hajdú-Biharban a leger sebb ellenzéki párt lett (10,5%), ezenkívül még Pest-Pilis-Solt-Kiskun kerületben ért el 10% fölötti eredményt (10,3). Gyenge szereplésére azért is került sor, mert a párt vezet i maguk sem tudták eldönteni, ellenzékben, vagy a koalíción belül

képzelik el helyüket. A „valódi” ellenzéki pártok felé éppúgy kritikával éltek, mint a koalíció pártjai felé. *Parragi György* a DNP és az MFP felé kijelentette, hogy az ellenzéki pártoknak nem a pillanatnyi jogos elégedetlenség érzelmi viharait kell felkavarniuk, hanem nagyobb távlatban kell szemlélniük az elégedetlenség okait és az okok megszüntetésének lehet ségeit.

A Keresztény N i Tábor jó eredményét annak köszönhet te, hogy Fejér-Komárom-Esztergom megyében sem a Demokrata Néppárt, sem a Magyar Függetlenségi Párt nem indult, s így 16%-ot elérve itt a leger sebb ellenzéki párt lehetett. (Szavazatainak 57%-át itt nyerte el.)

Nagyt lépett el re a választásokon a Magyar Radikális Párt, csökkentette azonban az eredmény értékét, hogy új szavazói (78 407) a pártba integrálódni nem kívánó *Peyer Károly* szociáldemokrata lúvei voltak.

Vesztett szavazataiból a Polgári Demokrata Párt, ennek egyik oka, hogy *Slachta Margit* most - ellentétben 1945-tel nem a PDP listáján indult a mandátumért. „Kár volna a dolgot szépítgetnünk. A rideg tény az, hogy gyalázatosan elbuktunk ezen a választáson, nagynehezen három mandátummal kerültünk be az országgy lésbe, s ott a legkisebb párt leszünk” szögezte le *Supka Géza*.TM Persze a dolgot úgy is be lehetett volna állítani, hogy a PDP 50%-kal növelte mandátumainak számát, s t, ha figyelembe vesszük, hogy 1945-ben az egyik mandátum Slachtáé volt, akkor a mandátumnyereség 200%-os, de hát Supka Gézáék, akárcsak a radikálisok, abban bíztak, hogy pártjuk a kiegyenlített szerepét játszhatja el a világnézetileg kettészakadt országban. Erre azonban e gyenge szereplés nem adott lehet séget.

Egy statisztika szerint a paraszti szavazatokért folyó versenyfutást a Demokrata Néppárt nyerte meg, alig megel zve a kommunista és kisgazdapártot:^{1,6}

DNP	621 621	6. MFP	346 560
MKP	614 046	7. FMDP	176 667
FKgP	612 885	8. KNT	45 471
NPP	368 247	9. MRP	43 667
SZDP	361 940	10. PDP	25 361

&z adatok azt bizonyítják, hogy falun - ha nem is teljes egészében a parasztság körében a két munkáspárt csak nem milliányi szavazatot szerzett.

Az ellenzék (de a kisgazdapárt is) gyakran tette szóvá a honvédségi külön szavazókörzetek m kódésénél tapasztalt „rendellenességeket”. Az itt született eredmények a „papírfonnát” hozták:

MKP	56 %	DNP	4,2%
SZDP	16,9%	MFP	3,5%
FKgP	11,8%	FMDP	2,0%
NPP	4,8%	Többi	0,8%
	89,5%		10,5%

Érdekesen alakult a n i szavazatok sorsa. Ez fontos kérdés volt, hisz 100 férfi szavazóra 116 n i jutott, a szavazók 53,7%-a n volt. A lányok-asszonyok leginkább az ellenzékhez húztak - 100 szavazatból n i volt (%-ban):¹³⁷

KNT	73,0	PDP	54,3
DNP	59,7	FKgP	53,9
MFP	58,2	NPP	49,9
FMDP	56,9	SZDP	49,7
MRP	56,6	MKP	48,9

Míg az ellenzék szavazóinak 60%-a n volt, a koalíciónál ez az arány 50,4%, a Baloldali Blokknál 49,4%. A n k 1945-höz képest is elpártoltak az MKP-tól. 1945-ben még 10 megyében, illetve Budapesten volt magasabb a n i szavazatok aránya 50%-nál, 1947-ben azonban már csak Budapesten.

A VISSZAÉLÉSEK HATÁSA

AZ MKP taktikája sok esetben sikert hozott a párt számára, voltak azonban olyan következményei is, amelyek ellentétesek voltak a párt céljaival. A legnagyobb eredmény Rákosiék számára az volt, hogy els helyre ugorhattak a ranglistán. Ez gyakorlatilag is, de a propaganda szempontjából is igen jelent s el nnyel járt. Szinte senki sem gondolta korábban, hogy a listavezet i pozíció elnyeréséhez elég

lesz 22%-nyi szavazat. Hogy a kommunista párt hirtelen és váratlanul a leger sebb magyarországi parlamenti páll is lelt, meghatározta a párt további stratégiáját is, megkönnyítette, el segítette a totális hatalomátvétel el készítését, megvalósítását.

Hogy 22%-nyi szavazat elegend volt e pozíció kivívásához, az már szorosán összefüggött a kisgazdapárt katasztrofális vereségével, és a polgári-keresztény tábor megosztottságával. A kisgazdapárt ilyen irányú veresége azonban rövid ideig a kommunista párt vezet it is elbizonytalanította, mert úgy t nt, hogy amit megnyertek a vámon, elveszíthetik a réven. Ugyanis veszélybe került maga a koalíció, aminek id el tti felbomlása semmiképpen sem volt az MKP érdeke. Mártsak azért sem, mert a kommunista párt a Baloldali Blokk másik két pártjával együtt sem volt kormányképes er a parlamenti aritmetika szerint. Márpedig az, hogy hatalmas veresége után a kisgazdapárt nem lelkesedik a koalíció fenntartásáért, könnyen kiszámítható volt. Ebben a helyzetben ugyancsak más beállítást nyert a szociáldemokrata párt gyenge szereplése. Rádásul a kommunista szociáldemokrata rivalizálás a visszaélések, csalások miatt a nyílt szembenállásig fajult.

A választási eredmények - a nagymérték pártszinten történt átrendez és ellenére azt mutatták, hogy az 1945-ös választóvonalhoz képest alig történt elmozdulás. A „polgári életformát” vallók képvisel i továbbra is abszolút többséget kaptak a választóktól.

Ilyen körülmények között az MKP legf bb törekvései a választásokat követ id szakban a következők voltak:

1. Fenntartani a négypárti koalíciót.
2. Megakadályozni a kisgazdapárt és az ellenzék közeledését.
3. Biztosítani az MKP által elkövetett visszaélések büntetlenségét.
4. Az eredmények utólagos megváltoztatásával elérni a Baloldali Blokk abszolút többségét a parlamentben.

A legnagyobb veszélyt rögtön a választások után ezekre a törekvésekre kétségkívül a szociáldemokraták magatartása jelentette. *Ries István* igazságügy-miniszter lemondása, illetve a vele szolidaritást vállaló szociáldemokrata miniszterek sztrájkja konkrét fegyvetést jelentett a koalícióra, másrészt napirenden tartotta a „kék eédulás” visszaélések ügyét is. Ries egyel re tartotta magát 29-i harcias kijelentéséhez: „Minden a választással, tehát a névjegyzék összeállításával kapcsolatos törvényteleniséget azonnal fel kell jelenteni az

illetékes ügyészségnél” - mondta, s később azt is leszögezte, hogy „ezek után a választások után a választási bncselekményekre semmi körülmények között sem lesz amnesztia.”¹

A szociáldemokrata párt vezetinek szeptember 1-jei ülésén a koalícióból való kilépés volt a legnépszerűbb álláspont. *Böhm Vilmos* így összegezte az SZDP vereségének okait: „1. A páll rossz politikája; 2. a választási szövetség; 3. a párt egyes szónokainak antikommunista és szovjetit lenes propagandája; 4. a kisebb pártok jelenléte és a velük való konfliktusok, amelyek Barankovics és Pfeiffer elnyét szolgálták.”¹³⁹ Mások az MKP-SZDP szövetséget kifogásolták, az együttműködő kerületek leégését int példának hozták fel, az önállóság és a függetlenség kidomborítása mellett álltak ki.

A következő napokban azonban az MKP vezetinek mégis sikerült

Puskin szovjet követ közbenjárásával, illetve ígérekkel - a szociáldemokratákat belül tartani a koalíción. A párt vezetők továbbra sem látták be, hogy ezzel saját sorsuk felelt mondták ki az ítéletet. Már a választások másnapján az MKP vezetők kiadták az utasítást a szociáldemokrata baloldal „megszervezésére”, a pártegycsülés - el szörüzemi szint - el készítésére.¹⁴⁰

Az SZDP-n belüli engedékenyebb hangok azzal érveltek, hogy' az ország még egy' választást sem gazdaságilag, sem politikailag nem bírja ki, s hogy „valószínűtlen, hogy a kommunista párt belemenjen a választás megsemmisítésébe. Ha mi egyedül helyezkedünk szembe a választással - mondta *Justus Pál* - egy frontra kerülünk a jobboldallal.”¹⁴¹ E félelem mellett, az is motiválta az SZDP bentmaradását a koalícióban, hogy a tárgyalások idején az eredményeinél jobb pozíciókkal kecsegtették, éppen a határozott kiállás miatt. Így hamar lekerült a napirendről a koalícióból való kilépés, s inkább már az osztozkodás dominált. Az ez irányú elhatározást *Szvindov* SZEB-elnök többszöri felszólítása is el segítette. Bár ideiglenesen *Szakosits Árpád* és *Marosán György* lemondani kényszerült, az SZDP megriadva ennek következményeitől asszisztált a két „baloldali szociáldemokrata” visszatéréséhez. A tanulságok levonásának újbóli elmulasztása a párttagság soraiban visszatetszést váltott ki, a pártélet lanygulása és a hamarosan napirendre kerülő fúzió kérdése szinte megbénította a pártot.

A szociáldemokraták mellett leginkább a kisgazdák jelentettek veszélyt a koalícióra. A párt szervezeteiben az elkeseredés lett úrrá,

több helyr l javasolták a pártvezetésnek, hogy lépjenek vissza a választásoktól. A poEtikai bizottságra mind a párttagság, mind az ellenzék részér l nagy nyomás hárult. Még augusztus 31-én este a három legnagyobb ellenzéki párt vezet i felkeresték *Dobi Istvánt* (FKgP) s igyekeztek megnyerni t és pártját egy polgári összefogás számára, gyakorlatilag a koalícióból való kilépésre kapacitálták. Dobi elutasította az ajánlatot.

A vidéki szervezetek küldöttségei egymásnak adták a kilincset a FKgP székházában, s követelték a párt nagyválasztmányának összehívását, a kommunista párttal együttm köd politikusok - *Ortutay Gyula, Katona Jen* eltávolítását a párt vezet ségéb l, a koalícióból történ kilépést, vagy legalábbis egyenrangú kapcsolatokat a kisgazdapárt és a kommunista párt között.

Hasonlóképpen foglalt állást a párt új képvisel csoportja, is.

A FKgP vezet i igyekeztén menteni a menthet t - a párt súlyát er sítend , tárgyalásokat kezdtek a Független Magyar Demokrata Párt vezet ivel a két párt esetleges fúziójáról. A tárgyalások sikerrel jártak, jegyz könyvet írtak alá. Megállapodtak, hogy elvi és politikai ellentét a két párt és vezet i közt nincs, mindannyian a kisgazdapárt békési programjának (1930) letéteményesei, s céljuk a magyar nemzet érdekeinek társadalmi - és osztálykülönbség nélküli szolgálata.¹⁴²

A jegyz könyv nyilvánosságra kerülése után a kommunista párt minden lehetséges eszközt felhasználva küzdött azért, hogy az egyesülés ne jöhessen létre, s ebben partnerre talált az SZDP-ben és az NPP vezet iben is, mivel a szociáldemokraták *Balogh* páterrel semmiképpen sem kívántak egy leveg t szívni, a választási kampányban ejtett sebek miatt, a parasztpártiakat pedig *Kovács Imre* személye „zavarta” volna a koalícióban. Rákosiék er teljes fellépésére a páter vissza is lépett, s ugyanígy lett a kisgazdapárti *Dobi István* is. Az ötlet szellemi atyja ellen - *Kovács Imre* - pedig megpendítették az „összeesküvés” vádját, cs hamarosan kénytelen volt elhagyni az országot.

1947. szeptember 11-én összeült a kisgazdapárt nagyválasztmánya „vérmesen koalícióellenes” hangulatban. A *Nagy Ferenc, Kovács Béla* nevével fémjelzett, s a pártnak - f leg falun -- még mindig gerincét adó politikai irányvonal képvisel i, utoljára megpróbálkoztak visszatéríteni a kisgazdapártot eredeti - 1930-as, illetve 1945-ös platformjához. Ahogy az ilyen helyzetekben lenni szokott, a tisztújítás során

d ltek el a dolgok. A teremben a pártvezetés által javasolt lista mellett megjelent egy másik is, amelyen a párt alelnöki posztjára *Szabó Árpád* helyett *Er m Jánost*, f titkárnak pedig *Kiss Lávz/ów/szembn Pártay Tivadart* javasolták. Fz az utóbbi lista gy zött (242-216). Ekkor azonban a párt elnökének nagy többséggel választott (473 szavazat) *Dobi István* eltávozott a teremb l, s oda este 9-kor visszatérve kijelentette, hogy nem fogadja el a megbízást, mert olyan emberek vannak a vezet ségben, akikkel nem hajlandó együtt dolgozni. A pártszakadástól fél vezet ség erre lemondott, s „kompromisszum” jegyében megválasztották a párt elnökének *Dobi Istvánt*, alelnökének *Szabó Árpádot*, f titkárnak pedig *Gyöngyösi Jánost*. A nagyválasztmány ez után állást foglalt a koalíció fenntartása mellett, de rendkívül szigorú feltételeket szabott. A feltételek közül témánk szempontjából a legfontosabb az volt, hogy' torolják meg a választások során elkövetett visszaéléseket, állítsák bíróság elé a b nösöket.

így a koalíció feletti vészfelh k lassan oszladozni kezdtek, ezzel párhuzamosan elkezd dött a ncgy párt tárgyalássorozata a pozíciók újraelosztásáért.

A választások utáni események f leg a kisgazdapárt „labilitása”* arra ösztönözték a kommunista párt vezet it, hogy „rendkívüli eszközök” segítségével mégiscsak megteremtsék a Baloldali Blokk abszolút többségét a parlamentben. Ugyanakkor a választási visszaéléseket hevesen bíráló ellenzékkel szemben is fel kívánt lépni az MKP. Ezt a kett s célt szolgálta a Magyar Függetlenségi Párt elleni kampány, amely végül is a párt mandátumainak pótlás nélküli megsemmisítéséhez vezetett, s így szorosan összefügg a választás eseményeivel.

A történetekre komoly hatással volt, hogy szeptember 22-e és 27-e között Lengyelországban megalakult a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató irodája (KOMINFORM), s ez már a két világrendszer szembenállását, elkerülhetetlen konfrontációját hirdette meg. Mivel nem volt kétséges, hogy Magyarország a Szovjetunió vezette „antiimperialista” táborba fog tartozni, nyilvánvalóvá vált, hogy a megmértetés állandó kockázatát a kiépül új rendszer nem tudja vállalni. A Lengyelországból hazatér kommunista vezet k azonnal hozzáfoglal - most már a hatalmon lev „testvérpártok” támogatásával, s a világ deklarált kettészakadása folytán a nemzetközi közvéleménnyel is keveset tör dve - a sztálini rendszer megteremtésé-

hez. Ennek a folyamatnak a szenvedő alanya lett a Magyar Függetlenségi Párt.

Szeptember 30-án *Ger Ern* (MKP) koalíciós partnerei elé terjesztette a függetlenségi párt mandátumait megsemmisíteni célzó petíció ötletét. Eszerint az MFP hamis ajánlásokat nyújtott be, s így nem is indulhatott volna a választásokon. *Ger Ern* az egész m velet jellegét illetően nem hagyott kétséget: „Mi a magunk részéről el vagyunk szánva, hogy benyújtjuk, mindent el és mindenkit el függetlenül” - mondta.⁴¹ *Dobi István* (FKgP) lelkesen fejtegette, hogy a koalíciós pártoknak együtt kell petícionálni; *Veres Péter* (NPP) idegenkedett az ötlettől („... adja be egy párt, vagy a két munkáspárt. *Szakosíts Árpád* (SZOP) még a hazai és nemzetközi közvélemény megítélését el tartott, s a jogi alap szilárdságát kérdésként jelezte, meg.

Szakosíts az SZDP állásfoglalását közvetítette, itt ugyanis kétségek merültek fel. *Kéthly Anna* kijelentette: „Ha kidobjuk a Pfeiffer-pártot, súlyunk csökken. Nem adhatjuk magunkat kezükbe. (Az MKP kezébe - Sz. K.) Az eljárás sem elviselhető.”¹⁴⁴ *Kelemen Gyula* úgy vélte, hogy az „ajánlásokon lévő hamisítás igazolódott a szavazatokkal, ugyanakkor a tömegeink tudják, hogy a kékcédulák voltak.” *Budónger Manó* a petíció ellen. *Bán Antal* mellette tette le a garast. *Marosán György* kijelentette, hogy a „Pfeiffer-párt a világkapitalizmus bázisa”. A szociáldemokrata párton belül egyre mélyebben húzódó filozófiai, erkölcsi, politikai szakadék két oldalán állók nézetét világítja meg *Vas Miklós* felszólalása, aki azt mondta, hogy „az osztályérdekeit csak tiszta eszközökkel tudom szolgálni. Ezek az eszközök nem tiszták”; míg *Justus Pál* így fogalmazott: „Ebben az országban a demokrácia csak a demokratáknak jár.” Szavaztak, s 8 : 5 arányban a petícióhoz való csatlakozás mellett döntöttek...

Mindenki tisztában volt vele, hogy az MFP elleni petíció - *Ger Ern* szavaival - „A jogi kérdés mellett természetesen politikai kérdés is, úgy, hogy az állásfoglalás ebben a kérdésben nem lehet csak jogi, hanem politikai állásfoglalásnak is kell lennie.”¹⁴⁵

A petícióhoz csatlakozott a kisgazdapárt is, bár - természetesen képviselet csoportban sokan ellenezték az akciót. A képviselők több mint a felét nem is jelent meg a sorsdöntő tárgyalásokon, s az ingadozókat *Dobi István* csak úgy tudta meggyőzni, hogy kijelentette: „a petícióhoz való csatlakozás koalíciós feltétel, ami azt jelenti, hogyha a kisgazdapárt, nem írja alá a panaszkeresetet, a koalíció felbomlik”.¹⁴⁶

Miután október 4-én a petíciót benyújtották - a kisgazdapárt is csatlakozott, s t a Magyar Radikális Párt is a kérdés lényegében eld lt. Az ügyben dönteni hivatott Választási Bíróságban, illetve az Országos Nemzeti Bizottságban a peticionáló pártoknak abszolút többségük volt, s így ezekre a testületekre pusztán a pártközi értekezleteken elhatározónak meger sítése, legitimizálása várt. A Választási Bíróságban a Ries István (SZDP) által kinevezett bírák (1-1) a Magyar Kúriától; Közigazgatási Bíróságtól és a Népbírósa- gok Országos Tanácsától), valamint az 5%-ot meghaladó szavazatot gy jt pártok 1-1 képvisel je ült. A tíz tag megoszlása - s ezt a Választási Bíróság elnöke is meger sítette 6 :4 volt a Baloldali Blokk javára.¹⁴⁷

E bíróság el tt valamennyi, a választásokon indult párt petíciója ott feküdt, valamilyen mértékben mind a tíz párt törvénysért nek tartotta a választásokat:

- a négy koalíciós párt és az MRP a Magyar Függetlenségi Párt mandátumait támadta meg;

- a Nemzeti Parasztpárt az FMDP békési eredményeit;

- a Polgári Demokrata Párt az összes választókerületben és az országos listán közzétett eredményeket;

- a Magyar Függetlenségi Párt ugyancsak az összes kerület eredm- nyeit;

- a Keresztény N i Tábor a Pest megyei, nagy-budapesti, Jász- Nagykun-Szolnok megyei eredményeket;

- a Független Magyar Demokrata Párt az országos listán és Fejér- Komárom-Esztergom megyében közzétett eredményeket;

- a Demokrata Néppárt a Gy r-Moson-Sopron, Baranya-Tolna kerületi eredményeket és az országos lista számait támadta meg.

A koalíciós pártok, a radikális párt, a parasztpárt, a Polgári Demokrata Párt, a Keresztény N i Tábor, a Független Magyar Demokrata Párt az 1945. VIII. te. 55. § (1) bekezdés 7. pontja alapján peticionált, amely érvénytelennek nyilvánította a választást, „ha a választási eljárásnak a jelen törvényben megállapított szabályait akár cselekvéssel, akár mulasztással megsértették és a szabálytalanság a választás eredményére befolyással volt”.¹⁴⁸

A petíciók indoklását három nagy csoportba lehet foglalni :

- a) a választási névjegyzékb l történt törvénytelen kihagyások és a „kék cédulákkal” történt visszaélések (MFP, PDP);

b) az ajánlások hamis volta. (MKP, SZDP, FKgP, NPP, MRP);

c) a szavazatok összeadásánál történt hibák (FMDP, KNT, DNP).

Az er viszonyok alapján nem volt meglepő, hogy az összes ellenzéki párt petícióját - főnál okokra hivatkozva, illetve „hatáskör hiányában” - a Választási Bíróság elutasította. A legélesebb támadást a választások lebonyolítási módja ellen ezúttal is a függetlenségi párt hajtotta végre. *Reicher Endre* három és fél órán át sorolta a bíróság elítelt a bizonyított visszaéléseket. Az ügy egyre kellemetlenebbé vált. Hogy ezt a problémát is megoldják, s a függetlenségi párt tagjai sem a parlamentben, sem a bíróság elítelt ne fejthessék ki nézeteiket, az MFP elleni vádakat összevonták, s heves sajtókampány kíséretében megkezdődött a tárgyalás. *Pfeiffer Zoltán* négyórás beszédében utasította el a koalíciónak azt a törekvését, hogy az ellenzéket egyszer en kiiktassa a parlamentből.

Az események már szeptember közepétől két szálon futottak;

a) Megindult a kampány az MFP betiltásáért. Ezt a belügyminisztérium mint „illetékes” irányította.

b) Folyt a bírósági tárgyalás, melynek célja az MFP mandátumának megsemmisítése volt.

AZ MKP és szövetségesei szempontjából azért kellett a kettőt összekapcsolni, mert a párt feloszlata önmagában nem semmisítette volna meg a mandátumokat - tanultak a szabadságpárt esetéből - és viszont, a mandátumok megsemmisítése nem tette volna lehetővé *Pfeiffer Zoltán* teljes politikai likvidálását. Az eljárással párhuzamosan az MFP számos szervezeti, ajánlóját a politikai rendszert elítélte, s bejártott eszközökkel a petíciót alátámasztó nyilatkozatokat csikart ki a tőlük.

A koalíció és az MRP petíciója nyolc kerületben (ahol a párt szavazatainak első többségét szerezte) a szükséges 16 750 ajánlás közül 4100-at vélt érvénytelennek vagy hamisnak. Az MFP védelmében általános elvi és konkrét jogi érvekkel utasította vissza az eljárást. A Magyar Függetlenségi Párt 670000 szavazata által - szólta az iromány - „igazolást nyert az, ami az ajánlások intézményének értelme volt, hogy tudniillik olyan jelöltek ne indulhassanak, akiknek komoly talajuk a választók között nincs”.¹⁴⁹ *Pfeiffer Zoltán* szerint, ha egy országban egy 670 ezres párt mellett nem akadt volna 16 750 ember, aki ajánlásával is támogatta volna, az „csakis a közszabadságok és a félelemmentes emberi élet nagyfokú hiányát lehetne alkalmas

bizonyítani, mégpedig a panaszos pártok által, amelyek az országban a kormány hatalmat gyakorolják”.^w Ebből következik az, hogy az MFP a demokrácia súlyos megsértésének nevezte - a petíció elfogadása esetén - a csaknem 700 ezrenyi tömeg parlamenten kívülre taszítását.

Jogi vonalon a függetlenségi párt vezetett azzal érveltek, hogy a Választási Bizottságok - amihez, pedig joguk lett volna nem utasították vissza a párt ajánlásait, nem kértek 24 órán belül pótlást, holott az, MFP-nek sok ezer ajánlása volt tartálékban. Mivel ez elmaradt, most már utólag nem lehet kétségbe vonni az ajánlások hitelességét.

A bizonyítási eljárással párhuzamosan rendkívül vonalon tovább folytatódott a függetlenségi párt tagjai elleni intézkedéssorozat. A politikai rendszerség sorra kérte a MFP-képviselőket mentelmi jogának felfüggesztését, a célból, hogy az ellenük már folyamatban lévő eljárásokat törvényesítsék. Ez alól a párt vezetője, Pfeiffer Zoltán sem volt kivétel. Az ellene felhozott bűnpártolási vád - a Magyar Testvéri Közösség ügyel kapcsolatban bejelentését követően az országos elnöke a mentelmi bizottsághoz utalta a kérdést, ahol a bizottság összetételéből kifolyólag az ítélet nem volt kétséges. A sorsfintora, hogy a mentelmi bizottság elnöke éppen az a *Farkas Mihály* (MKP) volt, aki oroszlanrészt vállalt a választási visszaélések elkövetésében... Ilyen körülmények között Pfeiffer jobbnak látta távozni az országból, amit valószínűleg még november 4-én éjjel, menekülve meg is tett.¹⁵¹

Az üzemekből, gyárakból. Nemzeti Bizottságoktól „spontán” akció keretében ezrelék érkeztek a levelek a köztársasági elnökhöz., amelyben a „dolgozók követelték a fasiszta Pfeiffer-párt likvidálását”.

A jól irányzott ütések hatására a párt megroggyant, képviselőknek egy része a pártból való kilépéssel, mandátumáról való lemondással próbálta menteni sorsát. Így tett *Zsedényi Béla*, *Vásáry István*, *Vásáry József*, *Pásztor Tamás*, *Futó Dezső* stb.

Eközben folyt a bírósági tárgyalás is, a kihallgatott tanúk sorra tagadták meg aláírásukat, amit írásszakérti véleményekkel is alátámasztottak. A rendszerség Államvédelmi Osztálya Pest megyébe 181 tanút állított elő, mint olyanokat, akik nevét hamisították az ajánlóíveken. A tárgyaláson azonban már csak 41-en vallották azt, hogy valóban hamisítás történt. (68-an közölték, hogy nevük aláírására megbízást adtak, 66-an pedig azt vallották, hogy maguk írták alá

az ívet.) Ezzel kapcsolatban a népgyűlés jelentette is a szociáldemokrata pártközpontba: „A kihallgatott tanúk és a harmada viszont az AVO tájékoztatásával ellentétes tanúvallomást tett. Ez a tény az AVO munkáját nem kedvező színben tüntette fel, amit a Pfeiffer-párt képviseli, leginkább Reicher és Vándor és senki gúnyos formában ki is használtak.”¹⁵²

A bírósági eljárás körüli bizonytalanságok, a pártvezetők „szökése”, a politikai helyzet bizonytalanságai és a külföld mind szkeptikusabb reagálása miatt az Ítélet kimondása mebezségekbe ütközött, így a döntést egyértelműen politikai síkra terelték, és az Országos Nemzeti Bizottság hozta meg a határozatot, és így a bíróság további munkája „szükségtelemmé” vált. November 19-én az ONB Szakasits Árpád (SZDP), Dinnyés Lajos (FKgP), Rajk László (MKP), Dobi István (FKgP), Veres Péter (NPP), Ortutay Gyula (FKgP), Mihályt! Ernő (FKgP), Erdei Ferenc (NPP), Darvas József (NPP), Révai József (MKP), Szeder Ferenc (SZDP), Marosán György (SZDP), Halász Alfréd (SZDP), Justus Pál (SZDP), Rosta László megtévesztélen nyilvánította magát - mikor engedélyezte az MFP indulását a választásokon - 2640/1947. ONB sz. határozat - és javasolta a kormánynak, hogy oszlassa fel a pártot. Ezt Rajk belügyminiszter haladéktalanul meg is tette. Ezután az igazságügy-miniszter kijelentette, hogy a párt feloszlata után a képviselők mentelmi joga nem örvényes, és a képviselők ellen azonnal megindítják a rendeségi eljárást. A Választási Bíróság - megkönnyebbülve november 20-án a Magyar Függetlenségi Párt listáján megválasztott valamennyi képviselő mandátumát megsemmisítette és pólképviselő-jelöltségét törölte.

Pótvalasztásokkal nem írtak ki, így 670 ezer választó képviselet nélkül maradt, és ami az egész mellett legfőbb célja volt: a Baloldali Blokk immáron megszerezte az abszolút többséget a parlamentben (203-159).

KORMÁNY ALAKÍTÁS

Minden parlamenti választás célja a népakaratra támaszkodó kormányzás megteremtése. A kormányalakítás szorosan kapcsolódik a voksolás eredményéhez, de az is természetes, hogy koalíciós kormány-

zás esetén a szövetség minden tagja igyekszik el nyösebb pozíciókat kivívni, mint azt eredményei esetleg lehet vé tennék. 1947 szeptemberében nagyon jellemz en az 1945 és 1947 közötti történésekre - a kisgazdapárt ezt úgy vélte elérhet nek, ha átadja a miniszterelnöki posztot. A párt politikai bizottsága arra utasította a tárgyaló delegációt, hogy semmi esetre se fogadja el újra e látszalpozíciót. A két munkáspárt és a paraszlpárt azonban hallani sem akart err l. A pártközi értekezleten *Dobi István* (FKgP) így érvelt: „...a kisgazdapárt politikai bizottságának határozata az, hogy a miniszterelnökséget a kisgazdapárt semmi körülmények között vállalni nem tudja... Két és fél esztend alatt több mint 52%-os többsége volt a Nemzetgy lés házában a kisgazdapártnak, s majdnem az arányának megfelelő en vett részt a kormányzásban is, adta a miniszterelnököt is. Tömegeink egyszer en most azt mondják, hogy parlamenti többségünkkel semmi eredményt nem tudtunk részükre felmutatni... Ha azonban hatalmunk a többségi párt idején sem volt, hogyan képzeljük mi ezt el hogy mint kisebbségi part a koalícióban valami eredményt is tudnánk népünk felé felmutatni.”⁵³

Gyöngyösi János, a kisgazdapárt új f titkára, ecsetelve elévülhetetlen érdemeit, hogy a FKgP szeptember 11-i nagyválasztmányán sikerült meggátolni „hogy olyan vezet ség kerüljön a kisgazdapárt élére, amely a kisgazdapárt két és félévi munkája nyomán fakadt elégedetlenség és a választási sérelmek következtében el állott nagyfokú elkeseredés hatása alatt áll”, kifejtette, hogy a kisgazdapárt „68 emberrel cs a pártnak ebben az összezúzott állapotában nincs abban a helyzetben, hogy akár a nagy érdekekre való hivatkozással is megengedhesse magának azt a fény zést, hogy ez a párt hatalom nélkül vállaljon reprezentációt”.⁵⁴

Gyöngyösi azt is elmondta, hogy amennyiben a kisgazdapárt ezt a politikát tovább folytatja, vagyis valódi hatalom nélküli reprezentációs posztokat kap csak, ez a párt rövid id n belüli végzetét jelenti. A kisgazda vezet k tétova kísérletként a parasztpártnak ajánlották fel a kormányf i posztot. Azzal érveltek, hogy az sem marxista párt, a külföld felé nem mutat marxista hatalomátvételt, befelé viszont bizonyítja, hogy jelent s balratolódás ment végbe, de megmarad a polgári vonal is. Mindezek alatt a kisgazdapárt nyugodtan rendezheti sorait - ami a koalíció érdeke is.

Szeptember 18-án a Baloldali Blokk pártjai elutasítónak ezt a

megoldást is, s úgy foglaltak állást, hogy a miniszterelnök csak kiscgazda lehet. Teljesítetlenek maradtak a kiscgazda nagyválasztmány által a koalíció fenntartásának feltételül szabott követelmények is. (A választási visszaélések kivizsgálása - fként a kihagyások és a „kék écdulás” szavatok miatt; a szabadságjogok tételes kodifikációja; közös koalíciós garanciavállalás a szabadságjogok védelmére; a pártszervezési er szak elleni védelem szavatolása; a Parlament szerepének helyreállítása; a rendeleti kormányzás és a sürg sséggel tárgyalt ügyek visszaszorítása; az önkormányzati választások megtartása 1947. december 31-e el tt; paraszti érdekképviselő megteremtése stb.)

Dobi István ugyanis kijelentette: „Mi azonban, a pártvezetés, akik mégis közelebb l látjuk a dolgokat, nem kötjük magunkat feltétlenül a párt választmányának határozatahoz..., hanem a koalíciós kormány programjába, mindezeket a kívánságokat..., ha nem is egészükben, de igen nagy részükben be lehet venni.”¹⁵⁵

Gyöngyösi valami látszatért szolt: „Nein szeretném, ha ezt (a nagyválasztmány feltételeit - Sz, K.) úgy fognák fel, mint presztízs kérdést. Legyen ez intem ügy, de valami nyoma legyen annak, hogy mi legalább ebben a tekintetben bizonyos eredményt értünk el.”¹⁵⁶

Rákosi Mátyás (MKP) kegyesen meg is adta a feloldozást: „Azt a nagyválasztmányt jelentékeny részbe a párton kívül álló elemek is befolyásolták, úgyhogy annak határozatai, különösen a koalíció szempontjából nem szentírások.”¹⁵⁷ Így a kiscgazdák végül is vállalták a miniszterelnöki posztot is, valamint a földm velésügyi, a pénzügyi és a kultisztárcát.

Megint érdekes vita zajlott ez utóbbinak betöltése kapcsán. Az MKP és szövetségesei ugyanis kimondottan *Ortutay Gyulát* (FKgP) kívánták e tárca élére. A kiscgazdapártban viszont *Ortutay* oly mértékben népszerűtlen volt - a választási vereség egyik okozójának tartották, s az MKP beépített emberének is hogy még *Dobi István* és *Dinnyés Lajos* is *Ortutay* ellen lépett fel. „*Ortutay* ellen pl. Szegeden, a hazájában szörny hangulat van, úgyhogy oda testi épségének veszélyeztetése nélkül nem is mehet le.”¹⁵⁸ - hangzott az érv, mindhiába.

Rákosi harcolt emberéért, s ez a harc is sikernél járt. A cél az el bbi szegedi vélemény ismeretében az volt, hogy a még megmaradt kiscgazdapártot tovább gyengítsék, szavazótáborát kiábrándítsák, s így a párt likvidálását el készítsék. A kiscgazdák még le is mondtak

volna a tárcáról - a parasztpárt javára - végül mégis kénytelenek voltak Ortutay Gyulát elfogadni kultuszminiszternek. A földm. velés-ügy élére Szabó Árpád, a pénzügy élére Nvárádi Miklós került. A miniszterelnök újból Dinnyés Lajos lett.

Jellemz en értékelte a kisgazdapárt szerepét az új kormányban Moór Gyula (MFP): „e négy tárca birtokosa közül kett - a miniszterelnök úr és a kultuszminiszter úr köztudomás szerint jobban bírja a magyar kommunista párt bizalmát, mint a saját pártját... a harmadiknak, a pénzügyminiszter úrnak jelent sége pedig elvész a Gazdasági F tanács kit n f titkárának. Vas Zoltán-nak hatalmas árnyékában.”¹⁵⁹

Nem járt jobban a szociáldemokrata párt sem, amely a koalíció fenntartásának nehézségei miatt komoly igényekkel lépett fel - öt tárcát követelt magának -, végül azonban tneg kellett elégednie négygyel. Szakasits Árpád miniszterelnök-helyettes mellett továbbra is Kies István (igazságügy) és Bán Antal (iparügy), valamint Rónai Sándor (kereskedelem- és szövetkezetügy) képviselte az SZDP-t a konnányban.

Legnehezebben a Nemzeti Parasztpárt igényeinek kielégítése volt megoldható, mivel ellentétben a kisgazda- és szociáldemokrata párttal Veres Péterék jelent sen növeltek szavazataik számát 1947. augusztus 31-én. A párt egy miniszterelnök-helyettesi rangot, egy „valóságos” cs egy „kisebb” tárcát kért. Netn is annyira a tárcák számával, hanem min ségével volt probléma. A felajánlott építés- és közmunkaügyi, valamint honvédelmi tárcákat nem fogadta el a parasztpárt, az els t f leg az 1947-es nagy szárazság és várható következményei miatt; az utóbbit pedig azért, mert „pártvezérünk nem fogadhat el egy olyan jelentéktelen tárcát, mint amilyen a honvédelmi minisztérium, amely 12 000 katona minisztériuma, hiszen ugyanakkor a belügyminisztériumnak csak a rend ri szektora 40 000 ember felett rendelkezik”. A másik kifogás a honvédelmi tárca ellen az volt, hogy nincs megfelelő jelölt a pártban e posztra, mert a párt vezet i között „A legmagasabb rang azt hiszem Veres Péter szakaszvezet i rangja”.¹⁶⁰

Az NPP inkább a külügyek irányítását vállalta volna, Rákosi azonban ellenkezett: „Lehetetlen, hogy mi kapjuk a honvédelmit, pánik keletkeznék.” „A külügyeknél nem áll ez lenn?” - kérdezte Veres Péter. „A külügynél nem. Mindenki tudja, hogy a nagyhatalmak között Magyarország nem fog valami óriási aktivitást kifejteni”

- válaszolt Rákosi, amihez *Szakosíts Árpád* (SZDP) csak annyit tett hozzá, hogy a magyar külpolitika irányát pontosan ki lehet számítani a nemzetközi viszonyokban.¹⁶¹

Végül mégis Pere. Péter lett a honvédelem és *Darvas József* az építés- és közmunkaügy felelőse.

A kommunista párt a belügy (Rajk László), a közlekedésügy (Geremo), a népjólét (Olt Károly) és a külügy (Molnár Erik) mellett egy miniszterelnök-helyetessel (Rákosi Mátyás) képviseltette magát a kormányban.

Ezzel zárultak az 1947. augusztus 31-i országgyűlési választások politikai és jogi csatározásai. A kialakult arányoknak nem kis szerepük volt abban, hogy a Tájékoztató Iroda határozatának szellemében a magyar politikai és gazdasági élet rohamos léptekkel közeledjen a sztálini modell megvalósítása felé.

Az új kormány koalíciónak már csak a felszínen volt tekinthető, abban egyértelműen a kommunista párt, majd későbbiekben a Magyar Dolgozók Pártja - dominált.

Az 1947-ben választott országgyűlés alig másfél évig működhetett, s lényegében véve érdemi hatással a dolgok alakulására nem lehetett. Mandátuma idején került sor a magyar gazdaság zömének államosítására, a pártok működésének felszámolására, az egységes munkáspárt létrehozására, az oktatás, a kultúra állami kézbe vételére, legalábbis a felszínen - az egyház térdre kényszerítésére, az állami életben egyetlen ideológiát, egyetlen politikai erőt megteremtő diktatúra bevezetésére, az állampárt meghonosodására Magyarországon.

Az 1947-es országgyűlési választások ezen az úton az egyik legfontosabb mérföldkövet jelentették.

JEGYZETEK.

- ¹UMKL (Új Magyar Központi Levéltár) XVIII- 7 (4).
²Új Látóhatár, 1961. 5. szám.
³Szabad Nép, 1947. augusztus 30.
⁴Idczi: *Gosztonyi Péter*: A magyar forradalom története. Áramlat Kiadó, 1988. 10. old.
⁵UMKL XVIIÍ-7 (4).
⁶UMKL XVIII 7 (4).
⁷UMKL XVIII-7 (4).
⁸UMKL XVIII 7(4).
⁹UMKL XVIII 7 (4).
¹⁰*Nagy Ferenc* Küzdelem a vasfüggöny mögött. Európa-História. 1990. II. 81. old.
¹¹*Vida István*: A Független Kisgazdapárt poEtikája 1944-1947. Akadémiai Kiadó, 1976. 304. old.
¹²*Balogh Sándor*: Parlamenti és pártharcok Magyarországon 1945 1947. Kossuth Kiadó, 1975. 482. old.
¹³Pi. Arch. (A Párttörténeti Intézet Archívuma) 284-8/1.
¹⁴Pi. Arch. 274 7/166.
¹⁵Pi. Arch. 274-7/165.
¹⁶1. Anlibolsevista Ifjúsági Tábor, 2. Baross Szövetség, 3. EMSZO, 4. Etelközi Szövetség, 5. Ébred Magyarok Egyesülete, 6. Honszeret, 7. Kékek Klubja, 8. Keleti Arcvonal Bajtársi Szövetség, 9. Kett s Kereszt Vérszövetség, 10. Levente Egyesület, 11. Magyar Jöv Szövetség, 12. Magyar Országos Véder Egyesület (MOVE), 13. *Magyar Élet Pártja*, 14. Magyar Megújulás Pártja, 15. Magyar Orvosok Nemzeti Egyesülete, 16. Magyar Nemzeti Szocialista Párt, 17. Magyar Tudományos Fajvéd Társaság, 18. Magyar Ügyvédek Nemzeti Egyesülete, 19. Nemzeti Munkaközpont, 20. Népakarat Pártja, 21. Nyilaskeresztes Párt Hungarista Mozgalom, 22. Országos Vitézi Szék, 23. Országos Nemzetvédelmi Bizottság, 24. Turul Szövet-ség, 25. Zsidókutató Intézet, 26. 1919. Júniusi Bajtársi Szövetség, *TI*.

Társadalmi Egyesületek Szövetsége (TESZ), 28. Magyar Keresztény Nemzeti Liga, 29. Magyar-Német Társaság. A kizárások alól felmentették azokat, akik 1941. június 22-e el tt lemondtak tisztségükr l és antifasiszta magatartást tanúsítottak.

¹⁷1945. Vili. te. 5. § 10. pont. A törvény azokat zárta ki, akik magukat német *nemzetiségieknek* vallották, vagyis hagyott némi kiutat azok számára, akik német anyanyelv nek vallották magukat, de magyar nemzetiség nek. Végül is azonban, mivel a jogfosztás a németek SZEB által utasított kitelepítésével volt szoros összefüggésben, e két kategória összerosódott.

¹⁸ 1941-ben, az országgyarapítások után 303 ezren vallották magukat német nemzetiség nek és 477 ezren német anyanyelv nek.

¹⁹ Pi. Arch. 274-7/166.

²⁰ Pi. Arch. 274-7/162.

²¹ *Sulyok Dezs* és *Drózdý Gy* z a szabadságpárt vezet i.

²² Pi. Arch. 274-7/167.

²³ Pi. Arch. 274-7/165.

²⁴ *Mindszenty József*: Emlékirataim. Az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, 1989. 179. old.

²⁵ Pi. Arch. 274-7/167.

²⁶ Pi. Arch. 247-7/167.

²⁷ *Balogh Sándor* id. m ve: 487-488. old.

²⁸ *Nemzetgy lés Naplója*. VIII. köt. 448. old.

²⁹ *Világ*, 1947. július 23. A Szabadságpárt elhatározását viták el zték meg. Július közepén még felmerült, hogy a párt induljon a választásokon, s találgatások keringtek, hogy Sulyok után ki lehet a párt vezet je. *Nagy Vince*, *Pfeiffer Zoltán*, *Zsedényi Béla* neve merült fel. Végül is azonban Pfeifferéket a szabadságpártra zúdított koalíciós ösztö z arra ösztönözte, hogy más néven alapítsanak pártot (Magyar Függetlenségi Párt).

³⁰ Pi. Arch. 274-16/25.

³¹ *Nemzetgy lés Naplója* (N. N.) 145. ülés (1947. július 22.), 450. old.

³² N. N. 145. ülés, 455. old.

³³ N. N. 145. ülés, 459. old.

³⁴ N. N. 145. ülés, 465. old.

³⁵ N. N. 145. ülés, 472-474. old.

³⁶ N. N. 145. ülés, 476-477. old.

” N. N. 145. ülés, 486. old.

³⁸ N. N. 145. ülés, 490. old.

³⁹ N. N. 145. ülés, 493. old.

⁴⁰ N. N. VIII. köt., 146. ülés (1947. július 23.), 530. old.

⁴¹ N. N. 146. ülés, 521. old.

⁴² Az egyes pártok programjának legteljesebb feldolgozását adja *Balogh Sándor- Izsák. Lajos* m ve: Pártok és pártprogramok Magyarországon (1944-1948) címmel. Tankönyvkiadó, 1977. A témáról lásd. még *Izsák Lajos*: Polgári ellenzéki pártok Magyarországon 1944-1949. Kossuth Könyvkiadó, 1983. *Vida István*: A Független Kisgazdapárt politikája 1944-1947. Akadémiai Kiadó, 1976.; *Tóth István*: A Nemzeti Parasztpárt története 1944-1948. Kossuth Könyvkiadó, 1972.; *Izsák Lajos*: A Kereszténydemokrata Néppárt és a Demokrata Néppárt 1944-1949. Kossuth Könyvkiadó, 1985.; *Gergely Jen* : A politikai katolicizmus Magyarországon (1890-1950) Kossuth Könyvkiadó, 1977. stb.

⁴³ Pi. Arch. 274-7/232.

⁴⁴ *Kovács Imre* levele *Balogh Istvánnak*, melyben bejelenti csatlakozását a FMDP-hoz. Pi. Arch. 284-8/X.

⁴⁵ *Balogh-Izsák* idézett m 94. old.

⁴⁸ Ellenzék., 1947. augusztus 30.

⁴⁷ UMKL XVIII-7 (4).

⁴⁸ Hazánk, 1947. augusztus 17.

⁴⁹ Hazánk, 1947. augusztus 24. (*Barankovics István*: Miért kell keresztény világnézeti párt)

⁵⁰ Hazánk, 1947. október 3. (*Barankovics István*: Az emberiség nevében.)

⁵¹ Politikuspályák. Kossuth, 1984. 152. old.

⁵² *Mindszenty József*: idézett műve 191. old.

⁵⁵ Pi. Arch. 284-8/III.

⁵⁴ Magyar Közlöny, 1947. augusztus 17. 186/a szám.

⁵⁵ Szabad Nép, 1947. augusztus 31.

⁵⁶ **A Holnap, 1947. március 25.**

⁵⁷ Pi. Arch. 284-8/X.

⁵⁸ **Pi. Arch. 284-8/X.**

⁶⁰ Pi. Arch. 274-7/168.

⁶¹ Népszava, 1947. augusztus 13.

⁶² Pi. Arch. 284-8/V.

- ⁶³ Pi. Arch. 284-8/X.
- ⁶⁴ Pi. Arch. 284-8/X.
- ⁶⁵ Pi. Arch. 284-8/X.
- ⁶⁶ Pi. Arch. 284-8/X.
- ⁶⁷ Pi. Arch. 284 8/X.
- ⁶⁸ Pi. Arch. 284-8/X.
- ⁶⁹ Pi. Arch. 274-16/95.
- ⁷⁰ Pi. Arch. 274-16/95.
- ⁷¹ Pi. Arch. 284-8/X.
- ⁷² Pi. Arch. 274-16/95.
- ⁷³ Pi. Arch. 274-16/95.
- ⁷⁴ Pi. Arch. 274-9/26.
- ⁷⁵ Pi. Arch. 283-3/89.
- ⁷⁽¹ Pi. Arch. 283-3/89.
- ⁷⁷ *Böhm Vibnos*. Másodszor Emigrációban... Progresszió, 1990. 139. old.
- ⁷⁸ Pi. Arch. 274-9/42.
- ⁷⁹ Pi. Arch. 283-28/147.
- ⁸⁰ Szabad Nép, 1947. augusztus 31.
- ⁸¹ *Mindszenty József*: idézett m ve 183. old.
- ⁸² Pi. Arch. 285-6/109.
- ⁸³ Pi. Arch. 274-9/31.
- ⁸⁴ Pi. Arch. 274-9/43.
- ⁸¹ Választási El futár (A Jel-Kép különszáma, 1990. február) Két választás a h skorban. Összeállította: *Levendel Ádám*.
- ⁸⁶ *Izsák Lajos*: A Kereszténydemokrata Néppárt és a Demokrata Néppárt 1944-1949, Kossuth Kiadó, 1985. 112. old,
- ⁸⁷ *Marosán Gy rgy*: Az úton végig kell menni. Magvet Könyvkiadó, 1972. 306-311. old.
- ⁸⁸ *Vas Zoltán*: Akkori önmagunkról. Magvet , 1982. 263. old.
- ⁸⁹ Uo. 264-265. old.
- Pi. Arch. 283-3/92.
- ⁹¹ Pi. Arch. 283 3/92.
- ⁹² Pi. Arch. 283-3/11.
- ⁹³ Pi. Arch. 274 9/43.
- "Pi. Arch. 274-9/43. (A táblázatban néhány összeadási hiba található. így pl. a 208 693-as eredmény akkor jön ki, ha Heves megyénél az els oszlopban szerepl számhoz 99-et hozzáadunk, ami

egyébként valóban hiányzik a 4. és 5. oszlop adatainak tanúsága szerint. A két Pest és Somogy megyénél is némi eltérés mutatkozik az 1., valamint a 4. és 5. oszlop összege kötött. E három helyen az elírások lévén 1400 szavazattal több található a 4. és 5. oszlopban, ami pontosan egyezik a 4. oszlop többletével.)

⁹⁵ Pi. Arch. 274-9/43.

⁹⁶ Pi. Arch. 274-9/43.

⁹⁷ Pi. Arch. 283-3/92.

⁹⁸ Pi. Arch. 274 9/43.

"Pi. Arch. 283-3/89.

^{ltw}Pi. Arch. 284 8/II.

¹⁰¹ Pi. Arch. 284-8/11.

^{11,2} Pi. Arch. 284-8/III.

¹⁰³ UMKL XVIII-7 (13).

¹⁰⁴ UMKL XVIII-7 (10).

¹⁰⁵ Pi. Arch. 284-8/III.

¹⁰⁶ Pi. Arch. 283-3/93.

¹⁰⁷ Pi. Arch. 284-8/III.

¹⁶ Pi. Arch. 274-9/43.

¹⁰⁹ Pi. Arch. 274-9/43.

¹¹⁰ Böhm Vilmos id. m ve. 155. old.

¹¹¹ Pi. Arch. 283-3/89.

¹¹² Pi. Arch. 274-9/43.

¹¹³ Pi. Arch. 274-9/43.

¹¹⁴ Böhm Vilmos idézett m ve 153. old.

^{1,5} Pi. Arch. 284-8/II.

¹¹⁶ Pi. Arch. 274-9/43.

¹¹⁷ Pi. Arch. 283-3/90.

¹¹⁸ Böhm Vilmos idézett m ve 159. old.

¹¹⁹ Pi. Arch. 284-8/H.

²⁰ UMKL XVIII-7 (10).

¹²¹ Pi. Arch. 283-LO./233.

¹²² Pi. Arch. 274-9/39.

¹²³ Szabad Nép, 1947. szeptember 6., illetve UMKL XVIII-7 (12).

¹²⁴ Pi. Arch. 274-0/40.

¹²⁵ Pi. Arch. 274-9/40.

²⁶ Tóth István idézett m ve 228. old.

¹²⁷ Pi. Arch. 274-9/40.

¹²⁸ *Izsák Lajos*: A Kereszténydemokrata Néppárt és a Demokrata Néppárt. Idézett m . 117-118. old.

¹²⁹ *Hazánk*, 1947. szeptember 3.

Izsák Lajos: Polgári ellenzéki pártok... Idézett m 203. old.

³¹ *Uo.*

¹³² *Uo.* 207. old.

¹³³ *Szabad Nép*, 147. szeptember 2.

¹³⁴ *Ellenzék*, 1947. szeptember 6.

¹³⁵ *Izsák, Lajos*: Polgári ellenzéki pártok.- Idézett m 199. old.

¹³⁶ *Pi. Arch.* 274-9/40.

³⁷ *Pi. Arch.* 274-9/41.

¹³⁸ *Pi. Arch.* 283-3/89.

¹³⁹ *Pi. Arch.* 283-3/90.

¹⁴⁰ Az SZDP-nek a másik munkáspárt mögötti gyenge szereplése így közvetlenül „segítette” a szociáldemokrácia felszámolását Magyarországon.

¹⁴¹ *Pi. Arch.* 283 4/70.

¹⁴² A dokumentumot lásd *Kovács Imre*: Magyarország megszállása. Katalizátor Iroda, 1990. 331. old.

¹⁴³ *Pi. Arch.* 274-7/173.

¹⁴⁴ *Pi. Arch.* 283-3/98.

¹⁴⁵ *Pi. Arch.* 274-7/173.

¹⁴⁶ *Világ*, 1947. október 3.

¹⁴¹ *Major Ákos*: Népbíráskodás. Forradalmi törvényesség. Minerva Könyvkiadó, 1988. 356. old. A bíróság elnöke biztosította Rákosi Mátyást (MKP), hogy „bírói esküm szerint a párt megelégedésére fogom feladatomat megoldani”. (*Uo.* 352. old.)

¹⁴⁸ *Magyar Törvénytár* 1943-1945. évi törvenycikkek. Franklin Társulat, 1946. 127. old.

¹⁴⁹ *UMKL XVIII-7* (12).

¹⁵⁰ *UMKL XVIII-7* (12).

¹⁵¹ *Világ*, 1947. november 6. „Átjáróházból szökött meg Pfeiffer.”

¹⁵² *T/upy Gyula* beszámolója a petíciós eljárásról. *Gy r*, 1947. november 23.

¹⁵³ *Pi. Arch.* 247-7/169.

¹⁵⁴ *Pi. Arch.* 274-7/169.

¹⁵⁵ *Pi. Arch.* 274-7/169.

¹⁵⁶ *Pi. Arch.* 274-7/169.

¹⁵⁷ Pi. Arch. 274-7/171.

¹⁵⁸ Pi. Arch. 274-7/171.

¹⁵⁹ Az Országgyűlés Naplója. 1947-51. 1. 119. old.

¹⁶⁰ Pi. Arch. 274-7/172.

¹⁶¹ Pi. Arch. 274-7/170.

FÜGGELÉK

XXII. TÖRVÉNYCIKK

az országgyűlési választásokról.

Megjelent az Országos Törvénytár

1947. évi július hó 24-én kiadott 18. számában.

(*M. i.*) A nemzetgyűlési választásokról szóló 1945. Vili. törvény-cikk lényegileg egy alkalomra szóló törvény volt, amely egyszeri választás jogi szabályozása céljából készült. F. z a körülmény egymagában is szükségessé teszi új választójogi törvény alkotását, mert az 1945. VIII. törvénycikk alapján megválasztott nemzetgyűlés megbízatásának bármily okból történő megszűnése esetére gondoskodni kell új választójogi törvényről.

A törvényjavaslat elkészítésekor felmerült az a kérdés, hogy teljesen új választójogi kódex készíttessék-e, vagy csupán egy módosító és kiegészítő jogszabály. A választás a novelláris megoldásra esett, azért, mert az 1945. Vili. törvénycikk alapelvei a demokratikus választójogról alkotott felfogásnak mindenben megjelölnek, az annak alapján megtartott 1945. évi országgyűlési választások előkészítése és lefolyása pedig megmutatta, hogy az e törvényben meghatározott szervek és eljárás a gyakorlatban teljesen beváltak. Nincsen szükség tehát e bevált jogszabálynak félretételére, csupán bizonyos módosítások és kiegészítések keresztülvitelére.

Az új javaslat tartalmaz azonban lényegbevágó alkotmányjogi módosítást is. Ezeket a 2. § tartalmazza. E módosítások közül legfontosabb a nemzetgyűlési jogkörének az egykamarás országgyűlésre való átszállása.

A magyar nép tudatában a törvényhozó hatalom letéteményeseként az országgyűlés él. Ez az elnevezés felel meg a történeti hagyományoknak és fejlődésnek: ez fejezi ki a törvényhozó hatalom gyakorlására hivatott legfőbb állami szervnek azt az állandó jellegét, amely a közjogi alapintézmények legszükségesebb tulajdonságai közé tartozik. Ezzel szemben nemzetgyűlés alakulására nagy államjogi fordulatok idején, meghatározott feladat elvégzése céljából, nevezetesen az új

alkotmány alapjainak lerakása végett szokott sor kerülni. Amid n tehát a demokratikus államrend megszilárdulása után. a gazdasági terv megvalósulásának el estéjén alkalom nyílik a közjogi stabilizáció kifejezésére is: mindenképpen indokolt, hogy a magyar köztársaság törvényhozása küls elnevezésében is kifejezésre juttassa a közjogi ideiglenesség lezárását és a demokratikus magyar államrend véglegesé válását.

Az egykamarás országgy lés mellett való állásfoglalásnak az az elvi indoka, hogy a kétkamarás rendszer fenntartásának tulajdonképpen csak a föderatív államokban van létjogosultsága, ahol is az egyik ház a közvetlen népképviseleten alapulhat, a másik pedig a tagállamok kiküldötteib l áll. Idejét múlt az a meggy z dés, amelyik a valamiféle fels házat a képvisel házzal szemben, mint »féket« kívánja alkalmazni. Demokratikus államban különben is csak választott fels házról lehet szó. A választott fels házak (szénátusok) viszont, ha azok demokratikus választójog alapján keletkeznek, tulajdonképpen a képvisel ház duplikátumai, ha pedig az aktív és passzív választójog különféle megszorításaival, vagy különleges eljárással jönnek létre, akkor az általános, egyenl és közvetlen választójog demokratikus alapelvei sértik.

A Magyarország államformájáról szóló 1946. 1. törvénycikk nyitva hagyja azt a fontos közjogi kérdést, hogy a törvényhozó testület összehívására és berekesztésére ki jogosult. Ez a jog demokratikus köztársasági alkotmányok szerint is az államf i tisztség velejárója szokott lenni. Ezt a fontos közjogi kérdést tehát ilyen értelemben kellett szabályozni.

Az 1945. VIII. törvénycikk sem a választójogosultság, sem a megválaszthatóság feltételeinek szabályozása terén nem tanúsította az óvatosságnak azt a fokát, amely a fasiszta törekvések érvényesülését kell képpen kizárta volna. Gondoskodni kell tehát arról, hogy mind a választójog, mind a megválaszthatóság szabályozása olyan módon történjék, hogy a választások alapján megalakuló törvényhozó testület a valóban demokratikus népakarat h kifejez je legyen.

Mindezeknek a céloknak a szolgálatában készült el a jelen törvényjavaslat.

(B. j.) Az együttes bizottság megállapítja, hogy a címben foglalt törvényjavaslat tulajdonképpen nem önálló javaslat, hanem az 1945.

VIII. törvénycikknek, a demokrácia által alkotott első választójogi törvénynek novelláris, módosító intézkedéseit tartalmazó jogszabály.

Kiemeli a bizottság, hogy a törvényjavaslat lényegbevágó alkotmányjogi módosítást tartalmaz azon intézkedésénél fogva, hogy az eddigi Nemzetgyűlés helyett egykamarás országgyűlést állít fel. Ennek az intézkedésnek helyességét az együttes bizottság is elfogadja, hiszen jelenlegi helyzetünkben minden közjogi tényező csupán az egykamarás országgyűlés fenntartása mellett foglalhat állást, mert Magyarország nem tartományokból tevődik össze és ilyenformán egy két-kamarás rendszer bevezetése, amelyben esetleg a különböző nemzetiiségek, illetve legfőbb tartományok különféle testületi szervei foglalnának helyet, nem látszik semmiképp sem indokoltnak.

De idő szerint látszik a két-kamarás országgyűlés felállítása azért is, mert a képviselőház mellett szervezendő másik kamara - ha felállítatnék - érdekképviselési alapon volna megszervezendő, annak jelen pillanatban azonban jelentős akadályát képezi a minden foglalkozási ágra kiterjedő érdekképviselési rendszer kiforratlan és rendezetlen volta.

A törvényjavaslat egyéb - a szigorúan vett választói jogra vonatkozó - rendelkezéseit is magáévá tette a bizottság és tagjainak túlnyomó többségével azt a határozatot hozta, hogy a törvényjavaslatot általánosságban elfogadva, azt a Nemzetgyűlésnek is elfogadásra ajánlja.

1. § Az országgyűlési választások tekintetében a nemzetgyűlési választásokról szóló 1945. VIII. törvénycikk rendelkezéseit a jelen törvényben foglalt módosításokkal kell alkalmazni,

2. § (1) A nemzetgyűlési választásokról szóló 1945. VIII. te. I. §-a (1) bekezdésének helyébe a következő rendelkezések lépnek:

(2) Az 1945. évi november hó 4. napján az 1945. VIII. törvénycikk értelmében megtartott választások alapján megalakult nemzetgyűlés megbízatásának megszűnésével a nemzetgyűlés jogköre egykamarás országgyűlésre száll át.

(3) Az országgyűlés összehívására és berekesztésére a köztársasági elnök jogosult.

(4) Az országgyűlés berekesztését 1, illetve legfeloszlatásától számított hatvan napon belül időpontra kell összehívni. Az összehívásnak már a berekesztés 1, illetve legfeloszlatásról szóló elnöki elhatározásban kell megtörténnie.

(5) A Magyarország államformájáról szóló 1946. 1. te. 10. és 15. ípa érintetlenül marad.

(6) Az országgyűlési választásokat első ízben az 1945. évi november hó 4. napján az 1945. Vili. törvénycikk alapján megalakult nemzetgyűlés feloszlásától számított hatvan napon belül kell megtartani.

3. § (1) Az 1945. Vili. te. 2. §-a (1) bekezdésének helyébe a következő rendelkezés lép:

(2) Az országgyűlés megbízatása összeállítását 1 számított négy évre szö. Az országgyűlési képviselők két részben a pártok választókerületi lajstromain kell megválasztani általános, titkos, közvetlen, egyenlő és községenkénti választójog alapján, az érvényesen leadott szavazatok arányában úgy, hogy tízennégyezer érvényes szavazatra egy képviselői megbízatás essék; további hatvan képviselőt kell választani ugyanazzal a szavazással, a pártok országos lajstromai alapján. Ahol az 1945. Vili. törvénycikk a képviselői megbízatások felosztása céljából tízenkétezer szavazatról szól, ott a jelen törvény hatálybalépése után tízennégyezret kell érteni.

(3) Az 1945. Vili. te. 2. §-a következő (3) bekezdéssel egészül ki:

(4) Az a párt, amelynek az 1945. évi november hó 4. napján az 1945. Vili. törvénycikk alapján megtartott nemzetgyűlési választáson való részvételi jogát az Országos Nemzeti Bizottság megállapította, a választáson való részvételre irányuló szándékát az előbbi bekezdésben megszabott határidő alatt bejelenti az Országos Nemzeti Bizottságnak. Az ilyen pártot a bejelentés megtétele után az 1945. Vili. te. 2. §-a (2) bekezdésének alkalmazása szempontjából úgy kell tekinteni, mintha részvételi jogát az Országos Nemzeti Bizottság megállapította volna.

4. § (1) Az 1945. VIII. te. 3. §-ának (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

(2) A törvényhatóságokat a választás kitűzésének napján érvényben lévő területükkel kell érteni.

(3) Az 1945. Vili. te. 3. §-ának (3) bekezdése akként módosul, hogy az egyes szavazókörekre *hatszáz szavazónál több ne essék, de minden egyes község, ha ennél kevesebb szavazója is van, egy szavazókört alkotson.*

5. § (1) Az 1945. Vili. te. 4. §-a (1) bekezdésének első mondata akként módosul, hogy országgyűlési választójoga van minden magyar

állampolgárnak, aki *huszadik* életévét betöltötte vagy a választói névjegyzék összeállításának, illet leg helyesbítésének évében betölti, feltéve, hogy a választói névjegyzék összeállítása, illet leg helyesbítése évének *május hó 1. napján* Magyarországnak a békeszerz désben megállapított határain belül *állandó lakóhelye* van. Az országgy lési választójog szempontjából a hazatért hadifoglyok hadifogságát nem lehet olyan körülménynek tekinteni, amely az azt megel z állandó lakóhelyet megszüntette volna.

(2) Az (1) bekezdésben megjelölt egyéb kellékek megléte esetén választójoga van annak is, aki a magyar-szlovák lakosságseregegyezmény végrehajtása keretében Magyarországra települt, feltéve, hogy az igazolási eljárás során hátrányos következmények alkalmazása nélkül igazolták.

6. § (1) Az 1945. Vili. te. 5. §-ának 6. pontja helyébe a következ rendelkezés lép:

ója. aki a választások idején rend rhatósági rízetben (internálva) van,

ójb. aki a felszabadulást követ en az 1947. évi június hó 1. napja el tt politikai okokból elrendelt rend rhatósági rízetben (internálva) volt, kivéve, ha a rend rhatósági rízetet abból az okból szüntették meg, hogy elrendelésének nem volt kell ténybeli alapja,

óié. aki június hó 1. napján politikai okokból rend rhatósági felügyelet alatt állt.

(2) Az 1945. Vili. te. 5. §-ának 8. pontja akként módosul, hogy nincs választójoga annak, akinek földbirtokát az említett pontban felsorolt valamely okból a 600/1945. M. E. sz. rendelet 4. §-a alapján joger s határozattal elkobozták.

(3) Az 1945. Vili. te. 5. tj-ának 9. pontja azzal a rendelkezéssel egészül ki, hogy a választójogból ki van zárva az is, aki a Magyar Közösségben tisztséget vagy választmányi tagságot viselt, továbbá, aki a 9. pontban felsorolt szervezetek valamelyikének választmányi tagja vagy az ott felsorolt valamelyik pártnak országgy lési képvisel - je volt; az el bbi rendelkezésekkel kiegészített, említett 9. pontban foglalt kizáró ok hatálya arra is kiterjed, akit az igazoló eljárás során hátrányos következmények alkalmazása nélkül igazoltak. A Magyar Élet Pártjában viselt választmányi tagsághoz f z d kizáró ok hatálya alól az Országos Nemzeti Bizottság felmentést adhat; a felmentés megadását minden olyan politikai párt országos központja (vezet sé-

ge) kérheti, amelynek a választáson való részvételi jogát az Országos Nemzeti Bizottság megállapította.

(4) Az 1945. VIII. te. 5. §-ának 10. pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

Aki a 12.330/1945. M. E. számú rendelet értelmében áttelepülésre köteles.

(5) Az 1945. VIII. te. 5. §-a az alábbi 13-18. pontokkal egészül ki:

13. aki az 529/1945. M. E. számú rendelet 6. §-a alapján feloszlott, alább felsorolt szervezetek (pártok, egyesületek, társaságok stb.) valamelyikében vezet tisztséget viselt: Birodalmi Németek Egyesülete, Egészségpolitikai Társaság Egyesület, Fehérház Bajtársi Egyesület, Fogtechnikusok Nemzeti Szövetsége, F városi Alkalmazottak Nemzeti Szövetsége, Hungária Magyar Technikusok Egyesülete, Közszolgálati Alkalmazottak Nemzeti Szövetsége, Magyar Dolgozók Országos Hivatásszervezete, Magyar Gyógyszerészek Nemzeti Szövetsége, Magyar Jogmívesek Társasága, Magyar Nemzetpolitikai Társaság, Magyar Nemzed Szövetség, Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetsége, Magyar M egyetemi Lövész Egylet, Magyar skeresztény Malmosok Szövetsége, Magyar Turista Egylet, Magyarországi Németek Szövetsége, Magyarországi Németek Közm vel dési Egyesülete, Magyarországi Túrán Szövetség, Nemzeti Kaszinó, Országos Frontharcos Szövetség (Magyar T zharcos Szövetség), Országos Magyar Szentkorona Szövetség, Székely Hadosztály, Balatonföldvári Hungária Kaszinó, Állatkeresked k Országos Egyesülete, Lövészegyesületek, Országos Kaszinó, Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége. Nem esik azonban e jelen pontban foglalt kizáró ok hatálya alá, aki tisztségér l az 1941. évi június hó 22. napja el tt lemondott és ezt követ en antifasiszta (demokratikus) magatartást tanúsított,

14. akit az 5000/1946. M. E. számú rendelet 2. §-a (2) bekezdésének a) pontja alapján a szolgálatból elbocsátottak, kivéve, ha a 9050/1946. M. E. számú, illet leg a 6030/1947. M. E. számú rendelet alapján a szolgálatba visszavették vagy az 5000/1946. M. E. számú rendelet végrehajtása során vele szemben hozott határozatot a 11000/1946. M. E. számú rendelet alapján megsemmisítették,

15. akivel szemben a 6800/1946. M. E. számú rendelet 3. §-ának (3) bekezdése alapján a nyugdíjigény elvesztését vagy a nyugellátás csökkentését kimondó határozatot hoztak,

16. akit a 8660/1946. M. E. számú rendelet 1. <j-ának (3) bekez-

dése alapján a magánalkalmazás körében betöltött állásából elbocsátottak,

17. aki a felszabadító hadsereg el 1 az ország területér 1 Németország vagy a németek által megszállott valamely más ország területére távozott, kivéve ha az 1945. évi október hó 31. napja el tt visszatért,

18. aki a számlálólap [1945. VTIT. te. 10. § (2) fék.] kitöltésénél lényeges körülményre nézve valótlan adatot közöl, vagy az 1945. Vili. te. 4. vagy 5. §-ának a jelen te. 5. és 6. §-ával kiegészített rendelkezései szempontjából lényeges adatot elhallgat.

(6) Az 1945. Vili. te. 5. §-a azzal a rendelkezéssel egészül ki, hogy az abban, illet leg a jelen §-ban 6/a), 6/b), 9., 11., 12., 13., 14., 15., 16. és 17. pontok alatt foglalt kizáró okok hatálya az 1951. évi augusztus hó 1. napjáig, az 18. pont alatt foglalt kizáró ok hatálya pedig az elkövetést követ naptári év végéig tart.

7. § (1) Az 1945. Vili. te. 6. §-a az alábbi (2) bekezdéssel egészül ki:

(2) Nem választható képvisel vé az sem, aki a Nyilaskeresztes Párt Hungarista Mozgalomnak, a Magyar Nemzeti Szocialista Pártnak, a Népakarat Pártjának, a Kaszáskeresztes Pártnak, a Magyar Megújulás Pártjának tagja, országgy lési tagja vagy képvisel jelöltje volt, valamint az sem, aki a Nemzeti Egység Pártjának, vagy a Magyar Élet Pártjának országgy lési tagja, vagy képvisel jelöltje volt, végül az sem, alti fasiszta irányú hírlapnak vagy folyóiratnak f szerkeszt je, felel s szerkeszt je, f munkatársa, vagy kiadója volt.

8. § (1) Az 1945. Vili. te. 10. §-a (1) bekezdésének helyébe a következő rendelkezés lép:

(2) A belügyminiszter a jelen törvény hatálybalépése után haladéktalanul megteszi az új választói névjegyzék összeállításához szükséges intézkedéseket. Az így elkészült névjegyzék helyesbítése tekintetében az 1945. VIII. te. 78. fj-ának (3) bekezdésében foglalt rendelkezés az irányadó.

9. § Az 1945. VIII. te. 13. §-a akként módosul, hogy a számlálólapokon nem az 1945. évi szeptember hó 1-jei lakóhelyre, hanem az összeírott fél állandó lakóhelyére vonatkozóan kell megjegyzést tenni.

10. § (1) Az 1945. Vili. te. 16. §-ának (1) bekezdése azzal a rendelkezéssel egészül ki, hogy nincs felszólamlási joga annak, aki a választójogból az 1945. évi VIII. törvénycikknek a jelen törvény 6. §-a által kiegészített 5. §-ában foglalt 1., 3., 4., 5., 6/a).6/c), 7., 8., 10.,

11., 12., 14., 15., 16. pontok valamelyike alapján van kizárva, *kivéve, ha a kizáró ok hiányát okirattal igazolja.*

(2) Az 1945. Vili. te. 16. §-a (3) bekezdésének helyébe a következő rendelkezés lép:

(3) ha a felszólamlás olyan személy részéről történik, akinek számlálólapjál az összeíró bizottság már elbírált, a felszólamlást indokolni kell és mellékelni kell hozzá azokat az okiratokat, amelyek a felszólamlásban eladottakat igazolják, illetve a magyar állampolgárságot valószínűsítik.

11. § (1) Az 1945. Vili. te. 20. §-ának (1) bekezdése a következő rendelkezéssel egészül ki:

(2) Az olyan párt, amelynek az 1945. évi november hó 4. napján az 1945. Vili. törvénycikk alapján megtartott nemzetgyűlési választásokon való részvételi jogát az Országos Nemzeti Bizottság nem állapította meg, a választást megelőző tizenötödik nap déli tizenkettő órájáig nyújthatja be a választókerület székhelyén alakult választási bizottság elnökénél vagy helyettesénél az alábbi rendelkezések értelmében szükséges ajánlásokat.

(3) Minden választókerületre nézve ötvenszer annyi választó írásbeli *ajánlása* szükséges, mint amennyi az illető választókerületben jelölhető személyek legmagasabb száma, legfeljebb azonban háromezer. Ajánlási joga csak annak van, aki az illető választókerületben rendelkezik választójogosultsággal. Az ajánlásokat a jelöltek jegyzékére kell reáveztetni és az ajánlásokon lévő aláírások valódiságát közjegyzővel vagy az aláíró lakóhelye szerint illetékes polgármesterrel, községi vagy körjegyzővel kell hitelesíttetni.

(4) Ha a választási bizottság megállapítja, hogy az ajánlások a törvényes rendelkezéseknek nem felelnek meg, a jelölést visszautasítja és a pártnak a szükséges pótlások eszközzésére huszonnégy órai haladékot engedélyez.

(5) Az 1945. Vili. te. 20. §-ának (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

(6) Az egyes választókerületekben az egyes lajstromokon az alábbi számú jelölteket lehet jelölni:

1. a baranya-tolnai választókerületben	34 jelöltet
2. a somogyi választókerületben	28 jelöltet
3. a zalai választókerületben	27 jelöltet
4. a vasvármegyei választókerületben	20 jelöltet
5. a győr-moson-soproni választókerületben	25 jelöltet
6. a veszprémi választókerületben	18 jelöltet
7. a fejér-komárom-esztergomi választókerületben	34 jelöltet
8. a nagybudapesti választókerületben	115 jelöltet
9. a pest-pilis-solt-kiskunvármegyei és bács-bodrog- vännegyei választókerületben	84 jelöltet
10. a csongrád-csanádi választókerületben	36 jelöltet
11. a békési választókerületben	23 jelöltet
12. a jász-nagykun-szolnoki választókerületben	29 jelöltet
13. a hajdú-bihari választókerületben	36 jelöltet
14. a szabolcs-szatmár-beregi választókerületben	41 jelöltet
15. a borsod-gömör-emplén-abaúji választókerületben	45 jelöltet
16. a heves-nógrád-honti választókerületben	39 jelöltet

12. § (I) Az 1945. VIII. te. 20. §-ának (3) bekezdése azzal a rendelkezéssel egészül ki, hogy a választási bizottság a pártok által benyújtott lajstromokat megvizsgálja, hogy a törvényes követelményeknek megfelelnek-e és hogy a lajstromon szereplő egyes jelöltek az 1945. VIII. te. 4., 5. és 6. §-ai, vagy az ezt kiegészítő jelen törvény 5., 6. és 7. §-ai alapján választhatók-e vagy sem; a törvényes követelményeknek meg nem felelő lajstromot visszautasítja, ha pedig a kifogás csupán a lajstromon szereplő egyes jelöltekre vonatkozik, a lajstromot a kifogás alá eső jelöltek törlésével fogadja el. A lajstromon törölt jelölt helyett a párt országos központja (vezetője) a törlés kifüggesztésétől számított 24 órán belül más jelöltet vehet fel a lajstromba. A lajstrom visszautasítása, illetőleg valamely jelölt törlése esetében a választási bizottság a kizáró ok pontos megjelölését tartalmazó határozatát a lajstrom benyújtását követő nap déli tizenkét órájáig helyiségében kifüggeszti. A határozat ellen az érintett párt országos központja (vezetője) a kifüggesztést követő nap déli tizenkét órájáig közvetlenül az Országos Nemzeti Bizottságnál írásban

felszólalhat. Az Országos Nemzeti Bizottság a felszólamlás tárgyában huszonnégy óra alatt határoz és határozatát ugyanezen idő alatt közli az érintett párt országos központjával (vezetőségével).

(2) Az Országos Nemzeti Bizottság határozata alapján a belügyminiszter az országos lajstrom tekintetében [1945. VIII. te. 24. § (3) bek.] a szükséghez képest póthirdetményt tesz közzé.

13. § (1) Az 1945. VIII. te. 21. §-a az alábbi rendelkezésekkel egészül ki:

(2) Ha a közös lajstrommal induló pártok valamelyikének az 1945. évi november hó 4. napján az 1945. VIII. törvénycikk alapján megtartott nemzetgyűlési választásokon való részvételi jogát az Országos Nemzeti Bizottság nem állapította meg, az ilyen közös lajstromra a jelen törvény 11. § (2) bekezdését kell alkalmazni.

14. § A választásokon részt vevő két vagy több politikai párt megállapodhat abban is, hogy egymással szövetségre lép. Ezt a megállapodást az illető pártok országos vezetőségének a választás kitűzését követő három nap alatt az Országos Nemzeti Bizottságnak be kell jelentenie.

15. § Az 1945. VIII. te. 22. §-a (1) bekezdésének az a rendelkezése, amely szerint ugyanaz a személy ugyanannak a pártnak több mint négy választókerületi lajstromán egyszerre nem szerepelhet, hatályát veszti.

16. § (1) Az 1945. VIII. te. 23. §-a azzal a rendelkezéssel egészül ki, hogy ha olyan pártok lépnek választási szövetségre, amelyeknek az 1945. évi november hó 4. napján az 1945. VIII. te. alapján megtartott nemzetgyűlési választásokon való részvételi jogát az Országos Nemzeti Bizottság annak idején megállapította, az ilyen pártokat a többi pártot megelőző sorszámkok illetik; a választási szövetségben részt vevő ilyen pártok sorszámainak egymás között való sorrendjét sorsolással kell megállapítani. Ennek megtörténte után a többi párt sorszámát kell - ugyancsak sorsolással - eldönteni.

(2) Amennyiben az előbbi bekezdésben meghatározott pártokból két vagy több választási szövetség létesül, úgy a jelen § (1) bekezdésének alkalmazása szempontjából azon választási szövetséget illeti az elsőbbség, amelynek a feloszlátandó nemzetgyűlésen (országgyűlésen) nagyobb képviselői létszáma van.

17. § Az 1945. VIII. te. 36. §-a azzal a rendelkezéssel egészül ki, hogy azok, akik valamely körzet névjegyzékében választójogosultak-

ként felvetettek, az illet körzet helyett tartózkodóhelyük körzetében szavazhatnak, ha választójogosultságukat *a névjegyzék kivonatával igazolják*. A névjegyzékkivonal kiadásának és a szavazásnak módját a belügyminiszter az 1945. Vili. te. 36. §-a (2) bekezdésében foglaltak figyelembevételével rendelettel szabályozza. Az így leadott szavazatok a szavazás helye szerinti választókerület lajstromaira számíttatnak.

18. § Választójogosultságukat azok a személyek is gyakorolhatják, akik a Magyar Köztársaság kormányának engedélyével nagyobb csoportokban munka teljesítése vagy' üdülés céljából ideiglenesen külföldre távoztak, feltéve, hogy nevük a magyar hatóságok rendelkezésére áll. Az ilyen személyek tekintetében a névjegyzék összeállítása, helyesbítése és a választójogosultság gyakorlásának módja és ideje iránt az illetékes magyar külképviseleti hatóság a belügyminiszternek a külügyminiszterrel egyetértve kiadott rendeleté alapján intézkedik. Az így leadott szavazatokat a nagybudapesti [1945. Vili. te. 20. § (2) bek. 8. pont] választókerületben leadott szavazatokhoz kell hozzászámálni.

19. § (1) Az 1945. Vili. te. 50. teának (1) bekezdése az alábbi rendelkezésekkel egészül ki:

(2) A választókerületi lajstromokra esett szavazatok számának tizennégyezerral történt elosztása után fennmaradó szavazatokat (*töredékszavazatokat*) pártonként országosan összegezni kell. Ha valamely pártra esett töredékszavazatok száma a tizennégyezret eléri vagy meghaladja, az illet pártot annyi további képvisel i megbízatás illeti meg, ahányszor az illet pártra esett töredékszavazatok országos összegében a tizennégyezer bennfoglaltatik, feltéve, hogy az illet párt valamely választókerületi lajstromon legalább egy képvisel i megbízatást nyert. Az, el bbi rendelkezés értelmében a pártot megillet további képvisel i megbízatás arra a lajstromra esik, amelyen a töredékszavazatok száma a legnagyobb; ha a pártot több további képvisel i megbízatás illeti meg, azokat a töredékszavazatok számának nagysági sorrendjében kell a párt lajstromai között megosztani.

20. § (1) Az 1945. Vili. te. 50. §-a (3) bekezdésének helyébe a következő rendelkezések lépnek:

(2) Az országos lajstrom alapján felosztásra kerül képvisel i megbízatásokat a pártok között a rájuk leadott érvényes szavazatok országos számának arányában kell felosztani azzal, hogy⁷ ezen az alapon csak olyan párt juthat képvisel i megbízatáshoz, amelyre

országosan legalább nyolcvanezer érvényes szavazat esett. Teltévé, hogy az illet párt legalább egy választókerületben legalább egy képvisel i megbízatáshoz jutott.

(3) Az 1945. Vili. te. 50. §-a a következ bekezdéssel egészül ki:

(4) Ha a jelen törvény Z5. §-ában meghatározott politikai pártok lépnek választási szövetségre és az így választási szövetségre lépett politikai pártok elnyerték az országosan leadott érvényes szavazatoknak legalább hatvan százalékát, az országos lajstromok alapján felosztásra kerül képvisel i megbízatások nyolcvan százaléka, ha pedig az országosan leadott érvényes szavazatoknak legalább hetvenöt százalékát nyerték el, az országos lajstromok alapján felosztásra kerül valamennyi képvisel i megbízatás illeti meg ket, mindkét esetben egymás között az országosan reájuk esett szavazatok arányában. Ha az országos lajstromok alapján felosztásra kerül valamennyi képvisel i megbízatás az el bbi rendelkezéshez képest nem a választási S7x>vetségben részt vev pártoknak jut, a fennmaradó képvisel i megbízatásokat a választásban részt vett valamennyi párt között kell az el bbi (2) bekezdés rendelkezéseinek megfelelő en felosztani.

21. § Az 1945. VIII. te. 53. §-a (1) bekezdésének második mondata akként módosul, hogy' a Választási Bíróságba egy-egy további tagot a választásban részt vett azok a pártok küldenek ki, amelyek az országban a választások során leadott szavazatoknak legalább öt százalékát egyenkint elnyerték.

22. § Ahol az 1945. VIII. törvénycikk nemzetgy lésr l szól. ott a jelen törvény hatálybalépése után országgy lést kell érteni. Ahol más jogszabály az 1945. VIII. törvénycikk alapján megválasztott nemzetgy lésr l rendelkezik, ott a jelen törvény alapján megválasztott országgy les els összeülése után országgy lést kell érteni.

23. § A jelen törvény életbelépésével az 1946. XI. törvénycikk hatályát veszti.

24. § A jelen törvény kihirdetésének napján lép hatályba; végrehajtásáról a belügyminiszter gondoskodik.

XXIII. TÖRVÉNYCIKK
az uzsorabírósági különtanácsokról
Megjelent az Országos Törvénytár
1947. évi november hó 5-én kiadott 19. számában

(M. i. > A stabilizáció megvalósításával és a forintérték bevezetésével egyidejűleg a kormányzat a gazdasági rend büntető jogi védelmére 1944. évi 8800/1964. M. E. számú rendelet kibocsátása által rendkívül szigorú - egészen a halálbüntetésig és a teljes vagyonelkobzásig terjedő - büntető jogi szabályokat szegszett szembe az áldrágítókkal és általában a közellátás érdekét veszélyeztető üzelmek elkövetőivel. Az azóta eltelt több mint egy esztendő tapasztalatai azonban arra mutatnak, hogy még e kivételesen súlyos büntető rendelkezések sem törtek le a gazdasági rend ellenségeinek erejét. A kormányzat ugyan tisztában van azzal, hogy az árszínvonal mindinkább emelkedő irányzata, különösen pedig az első rend életszükségleti cikkek árának állandóan fokozódó növekvése nem kizárólag bűnös kezek munkájának, hanem a gazdasági viszonyok kedvezőtlen alakulásának is következménye, az általános életszínvonal megemelése érdekében mindamellett kötelességének érzi, hogy a szükséges gazdasági rendszabályokon felül az igazságszolgáltatás körében is megtegyen minden olyan intézkedést, amely a büntető jogi megtorlás hatásosságának fokozására alkalmasnak mutatkozik. Minthogy pedig a fennálló anyagi büntető jogi szabályok a büntető jogi védelem túlfeszítése nélkül már nem súlyosbíthatók, a szabályok gyakorlati alkalmazásánál, közelebbre a szóban lévő büntető cselekmények feletti ítélezésnél látszik célravezetőnek elhatározó jelentőségű lépést tenni.

TARTALOMJEGYZÉK

El szó.....	3
A Nemzetgy és felszámolása.....	5
A választójog.....	10
Parlamenti vita.....	22
A választások.....	29
Pártok és pártprogramok.....	29
A választási kampány.....	43
A választások napja.....	58
Eredmények.....	73
A visszaélések hatása.....	84
Kormányalakítás.....	93
Jegyzetek.....	99
Függelék.....	107